Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Welkom bij het ministerie van **Onderwijs, Cultuur en Wetenschap** | 2021

Inhoud

Leeswijzer
Dit introductiedossier is geschreven voor de komst van de nieuwe bewindspersonen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het bevat feitelijke informatie over de OCW-sectoren, stelsels, werkwijzen, directies en de opbouw van het ministerie van OCW. Dit dossier bevat geen actualiteiten, snel veranderende (politieke) informatie of de gevolgen van de COVID-19 crisis voor OCW-sectoren en organisatie.

Welkom bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Een slim, vaardig en creatief Nederland, daar werken we elke dag aan bij OCW.

Voor u ligt het introductiedossier van ons ministerie. Het biedt een eerste kennismaking met de beleidsterreinen waarop OCW opereert en met onze werkwijzen en verantwoordelijkheden. De verschillende directies stellen zich voor en u krijgt inzicht in de taken en werkwijze van de uitvoeringsorganisaties, inspecties en adviesraden die rechtstreeks onder het ministerie vallen: Dienst Uitvoering Onderwijs, Nationaal Archief, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Inspectie van het Onderwijs, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, Onderwijsraad, Raad voor Cultuur en Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie.

Bij welk onderdeel van ons ministerie en aan welk dossier ze ook werken, u krijgt te maken met even betrokken als deskundige OCW'ers. In de afgelopen jaren hebben zij eens te meer laten zien ook in moeilijke omstandigheden pal te staan voor de beleidsterreinen waarvoor zij werken en de ondersteuning van onze bewindspersonen. OCW staat klaar om samen met u aan de nieuwe kabinetsperiode te beginnen.

Ik kijk uit naar onze samenwerking en ik wens u een goede en geslaagde tijd toe als bewindspersoon van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Marjan Hammersma
Secretaris-generaal

"OCW staat klaar om samen met u te werken aan een slim, vaardig en creatief Nederland."

Het verhaal van OCW

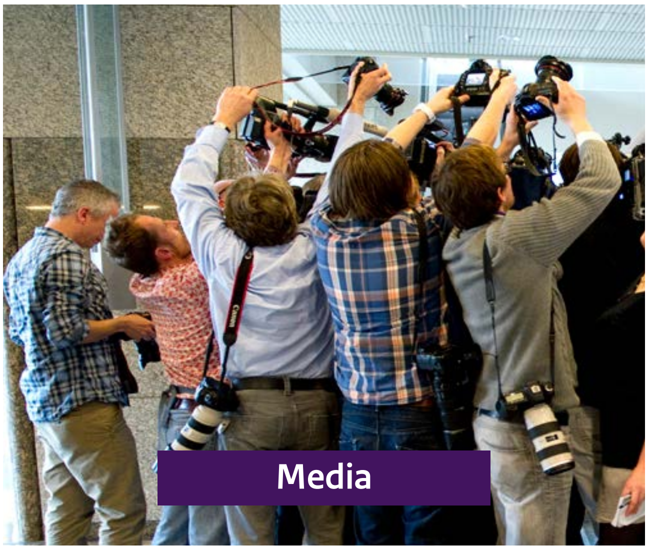
Wij zijn het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
Samen werken we elke dag aan een slim, vaardig en creatief Nederland.
Een land waar je jezelf mag en kan zijn.
Een land waar iedereen mee kan doen.
Waar je de vrijheid hebt om je te ontwikkelen en te uiten.

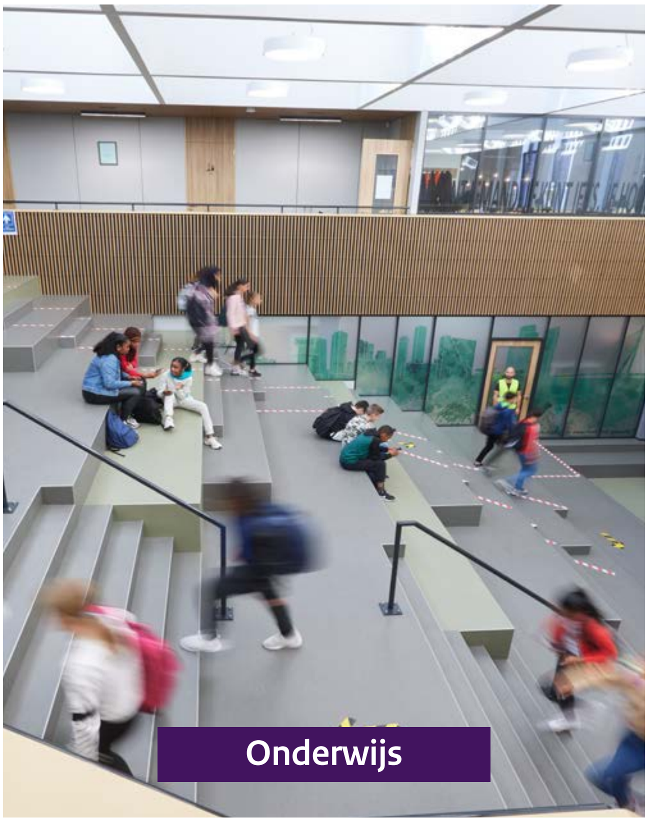
Als iedereen een gelijke kans krijgt, dan kan al het talent in Nederland bloeien.
Van de handigste handen tot de knapste koppen.
Zodat iedereen een actieve en unieke bijdrage kan leveren aan onze samenleving.
Zodat deze open, vrij en vitaal blijft.
Nu en in de toekomst.

Elke dag werken we samen aan de toekomst van Nederland.
Ieder vanuit z'n expertise en eigenheid.
Met oog voor vandaag.
En aandacht voor morgen.
Onze bewindspersonen bepalen hierin de koers.
En wij zorgen voor een stevige basis waarop we voort kunnen bouwen.

We luisteren naar de mensen waar we het voor doen.
Van een uitgesproken professional tot een bezorgde ouder.
We brengen mensen en organisaties samen.
Stimuleren initiatieven en samenwerking.
We maken het mogelijk dat iedereen goed onderwijs krijgt.
En een waardevol diploma kan behalen.
Dat kunstenaars mogelijkheden krijgen om zich in alle creativiteit te uiten.
Dat cultuurmakers ervoor zorgen dat we elkaars verhalen leren kennen
en onze wereld door andermans ogen kunnen ervaren.
Dat er voor iedereen op media- en cultuurgebied iets te kiezen valt.
Van theatervoorstellingen tot radiozenders, en van films tot musea.
Dat onze monumenten en verhalen behouden blijven voor volgende generaties.
Dat wetenschappers de ruimte krijgen om hun ontdekkingen te doen.
En dat iedereen een volwaardige plek in onze samenleving krijgt.
Ongeacht wie je bent, waar je vandaan komt of waar je voor staat.

Wij zijn het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
Samen werken we elke dag aan een slim, vaardig en creatief Nederland.

Media

Onderwijs

Emancipatie

Cultuur

Wetenschap

OCW Open

Het programma OCW Open is ingericht om bij te dragen aan het herstellen van het vertrouwen van de samenleving in het handelen van de overheid, na het dieptepunt rondom de kinderopvangtoeslagaffaire. OCW Open gaat om rechtvaardigheid en openheid, kernwaardes als je werkt voor het openbaar bestuur. Naar aanleiding van het rapport 'ongekend onrecht' zijn er zeven aspecten die wij met het organiseren van meer openheid nastreven: menselijke maat, transparantie, gelijke kansen, toegankelijk, ontkokering, betere balans tussen politiek, beleid en uitvoering en opgavegericht werken. Binnen OCW is deze opdracht belegd bij het programma OCW Open.

Hoewel de kinderopvangtoeslagenaffaire niet direct toe te passen is op OCW, zijn hier wel lessen uit te trekken en kunnen wij op voorhand niet uitsluiten dat dit niet overal kan gebeuren binnen de (rijks)overheid en ook bij OCW. Wij moeten daarom ook kritisch naar ons eigen handelen kijken en laten kijken. Los van de risico's in ons beleid en uitvoering op rigiditeit, uitsluiting, ongelijkheid, onbegrip, onduidelijkheid en vervreemding van het maatschappelijke belang en partners in het veld, ligt er een opgave om het vertrouwen van de burger in de overheid te vergroten. OCW pakt deze opgave op met het Programma OCW Open.

OCW Open staat voor een OCW dat lef heeft en er trots op is om open te zijn.

- Voor een OCW dicht bij de mensen en instellingen waar zij voor werkt, met oog voor de menselijke maat en maatwerk.
- Voor een OCW dat voortdurend in dialoog is met partners binnen en buiten OCW.
- Voor een OCW dat professionele ruimte en veiligheid biedt.
- Voor een OCW met een goede verstandhouding met de politiek.
- Voor een OCW met échte verbinding van en tussen beleid en uitvoering.
- Voor een OCW dat geen beleid kan voeren zonder uitvoering.
- Voor een OCW dat niet (onbewust) discrimineert.

Als OCW-ambtenaren daadwerkelijk open zijn in hun handelen en informatie delen om mensen inzicht te geven hoe een besluit tot stand komt, kan dat leiden tot begrip voor moeilijke keuzes. Daarmee is niet gezegd dat iedereen het eens zal zijn. Openheid verplicht ons tot scherpe reflectie op ons werk. Openheid van zaken door de overheid moet vervreemding van de burger helpen voorkomen.

Het programma OCW Open richt zich enerzijds op de (cultuur)verandering, waarbij het menselijk handelen van onze ambtenaren een belangrijke rol speelt en tijd nodig heeft. Anderzijds is het een overkoepelend programma; het biedt overzicht en voert regie op de implementatie van de acties als gevolg van het rapport 'Ongekend Onrecht'. Het programma staat in verbinding met alle aanpalende trajecten en veranderingen in de gehele organisatie van OCW; van de inspectie voor overheidsinformatie en inspecties van het onderwijs tot aan onze agentschappen zoals DUO. En van de zelfstandige bestuursorganen met een wettelijke taak tot aan de beleidsdirecties bij het bestuursdepartement.

Onder het programma OCW Open ressorteren in ieder geval de deelprogramma's Werken aan Uitvoering (WaU), Ambtelijk vakmanschap en vermogen (AVV), Informatievoorziening (IV) en Informatiehuishouding (IHH). OCW Open zal de deelprogramma's, actielijnen – waaronder politiek ambtelijke verhoudingen – en projecten verbinden, versterken en versnellen om zo te komen tot een duurzame inbedding van de acties als gevolg van het rapport 'Ongekend onrecht', Werken aan Uitvoering en de tijdelijke commissie uitvoeringsorganisatie. De doorwerking en verduurzaming van de deelprogramma's is afhankelijk van de juiste organisatiecultuur.

Het programma OCW Open loopt vier jaar van mei 2021 tot 2026 en is (financieel) verantwoordelijk voor de veranderopgave. In het jaar 2021 wordt gewerkt aan de inhoudelijke inrichting van het programma, om de daadwerkelijke nodige verandering goed neer te zetten. Het vraagt veel energie en doorzettingsvermogen van een organisatie om culturen en processen te verbeteren en beter te verbinden. In de tussentijd moeten de collega's van OCW ook hun al bestaande kerntaken en opdrachten uitvoeren. Hiervoor zal het programmabureau zich behendig en flexibel opstellen en tegelijkertijd de organisatie in beweging krijgen in de richting naar meer openheid. Het is een interne opdracht, met een belangrijk extern effect op mensen en instellingen die met ons ministerie te maken hebben. OCW Open wordt op dezelfde manier opgebouwd als dat wat het beoogt, namelijk open, in dialoog en herkenbaar. Hiermee zorgen we ervoor dat het programma kansen biedt in de organisatie en wordt voorkomen dat wij onbedoeld collega's en externen onterecht uitsluiten.

Secretaris-Generaal
Marjan Hammersma
DG Primair en Voortgezet Onderwijs (DGPV)
Inge Vossenaar
DG Hoger Onderwijs, Beroeps-onderwijs, Weten-schap en Emancipatie (DGHBWE)
Feite Hofman
DG Cultuur en Media (DGCM)
Barbera Wolfensberger
DG Dienst Uitvoering Onderwijs (DGDUO, agentschap)
Harmen Harmsma
Inspecteur-Generaal van het Onderwijs (IGO)
Alida Oppers
Wnd. Directeur Primair Onderwijs (PO)
Mathilde Reitsma-Slotboom
Directeur Middelbaar Beroeps-onderwijs (MBO)
Henrike Karreman
Directeur Erfgoed en Kunsten (E&K)
Christianne Mattijssen
Directeur Voortgezet Onderwijs (VO)
Timon Verheule
Directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering (HO&S)
Vacature
Directeur Media en Creatieve Industrie (M&C)
Youssef Louakili
Directeur Kansenge-lijkheid en Onderwijs-ondersteuning (KO)
Martijn Sanders
Directeur Onderzoek en Wetenschaps-beleid (OWB)
Oscar Delnooz
Directeur Internationaal Beleid (IB)
Gerbert Kunst
Directeur Emancipatie (DE)
Esther van Dijk

Rijksdiensten & Agentschappen

Directeur-Generaal Dienst Uitvoering Onderwijs (DGDUO, agentschap)
Harmen Harmsma

Algemeen Directeur Nationaal Archief (NA, agentschap)
Afelonne Doek

Algemeen Directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, Rijksdienst)
Susan Lammers

Stafdirecties

Directeur Bestuursondersteuning en Advies (BOA)
Anke Buiteveld

Directeur Communicatie (COM)
Mariëlle Bevers

Directeur Financieel en Economische Zaken (FEZ)
Barbara Goezinne

Directeur Kennis
Fons Dingelstad

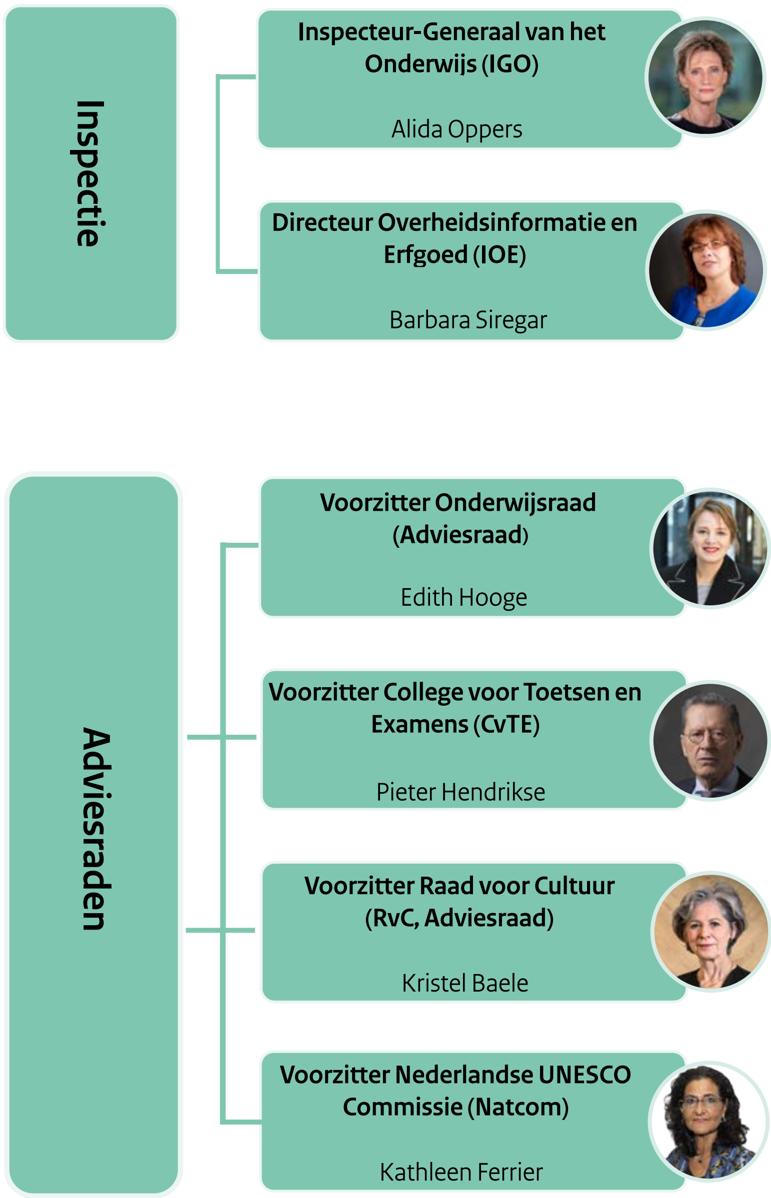

Directeur Organisatie en Bedrijfsvoering (O&B)
Jeroen Been

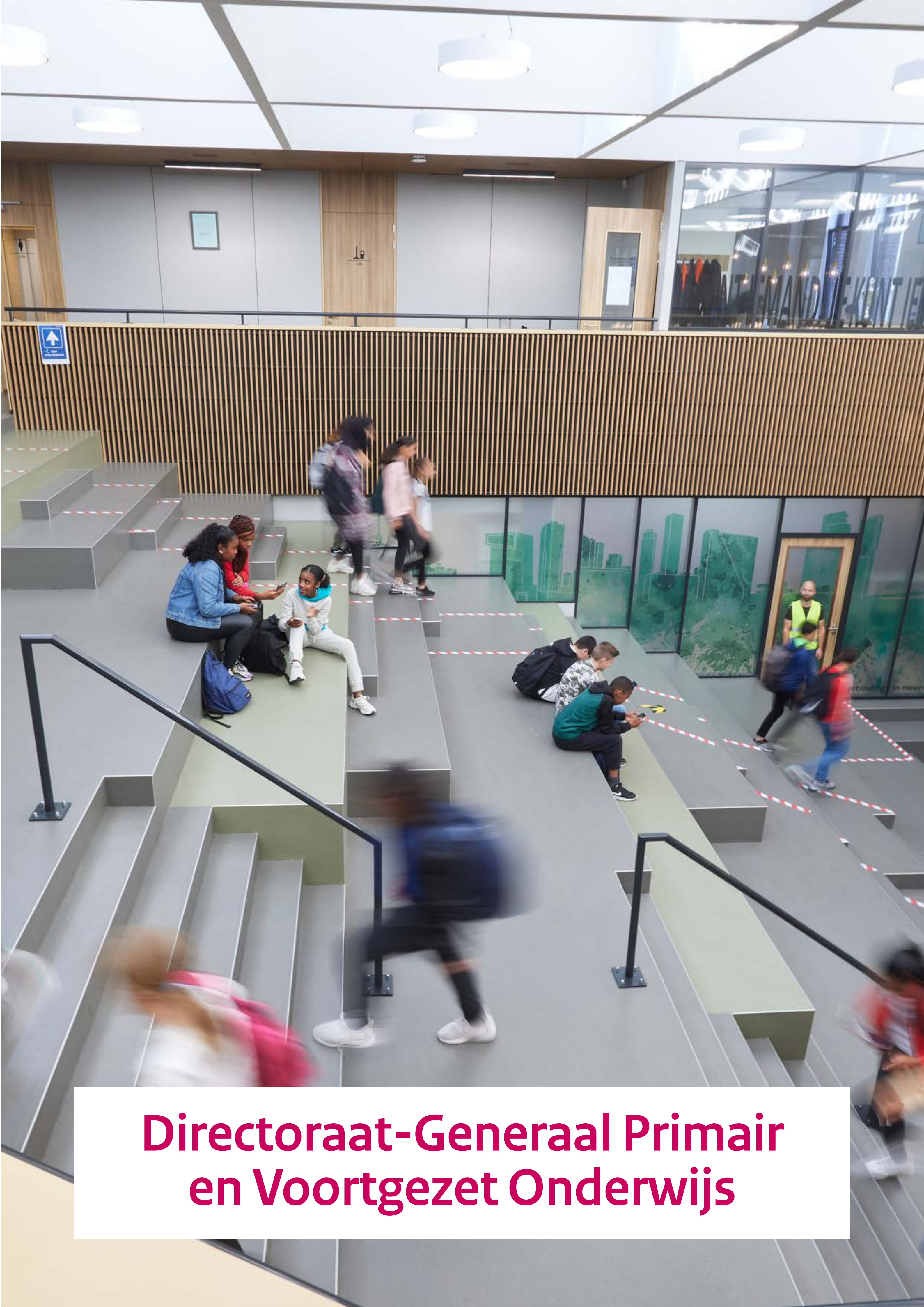

Directeur Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ)
Kees Riezebos

Inspectie
Inspecteur-Generaal van het Onderwijs (IGO)
Alida Oppers
Directeur Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE)
Barbara Siregar
Adviesraden
Voorzitter Onderwijsraad (Adviesraad)
Edith Hooge
Voorzitter College voor Toetsen en Examens (CvTE)
Pieter Hendrikse
Voorzitter Raad voor Cultuur (RvC, Adviesraad)
Kristel Baele
Voorzitter Nederlandse UNESCO Commissie (Natcom)
Kathleen Ferrier

Directoraat-Generaal Primair en Voortgezet Onderwijs

Funderend onderwijs: primair en voortgezet onderwijs

Het directoraat-generaal Primair en voortgezet onderwijs is opgebouwd uit drie directies:

- Directie Primair onderwijs (po)
- Directie Voortgezet onderwijs (vo)
- Directie Kansengelijkheid en onderwijsondersteuning (ko)

De meeste kinderen in Nederland gaan naar school als ze 4 jaar zijn. Als ze 5 jaar worden, zijn ze leerplichtig en moeten ze naar school. Het primair onderwijs (po) bestaat uit basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs.[1]

Circa 1,4 miljoen kinderen gaan naar een basisschool, circa 35.700 naar een school voor speciaal basisonderwijs en circa 32.600 naar een school voor speciaal onderwijs. Zij doen dit in 9.331 schoolgebouwen.

Het voortgezet onderwijs (vo) bestaat uit vijf schoolsoorten:

1. Voortgezet speciaal onderwijs[2] (vso[3]): voor kinderen met beperking, ziekte of gedragsproblemen. Er zijn 37.600 leerlingen, waarvan 5.000 leerlingen residentieel onderwijs volgen.
2. Praktijkonderwijs (pro): 30.000 leerlingen.
3. Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo): verdeeld in vier leerwegen, 191.000 leerlingen in de bovenbouw.
4. Hoger algemeen vormend onderwijs (havo): 163.000 leerlingen in de bovenbouw.
5. Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo): verdeeld in twee varianten, atheneum en gymnasium, 171.000 leerlingen.

Met nog eens 383.000 leerlingen die in de onderbouw nog niet ingedeeld zijn in een schoolsoort, geeft dat een totaal van 1 miljoen vo-leerlingen. De verschillen tussen deze schoolsoorten in het vo zijn groot. Elke schoolsoort heeft een eigen doelgroep met een eigen curriculum, opleidingsduur, afsluiting en doorstroommogelijkheden.

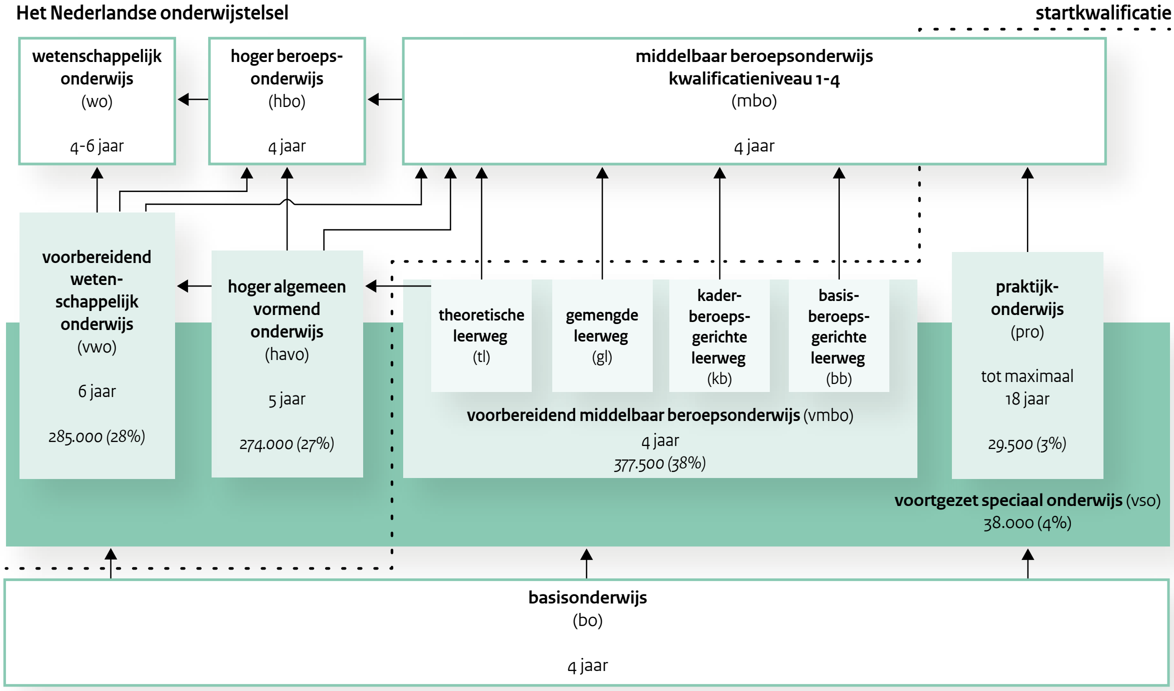
In het po waren in 2020 ruim 127.000 fte werkzaam, in het vo bijna 84.000. Zij werken op bijna 6.700 po-scholen (inclusief sbo-scholen en (v)so-scholen) en ongeveer 650 scholen voor vo.

Missie

De opdracht van het onderwijs is de kwalificatie, persoonsvorming en socialisatie van leerlingen. Scholen spannen zich ervoor in dat alle leerlingen hun talenten optimaal ontplooien en doorstromen naar vervolgonderwijs dat het beste bij hen past.

Er wordt dus veel van scholen gevraagd: onderwijs dat leerlingen uitdaagt om het beste uit zichzelf te halen en rekening houdt met verschillen tussen leerlingen. Ook moeten scholen extra ondersteuning bieden aan leerlingen die dat nodig hebben. Het funderend onderwijs legt zo de basis voor de deelname van leerlingen aan de samenleving.

Het Nederlandse onderwijstelsel

1 Het speciaal basisonderwijs is voor kinderen die zich in het regulier onderwijs niet optimaal ontwikkelen, ze hebben een lichtere problematiek dan kinderen in het speciaal onderwijs.
2 Het vso kent drie uitstroomrichtingen: 1) dagbesteding, 2) arbeidsmarktgericht en 3) vervolgonderwijs. Daarbinnen bestaat het vso uit vier clusters 1) blinde, slechtziende kinderen, 2) dove, slechthorende kinderen en kinderen met een taal-spraakontwikkelingsstoornis, 3) motorisch gehandicapte, verstandelijk gehandicapte en langdurig zieke kinderen, 4) kinderen met psychische stoornissen en gedragsproblemen.
3 Het budget staat op de begroting van PO.

Passend onderwijs
Passend onderwijs gaat over ongeveer 500.000 van de 2,4 miljoen leerlingen in het funderend onderwijs, zowel regulier als speciaal. Ze hebben een ondersteuningsbehoefte op het gebied van onderwijs of zorg.

Passend onderwijs is in 2014 ingevoerd. Scholen kregen een zorgplicht en de leerlinggebonden financiering (het rugzakje) verdween. Het geld ging deels naar de *lumpsum* (voor basisondersteuning). Het andere deel werd verdeeld onder de 151 samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs: 76 in het po en 75 in het vo.

Alle schoolbesturen met schoollocaties werken in een geografische regio samen, reguliere scholen en het speciaal onderwijs. De verantwoordelijkheden voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte liggen dus op regionaal en lokaal niveau.

De ondersteuningsbehoefte kan uit het volgende bestaan:
- onderwijsondersteuning en leerhulpmiddelen;
- een speciale onderwijssetting;
- een ander onderwijsprogramma;
- fysieke aanpassingen in de school;
- inzet van jeugdhulp en (jeugd)zorg;
- samenwerking tussen bekostigd onderwijs en particuliere initiatieven;
- een combinatie van het voorgaande.

Leerlingen kunnen basis- of extra ondersteuning nodig hebben. Basisondersteuning wordt op alle reguliere scholen (po en vo) geboden. Eronder vallen ondersteuning voor hoogbegaafdheid, dyslexie en dyscalculie, lichte begeleiding, medische zorg en preventieve interventies.

Extra ondersteuning is alle ondersteuning bovenop de basisondersteuning. Die kan geboden worden in het regulier onderwijs of in het speciaal basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs. Ook zijn er leerlingen die onderwijs volgen in de kleinschalige en grootschalige residentiële jeugdzorg en justitiële instellingen.

Residentieel onderwijs
Jongeren die verblijven in een jeugdhulpinstelling of een justitiële jeugdinrichting krijgen residentieel onderwijs. De beleidsontwikkeling van VWS en JenV naar meer kleinschalige locaties heeft directe consequenties voor het onderwijs. Er loopt een herbezinning op het stelsel voor residentieel onderwijs.

Het stelsel
Het stelsel voor funderend onderwijs bevat de volgende onderdelen:

Verantwoordelijkheid Rijk
De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de kwaliteit, de toegankelijkheid en de doelmatigheid van het stelsel. Het ministerie van OCW stelt de juridische en financiële kaders, met wet- en regelgeving en bekostiging. De kaders voor het funderend onderwijs zijn vastgelegd in drie sectorwetten:
- de *Wet op het primair onderwijs* (WPO);
- de *Wet op het voortgezet onderwijs* (WVO);
- de *Wet op de expertisecentra* (WEC), voor scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Daarnaast hebben scholen te maken met de *Wet Medezeggenschap op scholen* (WMS), de *Leerplichtwet* (LPW) en de *Wet op het onderwijstoezicht* (WOT). Ook de *Wet Referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen* en de *Wet Register onderwijsdeelnemers* (WRO) zijn onderwijswetten waar scholen mee te maken hebben.

Autonomie van schoolbesturen
Artikel 23 van de Grondwet biedt scholen vrijheid van stichting, vrijheid van richting en vrijheid van inrichting. Uiteraard is die vrijheid niet onbegrensd en er is een tendens om meer eisen te stellen aan scholen, bijvoorbeeld voor burgerschap en kwaliteit. Ook wordt gediscussieerd over de vraag of de vrijheid die artikel 23 scholen biedt beperkt moet worden.

Verder nam de verantwoordelijkheid van schoolbesturen toe door de lumpsumbekostiging. In het po zijn er bijna 1.000 schoolbesturen, in het vo ruim 330. Besturen hebben tussen de 1 en 60 scholen onder zich en het aanbod is zeer gevarieerd. Er zijn openbare scholen, bijzondere scholen met een godsdienstige richting en scholen met een pedagogisch-didactisch concept.

Onderwijshuisvesting
Gemeenten en schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting. De verantwoordelijkheidsverdeling en financiering voor onderhoud, renovatie en nieuwbouw zorgen regelmatig voor complexe situaties. Het halen van de klimaatdoelen komt daar nog bovenop. Uit het in 2021 afgeronde Interdepartementale Beleidsonderzoek (IBO) Onderwijshuisvesting komt een duidelijke opdracht naar voren ten aanzien van onderwijshuisvesting in relatie tot het bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen.

Bekostiging
Het ministerie van OCW besteedt jaarlijks € 11 miljard aan primair onderwijs en € 9 miljard aan voortgezet onderwijs. Het meeste geld wordt uitgekeerd via de lumpsum. Deze wordt per school berekend.

In het po vindt de personele bekostiging per schooljaar plaats en de materiële bekostiging per kalenderjaar. Het vo wordt per kalenderjaar bekostigd. De bekostiging is vooral gebaseerd op het aantal leerlingen op 1 oktober van het voorgaande kalenderjaar. Daarnaast tellen de kenmerken van de leerlingen mee. Omdat de bekostiging ingewikkeld is, wordt ze voor het vo per 1 januari 2022 vereenvoudigd, voor po naar verwachting per 1 januari 2023.

Het bestuur mag de lumpsum naar eigen inzicht gebruiken. Dat past bij de vrijheid van inrichting en maakt maatwerk mogelijk. Het bestuur moet zijn keuzes wel goed verantwoorden. Sommige scholen krijgen extra geld voor het bestrijden van onderwijsachterstanden. Ook gemeenten krijgen geld voor onderwijsachterstandenbeleid. Dit gaat naar voorschoolse educatie, schakelklassen en zomerscholen.

Naast de reguliere bekostiging kunnen basisscholen voor een schooljaar of een deel ervan extra geld krijgen voor uitzonderlijke situaties (bijzondere bekostiging). Bijvoorbeeld als er veel asielzoekerskinderen zijn die nog maar kort in Nederland wonen. Ook het voortgezet onderwijs heeft aanvullende bekostiging: de onderwijsachterstandsmiddelen (leerplusarrangement) en de nieuwkomersbekostiging.

Na de vereenvoudiging van de bekostiging (per 1 januari 2022) komen er regelingen bij: voor geïsoleerde vestigingen (vestigingen met het laatste onderwijsaanbod in de regio), voor leerlingen in de gemengde leerweg van het vmbo en voor vestigingen met een breed onderwijsaanbod.

Verantwoording en reserves
Gemiddeld zijn de reserves in het funderend onderwijs ruim. De inspectie heeft een signaleringswaarde waarboven het eigen vermogen mogelijk te hoog is. In 2020 was er wel een trendbreuk en daalde voor het eerst in lange tijd de reserves in het funderend onderwijs. Het aantal besturen met een mogelijk bovenmatige reserve daalde van 883 in 2019 naar 759 in 2020. Ook de totale (mogelijk) bovenmatige reserve daalde van € 1,45 miljard naar € 1,14 miljard.

Wanneer eigen vermogen boven de waarde niet goed onderbouwd kan worden, moet worden afgebouwd. Schoolbesturen krijgen er tijd voor, maar als een schoolbestuur niet wil afbouwen, is handhaving nodig. OCW werkt de handhaving juridisch uit voor boekjaar 2023.

Extra maatregel hoge reserves samenwerkingsverbanden
Over verslagjaar 2019 zat 89% van de samenwerkingsverbanden boven de signaleringswaarde, daarom gold voor hen in 2021 een extra maatregel. Uiterlijk in mei 2021 moesten alle samenwerkingsverbanden concrete plannen hebben om het eigen vermogen af te bouwen. Dit is gelukt. In het plan dat bij OCW is ingediend, stellen de samenwerkingsverbanden gezamenlijk het doel om de bovenmatige reserves naar nul af te bouwen per 2022 met een beperkte uitloop naar 2023. Daarbij is goed te zien dat het grootste gedeelte van de afbouw zal plaatsvinden in 2021 en 2022, waarbij er in 2022 73% van het bovenmatige eigen vermogen op 31 december 2022 moet zijn afgebouwd.

Wet Meer ruimte voor nieuwe scholen
De nieuwe *Wet Meer ruimte voor nieuwe scholen* geldt voor het po en het vo. De wet moderniseert de regels voor het stichten van nieuwe scholen. De wet zorgt voor de randvoorwaarden voor een toekomstbestendig, kwalitatief goed en gevarieerd onderwijsaanbod, dat aansluit bij de wensen van ouders en leerlingen. Daartoe wordt de daadwerkelijke belangstelling gemeten onder ouders, op basis van de concrete invulling van de vrijheid van richting en inrichting door een nieuwe school. Zo kan accurater worden berekend of de school op korte en lange termijn in staat zal zijn voldoende leerlingen aan zich te binden. Naast deze kwantitatieve maatstaf wordt het oordeel over de aanvraag van nieuwe school gebaseerd op een kwaliteitstoets van de inspectie op de te verwachten onderwijskwaliteit.

Particulier onderwijs
Naast door OCW bekostigde scholen zijn er particuliere scholen.[4] Ook bij particuliere scholen kan de leerplicht worden vervuld. Er zijn scholen die basis- en voortgezet onderwijs aanbieden, maar geen examens afnemen. Ze reiken geen diploma's uit, maar de leerlingen kunnen staatsexamens doen.[5] Daarnaast zijn er particuliere scholen die wel eindexamens afnemen en een vo-diploma mogen uitreiken.[6] De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van het particuliere onderwijs.

Hoewel het particuliere onderwijs groeit, is het aandeel nog altijd klein. In 2018 waren er 2.500 leerlingen ingeschreven op een particuliere vo-school,[7] en 900 op een particuliere po-school. De omvang varieert van 5 tot 300 leerlingen. Ouders betalen tussen € 3.500 en de € 20.000 per jaar.

Tot het particulier onderwijs behoren ook de particuliere internationale en buitenlandse scholen (deze scholen vormen een deel van het totale internationale onderwijs in Nederland; er bestaan namelijk ook bekostigde afdelingen voor internationaal onderwijs binnen reguliere scholen). Naar de particuliere internationale en buitenlandse scholen gaan ongeveer 9.000 leerlingen.[8] De leerplicht kan ook bij deze scholen worden vervuld. De scholen staan onder toezicht van een buitenlandse autoriteit of een internationale accreditatieorganisatie. De scholen worden overwegend bezocht door kinderen met een buitenlandse nationaliteit, maar ook door Nederlandse kinderen. De Nederlandse kinderen krijgen ook onderwijs in de Nederlandse taal.

Onderwijs in Caribisch Nederland
Caribisch Nederland bestaat uit Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Er zijn 12 basisscholen op de eilanden. Elk eiland heeft een eigen vo-school met een afdeling mbo. Feitelijk is Nederlands op alle eilanden een vreemde taal. Het po en het vo op Saba en Sint Eustatius hebben als instructietaal Engels. Op Bonaire is dat het Nederlands.

Het primair onderwijs volgt de kerndoelen van het Kerndoelenbesluit BES. Het voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs op Saba en Sint Eustatius kent de onderwijs- en exameninrichting van de *Caribbean Examinations Council* te Barbados.

In 2019 is door de regering herbevestigd dat we in ons Nederlandse beleid streven naar een "gelijkwaardig effect, met als uitgangspunt een gelijkwaardig voorzieningenniveau binnen de mogelijkheden van de Caribische context". Dit betekent dat beleid voor scholen in Europees Nederland zich moet richten op een gelijkwaardig resultaat op de eilanden, volgens het *comply or explain*-principe.

Op de eilanden is sinds 2010 een vorm van passend onderwijs, onderwijszorg, die volop in ontwikkeling is. In het jaar 2019/2020 is de onderwijszorg in Caribisch Nederland geëvalueerd.[9] Uit de evaluatie komt naar voren dat de onderwijszorg zich sinds de invoering positief heeft ontwikkeld, maar dat verbeteringen nodig zijn. OCW werkt daar met de eilanden aan.

De onderwijsagenda 'Samen werken aan de volgende stap, 2017–2020' is geëvalueerd. De agenda krijgt een vervolg, met een vervolgagenda of bestuurlijke afspraken. OCW bespreekt dit met de onderwijsinstellingen en de eilanden.

4 Zie artikel 1, onderdeel b, onder 2, 3 en 4, van de Leerplichtwet 1969.
5 Dit type scholen wordt aangeduid met 'B3'.
6 Dit type scholen wordt aangeduid met 'B2'.
7 Ongeveer 1900 leerlingen waren ingeschreven op een B2-school, ongeveer 600 op een B3-school.
8 Dit type scholen wordt aangeduid met 'B4'.
9 Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 35 300 VIII, nr. 208

Spanningen in het stelsel
In het funderend onderwijs ontstaan incidenten door verschillende oorzaken. Soms ligt het aan de kwaliteit van het schoolbestuur, bijvoorbeeld als een schoolbestuur (te) grote plannen heeft voor een nieuw onderwijsconcept of een nieuwe vorm van samenwerking. Soms verdwijnt de zorg voor onderwijskwaliteit naar de achtergrond. Ook kunnen er niches zijn waar, al dan niet doelbewust, de grenzen van het stelsel worden opgezocht. Er ontstaat dan spanning tussen het functioneren van het stelsel en de wens of noodzaak tot maatwerk.

Daarbij zit is er een spanning tussen onderwijsvrijheid en overheidsbemoeienis. Zo zijn opdrachten aan scholen vaak algemeen, vanwege de onderwijsvrijheid. Verschillende verwachtingen over de uitvoering ervan, kunnen spanning creëren en tot incidenten leiden. Ook vragen sommige uitdagingen een wat grotere schaal, maar we sturen niet direct op schaalgrootte.

Onderwijskwaliteit en toezicht
De inspectie houdt toezicht op besturen en hun scholen en op samenwerkingsverbanden. Ze rapporteert op stelselniveau in de jaarlijkse Staat van het Onderwijs. Sinds 2017 legt de inspectie de focus op het toezicht op de schoolbesturen. Dat sluit aan bij de wettelijke verantwoordelijkheid van besturen voor het onderwijs op hun scholen. Uitgangspunt is de eigen verantwoordelijkheid van besturen en scholen voor hun ambities en de onderwijskwaliteit. Het bestuursgerichte toezicht is in 2020 geëvalueerd. Er was geen aanleiding om het toezicht anders in te richten. Het toezicht blijft daarom bestuursgericht.

De pandemie heeft grote impact op het funderend onderwijs. Met het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) wordt flink geïnvesteerd, zodat leerlingen zich kunnen herstellen van vertragingen. Tegelijkertijd blijft aandacht nodig voor structurele uitdagingen: basisvaardigheden, zicht op het stelsel, lerarentekort en kansengelijkheid. Hiervoor is intensieve samenwerking nodig met het onderwijs. Laag presterende scholen worden door OCW ondersteund via de programma's Goed worden/goed blijven (po) en Leren Verbeteren (vo).

Leerplicht en voortijdig schoolverlaten
Elk in Nederland wonend kind is leerplichtig tot zijn zestiende. Vmbo'ers, havisten, vwo'ers en vso-leerlingen die kunnen uitstromen naar vervolgonderwijs, moeten doorleren totdat ze 18 jaar zijn (kwalificatieplicht) of een havo-, vwo- of een mbo 2-diploma of hoger hebben (startkwalificatie). Daarmee komen ze zo goed mogelijk voorbereid op de arbeidsmarkt. De kwalificatieplicht heeft vooral voor vmbo-leerlingen consequenties. Een vmbo-diploma is niet genoeg. Leerlingen moeten na het vmbo doorstromen naar het mbo of het havo. Jaarlijks vallen bij de overstap van vmbo naar het mbo veel leerlingen uit, als voortijdig schoolverlaters.[10]

OCW informeert de Kamer elk jaar over het verzuim. Per gemeente is zichtbaar hoeveel leerlingen ingeschreven staan en verzuimen, hoeveel leerplichtige kinderen en jongeren niet staan ingeschreven (absoluut verzuim) en hoeveel vrijstellingen van de *Leerplichtwet 1969* er zijn. Vaak is maatwerk nodig om uitval te voorkomen of teruggeleiding naar school mogelijk te maken. Daarnaast verandert de groep jongeren en hun hulpvraag, doordat nieuwe kinderen uitvallen en anderen weer naar school gaan. Dat maakt het aanpakken van uitval een kwestie van lange adem, die lokale, regionale en landelijke aandacht en samenwerking vereist. Om uitval en thuiszitten te voorkomen werkt OCW samen met VWS, Ingrado, VO-raad, PO-Raad, Inspectie van het Onderwijs, VNG, AVS, AOb, SWV-en, LAKS, JongPIT, Ouders & Onderwijs onder andere aan de verbeteraanpak passend onderwijs, betere samenwerking tussen onderwijs en zorg, en meer maatwerkmogelijkheden via de onderwijszorgarrangementen.

Thuisonderwijs (niet corona-gerelateerd)
Ouders kunnen een vrijstelling van de inschrijfplicht aanvragen op grond van richtingbezwaren. Thuisonderwijs is niet gereguleerd: er is geen toezicht op de kwaliteit en er zijn geen kwaliteitseisen. Er is een wetsvoorstel voor thuisonderwijs in consultatie gebracht om dat te veranderen. De Onderwijsraad heeft in januari 2021 advies uitgebracht.

10 Voortijdig schoolverlaters zijn jongeren onder de 23 jaar die geen startkwalificatie hebben en niet naar school gaan.

Leraren en schoolleiders

De leraren- en schoolleiderstekorten zullen verder toenemen in het po en voor specifieke vakken in het vo (vooral vreemde talen en bètavakken). De vele initiatieven tegen de tekorten hebben vooral effect in het po. Het aantal pabostudenten is de afgelopen jaren sterk gestegen (in 2021 is er een sterke afname te zien in de vooraanmeldingen). Het aantal zij-instromers en ondersteunend personeel in het po is sterk toegenomen. In het vo is de situatie nog niet veel verbeterd. De tekorten stijgen snel, hoewel ze later zullen afvlakken.

Scholen kregen eind 2020 extra geld voor het werven en aanstellen van extra personeel. Ook is de aanpak van werkdruk in het onderwijs de afgelopen jaren geïntensiveerd. In het po is structureel € 430 miljoen beschikbaar, waarbij schoolteams zelf besluiten over de inzet. Daarnaast bevordert OCW de professionalsering van leraren en schoolleiders met subsidies, stimuleren we de zij-instroom en de regionale aanpak van de tekorten door besturen en opleidingen.

De schoolleider heeft een belangrijke rol in het schoolbeleid, dat is vastgelegd in het schoolplan en de schoolgids. De schoolleider is de schakel tussen het schoolbestuur en het onderwijspersoneel. De meeste (adjunct-)directeuren in het po (8.805 op 1 maart 2021) staan in het Schoolleidersregister PO, waarin zij aangeven welke basiskwalificaties ze hebben van de geactualiseerde beroepsstandaard.[11] Het register bestaat sinds 2013 en is ondergebracht bij een onafhankelijke stichting. In het vo beheert Stichting Schoolleidersregister VO (SRVO) sinds 2016 het register. SRVO heeft recent de herziene beroepsstandaard gelanceerd.[12] De standaard definieert de beroepsgroep met leiderschapspraktijken en persoonlijke kwaliteiten van de schoolleider. In voorjaar 2021 staan 1.976 van de 4.300 schoolleiders in het vo geregistreerd.

11 https://www.schoolleidersregisterpo.nl/kennisbasis/beroepsstandaard
12 https://www.schoolleidersregistervo.nl/onderwerpen/beroepsstandaard

Sturing en samenwerking

Het is belangrijk dat besturen inspelen op veranderingen in de samenleving. Soms kan de overheid daarbij helpen met geld, informatie en wet- en regelgeving. Voor verandering van onderop werkten we met sectorakkoorden; sectorbrede afspraken, met een bedrag dat bij het halen van de doelen aan de lumpsum van scholen werd toegevoegd. Als niet alle doelen werden gehaald, werd een deel van het geld onder striktere voorwaarden als bekostiging verstrekt.

Sinds kort geldt een Kader doelfinanciering. In het kader staan richtlijnen voor wanneer lumpsumbekostiging en wanneer doelfinanciering aan de orde is. Lumpsum is het uitgangspunt, doelfinanciering de uitzondering.

Informatie voor ouders

Een belangrijk uitgangspunt voor overheid, scholen en schoolbesturen is transparantie. Ouders hebben recht op goede informatie en zijn de partner van de school voor de ontwikkeling van hun kinderen. Informatie over scholen en onderwijsresultaten staat op www.scholenopdekaart.nl. OCW werkt samen met de PO-Raad en de VO-raad aan de gebruiksvriendelijkheid, relevantie en betrouwbaarheid ervan. Scholen moeten de ouders betrekken bij het beleid van de school. Elke school heeft een medezeggenschapsraad, waarin ouders en leerkrachten van de school, en in het vo ook leerlingen, zijn vertegenwoordigd.

Uitdagingen en actuele thema's

Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs)

In februari 2021 is een Nationaal Programma Onderwijs aangekondigd voor het hele onderwijs; van voorschoolse educatie, basisonderwijs tot wetenschappelijk onderwijs. Het budget is € 8,5 miljard, voor het inhalen en compenseren van vertragingen door de coronacrisis. Het programma richt zich op de brede ontwikkeling van leerlingen en studenten, hun cognitieve en beroepsgerichte ontwikkeling, sociale en persoonlijke ontwikkeling en welbevinden.

Voor het funderend onderwijs is er in totaal € 5,8 miljard:

- Voor de periode tot de zomer van 2021 is er € 498 miljoen voor subsidieregelingen (inhaal- en ondersteuningsprogramma's, extra handen in de klas, extra nieuwkomersbekostiging en ondersteuning van examenkandidaten).
- Voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 is er € 5,3 miljard. Het grootste deel wordt via de lumpsum uitgekeerd aan de scholen. Een kleiner bedrag gaat naar gemeenten en is bedoeld voor ondersteuning en aanvullende maatregelen.

Scholen hebben voor de zomer een scan gemaakt van de opgelopen vertragingen op hun school en een plan opgesteld voor het inlopen van deze vertragingen. Er is een keuzemenu voor scholen met effectieve interventies. De medezeggenschapsraad moet instemmen met het plan van de school. De ontwikkeling van de vertragingen (op het terrein van leerresultaten, welbevinden en executieve vaardigheden) wordt nauwlettend gemonitord. Hierover wordt in het voor- en in het najaar gerapporteerd aan de Tweede Kamer.

Kansengelijkheid

Kinderen van ouders met een lagere sociaaleconomische status krijgen minder kansen dan klasgenoten met ouders met een hogere sociaaleconomische status, ook als ze dezelfde potentie hebben. De kwaliteit van het onderwijs aan kinderen uit sociaal zwakkere milieus laat ook vaker te wensen over. Segregatie versterkt de verschillen. Leraren op scholen met een diverse populatie en bovengemiddeld aantal leerlingen met een risico op onderwijsachterstanden staan meer onder druk. Voor deze scholen is het moeilijker om goed personeel te vinden en te behouden.

Kinderen van lager opgeleide ouders krijgen daarnaast veel vaker voortgezet onderwijs onder het niveau dat ze aankunnen. De kansen op een hoger basisschooladvies en opstroom in het vo zijn voor kinderen van hoogopgeleide ouders veel groter dan voor kinderen met lager opgeleide ouders, bij gelijke cognitieve capaciteit. De coronacrisis heeft de verschillen in kansen in het onderwijs nog verder vergroot.

Gemeenten en scholen ontvangen geld voor onderwijsachterstandenbeleid. Het gemeentelijke budget is bedoeld voor voor- en vroegschoolse educatie, en (boven)schools aanbod als zomerprogramma's of schakelklassen in het primair onderwijs. Het budget voor scholen is onderdeel van de lumpsum en wordt bijvoorbeeld gebruikt voor het verkleinen van de groepsgrootte. Daarnaast zijn er subsidies, zoals voor de doorstroomprogramma's po-vo en voor het vrijroosteren van leraren. Vanuit het ministerie werkt de Gelijke Kansen Alliantie samen met gemeenten, scholen en maatschappelijke partners aan kansengelijkheid. Hierbij is er aandacht voor thuis, school en leefomgeving.

Kwaliteitsverschillen in het onderwijs
Het maakt voor een leerling uit naar welke school hij gaat. De ambitie voor de toekomst is om te zorgen dat elke school van hoge kwaliteit is en daarmee gelijke kansen te vergroten. Veel van het beleid van OCW is gericht op duurzame kwaliteitsverbetering van het hele onderwijs, maar er is ook specifieke aandacht voor de laag presterende scholen. 'Zeer zwakke' en 'onvoldoende' scholen en afdelingen, en scholen die daarnaar dreigen af te glijden, krijgen steun van OCW. Dit gebeurt via de programma's *Goed worden, goed blijven* (po) en *Leren Verbeteren* (vo). Via deze programma's kregen risicoscholen in 2020 en 2021 tijdelijk meer ondersteuning.

Volgens een interdepartementaal onderzoek uit 2021 is de kwaliteit van het schoolgebouw van invloed op de prestaties van leerlingen. Zie 'Onderwijshuisvesting'.

School als professionele organisatie
Voor de onderwijskwaliteit is het van belang dat leraren, schoolleiders, bestuurders en intern toezicht werken aan hun professionele ontwikkeling, en dat intern toezicht en medezeggenschap goed in positie zijn. OCW stimuleert daarom strategisch personeelsbeleid. OCW versterkt de medezeggenschap met een ondersteuningsprogramma en stimuleert de ontwikkeling van het interne toezicht door participatie in de werkagenda intern toezicht. Het ministerie stimuleert daarnaast planmatige en cyclische schoolontwikkeling, omdat die bijdraagt aan goed onderwijs. OCW steunt daarvoor programma's als Voortgezet Leren en de Regeling Schoolkracht.

Onderwijs en zorg
Met VWS willen we ervoor zorgen dat kinderen met een aandoening, ziekte of beperking zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dat vereist een goede ondersteuningsstructuur op scholen, waarin jeugdgezondheidszorg, ambulante hulp, orthopedagogen en maatschappelijk werkers actief zijn. Ze kunnen in een vroeg stadium problemen signaleren en snel helpen.

Daarnaast moeten onderwijs en zorg samenwerken op lokaal, regionaal en landelijk niveau, bijvoorbeeld om meer ruimte te maken voor maatwerk via onderwijszorgarrangementen. OCW en VWS ondersteunen dat via de onderwijs(zorg)consulenten, Gedragswerk en Centrum voor Consultatie en Expertise (CCE), die een bemiddelende rol hebben.

De samenwerking is complex door de verschillende partijen, niet-aansluitende regionale indelingen tussen onderwijs en zorg, verschillende financiële stromen en doordat de grens tussen zorg en onderwijs niet altijd scherp is. Op dit moment weten we dat 15.000 kinderen niet tot hun recht komen in het onderwijs, doordat de juiste combinatie van passend onderwijs, zorg en ondersteuning ontbreekt. Het gaat dan bijvoorbeeld om hoogbegaafde kinderen, of kinderen met een zeer intensieve zorgbehoefte. Een deel van hen zit huis.

Samenwerkingsverbanden hebben te maken met meerdere schoolbesturen en gemeenten, die uitvoering geven aan de *Jeugdwet, Participatiewet* en de *Wet Maatschappelijke ondersteuning* (Wmo). Daarnaast hebben scholen, vooral in het speciaal onderwijs, indirect te maken met de *Zorgverkeringswet* (Zvw) en de *Wet Langdurige zorg* (Wlz). Ook hebben scholen te maken met leerlingen met een persoonsgebonden budget (pgb), waarbij de regie over de zorg meestal bij de ouders ligt.[13] Omgekeerd kan een gemeente te maken hebben met meerdere scholen en samenwerkingsverbanden. Gemeenten en samenwerkingsverbanden zijn wettelijk verplicht een op overeenstemming gericht overleg (OOGO) te voeren over het jeugdplan, respectievelijk het ondersteuningsplan.

13 Op grond van de Wlz is er aanspraak op zorg als een kind met een beperking blijvend is 24-uurs zorg of toezicht nodig heeft. De zorgkantoren financieren deze zorg. De zorgverzekeraar financiert de medische zorg op grond van de Zvw. De gemeenten hebben op grond van de Jeugdwet een jeugdhulpplicht bij opgroei- en opvoedproblemen van kinderen. Kinderen of gezinnen kunnen voor hulpmiddelen en woningaanpassing een beroep doen op de Wmo, die de gemeenten uitvoeren.

Verbeteraanpak passend onderwijs en inclusiever onderwijs
In 2019 en 2020 is passend onderwijs geëvalueerd, met kwalitatief onderzoek, adviezen van Onderwijsraad, ombudsman en inspectie, en vooral input vanuit de praktijk. De hoofdconclusie is dat het ondersteuningsaanbod op veel plekken beter is, maar dat we zeker nog niet dat hebben bereikt wat we willen voor leerlingen, leraren en ouders.

Met alle partijen is een verbeteragenda met 25 maatregelen afgesproken, gericht op het volgende:
- op orde brengen van de randvoorwaarden voor passend onderwijs;
- verduidelijken wat we van iedereen mogen verwachten, vooral van schoolbesturen en samenwerkingsverbanden;
- waarborgen inbouwen om ervoor te zorgen dat alle partijen doen wat er van hen wordt verwacht;
- versterken van de positie van leerlingen en ouders, voor meer maatwerk en onderwijszorgarrangementen, voor betere ondersteuning van leraren en schoolleiders, en voor beter bestuur.

Het verbeteren van passend onderwijs is een stap richting inclusiever onderwijs. Doel is dat leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoeften vaker samen dicht bij huis naar dezelfde school kunnen, als het kan in dezelfde klas zitten en elkaar ontmoeten op het schoolplein. Komende periode wordt gewerkt aan een routekaart om het onderwijs in de komende 15 jaar inclusiever te maken.

Leerlingendaling
Het aantal leerlingen in het funderend onderwijs daalt door demografische ontwikkelingen. In het po daalt het aantal leerlingen van 1.550.000 leerlingen in 2008 naar 1.380.000 leerlingen in 2023. Tussen 2015 en 2030 krimpt het leerlingenaantal in het vo met circa 120.000 leerlingen, een achtste deel van het totaal. Regionaal zijn er grote verschillen: van groei in de vier grote steden tot een daling van soms wel 30% in regio's als Oost-Groningen en de Achterhoek. Ook het effect op de schoolsoorten binnen het vo is niet gelijk; vooral het vwo, de beroepsgerichte leerwegen in het vmbo en het praktijkonderwijs worden hard geraakt.

OCW helpt schoolbesturen in het vo met het accountteam leerlingendaling. Uitgangspunt is het in stand houden van een levensvatbaar en goed onderwijsaanbod. Daarbij wordt regionale samenwerking gestimuleerd, onder andere met de Subsidieregeling incidentele middelen leerlingendaling vo 2020, voor regionale plannen. Voor de subsidie is € 25 miljoen beschikbaar in de periode 2020-2025. De toekenning vindt plaats in de zomer van 2021. Een onafhankelijke commissie adviseert OCW hierbij.

Daarnaast krijgen scholen in dunbevolkte gebieden structureel extra geld uit de Regeling aanvullende bekostiging geïsoleerde vestigingen vo, die op 1 januari 2022 ingaat. De regeling biedt extra bekostiging voor scholen die op meer dan 8 kilometer van vervangend aanbod liggen. Voor het praktijkonderwijs geldt een afstand van 20 kilometer. Het idee is dat er ook in dunbevolkte gebieden onderwijs in de buurt moet zijn.

Curriculumbijstelling
De inhoud van het funderend onderwijs – het curriculum – is landelijk vastgelegd in kerndoelen (po en vo), in examenprogramma's die bestaan uit eindtermen (bovenbouw vo) en in het referentiekader taal en rekenen.

Het curriculum wordt geactualiseerd, om de onderwijsinhoud aan te laten sluiten op de behoeften van samenleving en arbeidsmarkt en om te zorgen voor doorlopende leerroutes. Bovendien wordt voor leraren, leerlingen en de maatschappij duidelijker wat geleerd wordt in het funderend onderwijs. Verder wordt de samenhang binnen het curriculum vergroot en overladenheid tegengegaan.

In 2020 is op verzoek van de Tweede Kamer een wetenschappelijke curriculumcommissie ingesteld, die de minister van Onderwijs adviseert over het bijstellen van het curriculum. Inmiddels heeft de commissie drie tussenadviezen en een verdiepende studie gepubliceerd. In januari 2021 heeft de commissie twee adviezen uitgebracht over bruikbaarheid van de voorstellen die er liggen en de werkopdracht aan nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling SLO, voor het maken van de kerndoelen. In juni 2021 heeft de commissie geadviseerd over de werkopdracht aan SLO voor het bijstellen van examenprogramma's en een studie uitgebracht naar een beoordelingskader kansengelijkheid. De eerste vakvernieuwingen (wiskunde, Nederlands, moderne vreemde talen, maatschappijleer, bètavakken) starten op korte termijn.

Ook de referentieniveaus taal en rekenen worden geëvalueerd. Naar verwachting is een herijking noodzakelijk. De herijking is onlosmakelijk verbonden met de bijstelling van de kerndoelen taal en rekenen en examenprogramma's Nederlands en wiskunde.

Versterken basisvaardigheden
Taal- en rekenvaardigheid zijn onmisbaar om andere vaardigheden en vakkennis aan te leren. De onderwijsresultaten hiervan staan echter onder druk, en de verschillen tussen leerlingen en scholen nemen toe. De basisvaardigheden staan onder meer onder druk vanwege de coronacrisis en door de toename in opdrachten voor het onderwijs. Ook heeft de maatschappij hoge verwachtingen van scholen: zo dienen ze hun leerlingen bijvoorbeeld weerbaar te maken en gezond te leren leven. OCW wil de overladenheid in het curriculum tegengaan door de maatschappelijke opdracht van het onderwijs beter af te bakenen.

Leesvaardigheid is de grootste zorg. Afnemend leesplezier en afnemende leesvaardigheid kunnen leiden tot een vicieuze cirkel van slecht lezen. Deze willen we doorbreken. Bepalende momenten zijn de overgang vve-po, groep 4, groep 6, de overgang po-vo en het einde van de onderbouw in het vo. De prestaties op schrijfvaardigheid in het po lijken stabiel, maar halen het streefniveau niet. Ze verslechteren in het speciaal basisonderwijs (sbo). De prestaties op rekenvaardigheid in het po zijn de afgelopen jaren licht verbeterd, maar ook hier zijn zorgen bij specifieke doelgroepen.

Bijstelling van kerndoelen, eindtermen en referentiekader op taal en rekenen is de belangrijkste mogelijkheid voor kwaliteitsverbetering. De onderwijsdoelen en referentiekaders dragen nu onvoldoende bij aan bijvoorbeeld leesplezier, en de leerlijnen zijn niet optimaal. De vernieuwing van de examenprogramma's Nederlands en wiskunde start in de zomer van 2021. In afwachting van nieuwe kerndoelen en eindtermen verbeteren we de basisvaardigheden. We doen dat bijvoorbeeld met het Leesoffensief, met projecten en programma's voor leesvaardigheid en leesplezier. Met extra geld kan bijvoorbeeld de Bibliotheek op School worden uitgebreid en kunnen nieuwe programma's en initiatieven gestimuleerd worden.

Overgang primair naar voortgezet onderwijs
De overgang van primair naar voortgezet onderwijs is een belangrijk schakelpunt voor leerlingen. De basisschool geeft een schooladvies voor het voortgezet onderwijs. Leerlingen in groep 8 maken daarna de eindtoets. Als die hoger uitvalt dan het schooladvies, moet de basisschool het schooladvies heroverwegen. Daarna kan het schooladvies naar boven worden bijgesteld, maar het hoeft niet.

Er is veel aandacht voor kansengelijkheid bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs en deze aandacht is versterkt door de coronacrisis. Het is mede daarom belangrijk om te zorgen voor kansrijke schooladvisering, een goede inrichting van de doorstroomtoets in groep 8 en kansrijke plaatsing in de onderbouw van het vo.

De wet- en regelgeving geeft vo-scholen veel ruimte om het definitieve selectiemoment uit te stellen, bijvoorbeeld met extra heterogene en verlengde brugklassen. Verdergaande maatregelen in de overgang van po naar vo kosten veel tijd, mede omdat veel vo-scholen hier niet op ingericht zijn. Dat onderstreept het belang van kansrijke advisering, een goede doorstroomtoets in groep 8 en kansrijke plaatsing in de onderbouw van het vo.

Overgangen van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs
OCW, de VO-raad en de MBO Raad blijven samenwerken aan goed en toegankelijk beroepsonderwijs. De *Wet Doorlopende leerroutes vmbo-mbo* biedt mogelijkheden om het beroepsonderwijs meer als één geheel vorm te geven. Jongeren kunnen bijvoorbeeld mbo en vmbo in één opleiding volgen (doorlopende leerroutes), waarbij richting een mbo 2-opleiding het vmbo-diploma niet behaald hoeft te worden (geïntegreerde leerroute). De komende jaren worden daarnaast de gemengde en de theoretische leerweg samengevoegd tot één nieuwe leerweg.

Hierbij is het van belang dat, naast de aansluiting met het mbo, de aansluiting met het havo wordt verbeterd. Binnen deze nieuwe leerweg volgen alle jongeren een stevig praktijkgericht programma, waarbij zij realistische ervaring opdoen in en buiten de school en vroeg kennis maken met de beroepscontext. Onder leiding van SLO worden de examenprogramma's ontwikkeld. De pilot met de examenprogramma's duurt tot eind 2023-2024 en er doen 136 gtl-scholen mee.

Om de overgangen naar het hoger onderwijs te verbeteren, worden loopbaanoriëntatie en -begeleiding beter gepositioneerd in het vo-curriculum. Daarnaast worden praktijkgerichte programma's voor de havo ontwikkeld.

Het bestrijden van uitval en switch is moeilijk. Volgens de inspectie heeft na 5 jaar minder dan de helft van de leerlingen met een (enkelvoudig) havoadvies een diploma gehaald, of is naar het vwo gegaan. Slechts een kwart doorloopt nominaal de route naar het hbo zonder vertraging. De uitval en switch voor de hbo-eerstejaars met een havodiploma is licht gestegen met 1% en is nu 38%. De doorstroom van vwo naar ho is niet gedaald ten opzichte van de periode vóór het studieleenstelsel.

Maatwerk
Maatwerk erkent de verschillen tussen leerlingen, stimuleert talent en bevordert kansen. Mogelijkheden voor maatwerk zijn versneld examen doen, cumlaude-diplomering, vakken op een hoger niveau volgen en afsluiten en het volgen van extra vakken. Ook zijn op de overgangen van het vmbo naar het mbo maatwerkroutes mogelijk in de vorm van doorlopende leerroutes vmbo-mbo en geïntegreerde leerroutes. Maatwerkopties voor uitblinkers kunnen zichtbaarder worden gemaakt op het diploma, om verzilverd te worden bij de overstap naar het vervolgonderwijs.

Te veel maatwerk – in de vorm van individuele leerroutes – kan leiden tot grotere verschillen tussen scholen, en zo de kansengelijkheid verminderen. Bovendien vereist meer maatwerk vaak aanpassing van wet- en regelgeving. Daarom moet goed worden gekeken of de gevolgen voor het stelsel en de kosten opwegen tegen de voordelen van de (vaak kleine) groep leerlingen die er baat bij heeft.

OCW is betrokken bij pilots en leernetwerken voor maatwerk. De komende tijd wordt onderzocht om welke doelgroepen het gaat en waar meer maatwerk voor kansrijke leerroutes nodig is. In het najaar 2021 gaat een beleidsreactie naar de Kamer op het onderzoek 'Vo-diploma met vakken op verschillend niveau'. De beleidsreactie zal de visie van de nieuwe minister op dit thema bevatten.

Inzet van ICT in het onderwijs
ICT en digitale leermiddelen kunnen de leerervaring van leerlingen verbeteren, met onderwijs op maat dat motiverend en effectief is. ICT kan ook de effectiviteit van leraren vergroten door taken als nakijken uit handen te nemen Dit vermindert de werkdruk en zorgt voor meer tijd voor leerlingen.

OCW heeft met EZK, de PO-Raad, de VO-raad en Kennisnet een digitaliseringsagenda voor het funderend onderwijs opgesteld. De speerpunten zijn:

1. Leraren, schoolleiders en bestuurders innoveren door samen en met anderen te leren.
2. Leerlingen en leraren zijn digitaal geletterd.
3. Digitale leermiddelen werken voor de gebruiker.
4. Infrastructuur is veilig, betrouwbaar en toekomstvast.
5. Ethiek van digitalisering in het onderwijs heeft structurele aandacht.

OCW heeft € 24 miljoen beschikbaar gesteld voor afstandsonderwijs aan leerlingen die in de coronacrisis thuis geen computer, tablet of internetverbinding hadden. Omdat ICT waardevol bleek, is bij het Nationaal Groeifonds een ambitieus voorstel ingediend voor digitalisering, van po tot en met ho. Speerpunten ervan zijn:

- Versterken van de innovatie en werking van de leermiddelenmarkt.
- Verbeteren van de kennis- en ondersteunings-infrastructuur.
- Scholen de (financiële) ruimte te bieden om doordacht te investeren in (digitale) vaardigheden van onderwijspersoneel, digitale leermiddelen en infrastructuur.

Voor het Europese herstelfonds zijn aanvullende opties uitgewerkt voor doordachte digitalisering. Actuele punten zijn het goed regelen van privacy, veiligheid en toegankelijkheid, mede in relatie tot grote internationale techplatforms. Ook van belang is het stimuleren van bestuurlijke samenwerking in de sector om publieke waarden te borgen, de infrastructuur te verbeteren en de vraagkant beter te organiseren. OCW wil verder de leermiddelenmarkt minder aanbodgedreven en meer vraaggestuurd maken.

Betrokken partijen bij primair en voortgezet onderwijs en kansengelijkheid en onderwijsondersteuning

Besturenorganisaties
- PO-Raad
- VO-raad
- Sectorraad Praktijkonderwijs
- Sectorraad Gespecialiseerd Onderwijs
- Samenwerkingsverbanden passend onderwijs (Netwerk LPO voor po en Sectorraad Samenwerkingsverbanden VO)
- VOS/ABB

Schoolleiders
- Po: Algemene Vereniging van Schoolleiders (AVS)
- Vo: Netwerk van Schoolleiders (NVS)

Leerlingen
- LAKS
- LBVSO[14]

Lerarenorganisaties
- Algemene Onderwijsbond (AOb)
- CNV Onderwijs
- Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv)
- Lerarencollectief

Ouders
- Diverse ouderorganisaties waaronder Ouders & Onderwijs

Gemeenten
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- G4

14 De leerlingvertegenwoordiging voor het voortgezet speciaal onderwijs, traject tot officieel erkennen loopt (2021).

Directoraat-Generaal Hoger Onderwijs, Beroepsonderwijs, Wetenschap en Emancipatie

Middelbaar beroepsonderwijs

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is een dynamische onderwijssector. De relatie met het bedrijfsleven is sterk en er is een grote variëteit aan studenten, opleidingen en onderwijsniveaus.

Het mbo-stelsel

Mbo-opleidingen, vo voor volwassenen (vavo) en educatie
Het mbo is wettelijk geregeld in de Wet Educatie en beroepsonderwijs (WEB). Het leidt op voor een drievoudige kwalificatie:

1. uitoefening van een beroep;
2. deelname aan de maatschappij (inclusief burgerschap);
3. doorstroom naar een hoger onderwijsniveau (binnen het mbo of naar het hbo).

Het mbo heeft een landelijke kwalificatiestructuur met 473 beroepsgerichte kwalificaties, beschreven in 173 kwalificatiedossiers, en ruim duizend keuzedelen. Een kwalificatiedossier beschrijft de eisen (kennis en vaardigheden) waaraan een student moet voldoen om diens diploma te halen. Een dossier kan één of meerdere kwalificaties omvatten, die ieder tot een diploma leiden.

Een kwalificatiedossier bestaat uit een basisdeel en één of meer profieldelen. Het basisdeel is verplicht voor alle mbo-opleidingen en bevat generieke onderdelen, zoals algemene beroepskennis, Nederlands, rekenen, loopbaanoriëntatie en -begeleiding en burgerschap. Op mbo niveau 4 is daarnaast Engels onderdeel van het basisdeel. De profieldelen bevatten specifieke beroepskennis en -vaardigheden. De keuzedelen komen bovenop de kwalificatie en kunnen verdiepend, verbredend, remediërend (bijspijkeren van basiskennis, alleen voor niveau 1 en 2) of gericht op doorstroom zijn. De kwalificatie en één of meer keuzedelen vormen samen de mbo-opleiding.

Kwalificaties worden ontwikkeld en onderhouden door de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Belangrijk daarbij is dat het opleidingsaanbod doelmatig is en dat opleidingen arbeidsmarktperspectief bieden. Mbo-opleidingen zoals die uiteindelijk door de instellingen worden aangeboden, mogen alleen gericht zijn op de door de minister vastgestelde kwalificaties. Deze zijn geregistreerd in het Centraal Register Beroepsonderwijs (Crebo).

Het mbo biedt opleidingen op 4 niveaus met een opleidingsduur van 1 tot 4 jaar.[15] Een essentieel onderdeel van een mbo-opleiding is de beroepspraktijkvorming (bpv). De bpv vindt plaats in een stage van gemiddeld 1 dag per week voor studenten in de beroepsopleidende leerweg (bol) en als leerbaan van gemiddeld 4 dagen in de week voor studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). De bpv vindt plaats bij een van de 250.000 leerbedrijven die erkend zijn door SBB. De *Subsidieregeling praktijkleren* ondersteunt werkgevers financieel als ze een leerwerkplek aanbieden in de bbl (maximaal € 2.700 per praktijk- of werkleerplaats per schooljaar).

Naast mbo-opleidingen valt ook het vavo onder de WEB. Het vavo wordt door mbo-instellingen verzorgd en door OCW bekostigd. In de WEB is ook de regelgeving rond educatie opgenomen. Onder educatie wordt verstaan het onderwijs aan volwassenen met als doel de basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) te verhogen. Met het interdepartementale programma Tel mee met Taal werken OCW, BZK, SZW en VWS samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties aan het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid. Hiervoor ontvangen 35 contactgemeenten jaarlijks een specifieke uitkering van ruim € 60 miljoen voor educatie. Ook is er een subsidieregeling *Tel mee met Taal*, gericht op het bevorderen van basisvaardigheden bij volwassenen (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en het voorkomen van achterstanden bij kinderen (preventie). Werkgevers, scholen, bibliotheken, instellingen voor jeugdgezondheidszorg en voorschoolse voorzieningen kunnen subsidie aanvragen.

Om volwassen werkenden en werkzoekenden goed te ondersteunen bij hun leerloopbaan ontwikkelt het ministerie van OCW met SZW en EZK gemeenschappelijk beleid voor een leven lang ontwikkelen (LLO). Bij de directie MBO ligt de verantwoordelijkheid om de transparantie van de (niet gereguleerde) scholingsmarkt te bevorderen. Belangrijke onderdelen daarvan zijn bijvoorbeeld het ontwikkelen van het Nationaal Platform Leren en Ontwikkelen en het scholingsregister voor STAP.

15 Entreeopleiding (niveau 1, duur: 1 jaar), basisberoepsopleiding (niveau 2, duur: 1-2 jaar), vakopleiding (niveau 3, duur: 3 jaar), middenkaderopleiding (niveau 4, duur: 3 of 4 jaar) en specialistenopleiding (niveau 4, duur: 1 jaar).

Studenten
Zo'n 510.000 mensen volgen een mbo-opleiding in studiejaar 2021-2022. De variëteit is groot: qua vooropleiding, capaciteiten, (beroeps- en studie)voorkeuren, motivatie, ambities en kenmerken als leeftijd, sociaal-economische status en afkomst. Zo is ongeveer een derde van de studenten nog leer- en kwalificatieplichtig (jonger dan 18 jaar). Tegelijkertijd is 17% ouder dan 23 jaar. Bij niet-bekostigde instellingen is dat percentage hoger.

De meeste studenten volgen een niveau 3 of 4-opleiding (22 en 59%). Verder volgt 16% een opleiding op niveau 2 en 3% op niveau 1. Door demografische ontwikkelingen en wijzigend keuzegedrag van studenten (opstroom binnen het onderwijs) zal het aantal mbo-studenten de komende jaren naar verwachting dalen met circa 56.700 (11% in 2035). Er zijn sterke verschillen per regio, onderwijstype en niveau.

Personeel
In het mbo werken ongeveer 57.000 mensen, waarvan 32.000 docenten. Ongeveer de helft van de docenten komt van een lerarenopleiding, de andere helft heeft in het bedrijfsleven gewerkt voordat ze docent werden en zijn dus zij-instromers. Docenten worden bij het lesgeven ondersteund door circa 3.400 instructeurs.

Instellingen
Er zijn momenteel 59 bekostigde instellingen en een groot aantal niet-bekostigde instellingen (nbi's), zoals het NCOI, LOI en Schoevers. De niet-bekostigde instellingen zijn meestal lid van de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (NRTO). Naast enkele grote aanbieders zijn er veel kleinere aanbieders die, naast erkende mbo-opleidingen, ook niet-formele cursussen en trainingen aanbieden.

Momenteel zijn er 3 typen bekostigde instellingen:
1. Regionale opleidingscentra (roc's, zoals ROC Friese Poort);
2. Vakinstellingen (zoals Grafisch Lyceum Rotterdam);
3. Agrarische opleidingscentra (aoc's, zoals Aeres MBO).[16]

Er zijn 41 roc's, 11 vakinstellingen en 7 aoc's. Van de bekostigde studenten volgt 88% een opleiding bij een roc, 5% bij een vakinstelling en 7% bij een aoc.

Er wordt ook mbo verzorgd op Bonaire, aan 1 bekostigde school (646 studenten in schooljaar 2020-2021). Daarnaast is er sprake van cvq onderwijs (Caribbean Vocational Qualification)[17] op de Bovenwinden, waar OCW ook de bekostiging voor verstrekt. Het gaat om 29 studenten op Saba en 25 studenten op St. Eustatius in schooljaar 2020-2021. Daarnaast is er sprake van 2 niet-bekostigde scholen (90 studenten) op Bonaire. De wetgeving voor beroepsonderwijs en educatie in Caribisch Nederland is op hoofdlijnen vergelijkbaar met die in Europees Nederland. De diploma's hebben ook dezelfde waarde. Er zijn wel verschillen in wet- en regelgeving. Deze verschillen hebben te maken met zaken als arbeidsmarkt, taal, de kleinschaligheid van het onderwijs en de daarmee gepaard gaande kosten.

Begroting en bekostiging
Op de rijksbegroting staat in 2021 ruim € 5 miljard voor het mbo (inclusief geld voor het Nationaal Programma Onderwijs). Daarvan is € 3,9 miljard rijksbijdrage (lumpsum) voor de bekostigde instellingen en opleidingen voor mbo en vavo.

Naast de rijksbijdrage is er structureel € 450 miljoen voor de bekostigde instellingen, in de vorm van kwaliteitsafspraken. Daarvan is € 200 miljoen resultaatafhankelijk. Er is circa € 200 miljoen voor tijdelijke subsidieregelingen in het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs). Daarnaast is er € 300 miljoen voor organisaties die bbl-studenten in dienst hebben. Ten slotte is er € 300 miljoen voor speciale beleidsdoelstellingen en wettelijke taken (bijvoorbeeld voor laaggeletterdheid, wettelijke taken SBB en educatie).

Lumpsum
Het landelijke budget voor beroepsonderwijs wordt verdeeld in een budget voor entreeopleidingen en een budget voor de niveaus 2 tot en met 4. Het budget voor de entreeopleidingen wordt verdeeld over de instellingen naar rato van het aantal ingeschreven studenten. Het budget voor de niveaus 2 tot en met 4 wordt verdeeld naar rato van het aantal ingeschreven studenten en het aantal afgegeven diploma's van elke instelling. De mate waarin een student meetelt, is afhankelijk van de leerweg (bol of bbl) en de kosten van de opleiding. De mate waarin een diploma meetelt is afhankelijk van het niveau en of de student al eerder een mbo-diploma haalde.

16 In de Tweede Kamer is een wetsvoorstel aangenomen waarbij van 3 naar 2 typen instellingen wordt gegaan. De vakinstellingen en aoc's worden een beroepscollege met een specifiek opleidingsaanbod en sectorale focus. Het roc houdt een breed opleidingsaanbod en een regionale focus. Dit wetsvoorstel is nu in behandeling bij de Eerste Kamer.

17 Op Saba en Sint Eustatius worden in het voortgezet onderwijs niet de reguliere Europees Nederlandse onderwijsinrichting en examens gehanteerd, maar volgt men de onderwijsinrichting en examens van de Caribbean Examinations Councel (CXC). Binnen die CXC-context is de Caribbean Vocational Qualification (CVQ) het beroepsgerichte uitstroomprofiel.

Voor entreeopleidingen ontvangen instellingen verhoudingsgewijs meer budget dan niveau 2 tot en met 4, omdat er intensievere begeleiding is voor kwetsbare jongeren. Studenten worden bekostigd zolang ze mbo-onderwijs volgen, er is geen beperking van de verblijfsduur.

Het bestuur is vrij om het geld naar eigen inzicht te gebruiken voor onderwijs (conform de vrijheid van inrichting) en om maatwerk te kunnen bieden. Het mbo is een voorloper in het benchmarken binnen de sector en het openbaar verantwoorden van de prestaties.

Kwaliteitsafspraken
Op de OCW-begroting is structureel € 450 miljoen per jaar beschikbaar voor kwaliteitsafspraken in het mbo. Kwaliteitsafspraken zijn geschikt om te investeren in tijdelijke beleidsprioriteiten die samen met de sector worden gekozen. De huidige kwaliteitsagenda's lopen tot en met eind 2022.

Toezicht en kwaliteitsborging
Wettelijk gezien is het bestuur verantwoordelijk voor de kwaliteit. Het mbo kent bestuursgericht toezicht, waarbij de inspectie elke 4 jaar onderzoekt of een bestuur voldoende controle heeft over de kwaliteit van de opleidingen. Ook kijkt de inspectie bij enkele opleidingen naar de kwaliteit van onderwijs en examens. Als onvoldoende kwaliteit niet op tijd hersteld wordt, kan de onderwijs- of examenlicentie van een opleiding worden afgenomen.

Sturingsinstrumenten
De minister is verantwoordelijk voor een goed mbo-stelsel. Dat houdt in dat het mbo in iedere regio toegankelijk en betaalbaar is, en aansluit bij de talenten en ambities van studenten, de arbeidsmarkt en de behoeftes van de maatschappij. De minister kan de volgende instrumenten inzetten om bepaalde doelen te bereiken:
- wet- en regelgeving;
- bekostiging of subsidies voor beleidsdoelen als gelijke kansen, professionalisering, taal en rekenen, flexibilisering mbo, laaggeletterdheid;
- agenderen, stimuleren en ondersteunen van initiatieven en ontwikkelingen;
- bestuurlijke afspraken en gesprekken met mbo-instellingen en anderen, zoals voor het Bestuursakkoord of de aanpak Jeugdwerkloosheid;
- zorgen voor transparante informatievoorziening.

Belangrijkste partners

De directie MBO van het ministerie van OCW staat in nauwe verbinding met het veld en werkt samen met onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, vakbonden, studenten en hun vertegenwoordigers. Dit zijn de belangrijkste partners:

De *mbo-instellingen*. Alle bekostigde mbo-instellingen zijn aangesloten bij de *MBO Raad*. De raad behartigt hun belangen, biedt diensten aan en onderneemt gezamenlijke activiteiten.

De *Nederlandse Raad voor Training en opleiding* (NRTO), de brancheorganisatie voor private onderwijsinstellingen, opleidings- en trainingsbureaus. De NRTO telt ruim 450 leden. Tientallen daarvan bieden wettelijk erkende mbo-opleidingen aan. De opleidingen zijn vooral bedoeld voor volwassenen. Voor de opleidingen gelden dezelfde wettelijke eisen als voor bekostigde instellingen. Ze vallen onder het toezicht van de inspectie.

Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) is een zelfstandig bestuursorgaan dat wettelijke taken uitvoert voor het mbo, zoals het erkennen en begeleiden van leerbedrijven, het onderhouden van de 'kwalificatiestructuur mbo', het verzorgen van arbeidsmarktinformatie, beroepspraktijkvorming en doelmatigheid van het opleidingsaanbod.

De *Jongerenorganisatie beroepsonderwijs* (JOB) vertegenwoordigt de studenten in het mbo. Jaarlijks wordt een nieuw bestuur gekozen, dat bestaat uit studenten. De JOB-monitor is een tweejaarlijks tevredenheidsonderzoek onder mbo-studenten en een belangrijke informatiebron over studenttevredenheid.

De *Beroepsvereniging Opleiders MBO* (BVMBO) is de beroepsvereniging van opleiders in het mbo. De leden zijn docenten, onderwijsondersteuners en instructeurs.

VNO-NCW en *MKB-Nederland* werken als vertegenwoordigers van het bedrijfsleven nauw samen met het mbo. De samenwerking is deels formeel vastgelegd in wet- en regelgeving. Zo is het bedrijfsleven vertegenwoordigd in het bestuur en de sectorkamers van SBB, waar het meebeslist over kwalificatiedossiers, kwalificaties, keuzedelen en de kwalificatie-eisen, en dus de leerdoelen.

De *gemeenten*, de *Vereniging voor Nederlandse Gemeenten* (VNG) en *Ingrado*
Leerplichtambtenaren zijn betrokken bij de aanpak van voortijdig schoolverlaten (vsv) en het beleid rondom kwetsbare jongeren. Regionale partners hebben ruimte om een regionale aanpak te kiezen en ontvangen daarvoor bekostiging van OCW.

De *Algemene Onderwijsbond* (AOb), *CNV Onderwijs*, *FNV Overheid* en *UNIENFTO/FvOv* vertegenwoordigen de werknemers in het mbo. De AOb is de grootste bond in het mbo. De sector sluit zelf een cao af en OCW heeft hierin geen rol. In juli 2021 hebben de sociale partners ingestemd met het onderhandelaarsakkoord. De cao mbo 2021 is (met terugwerkende kracht) per 15 mei 2021 in werking getreden. De looptijd is tot 1 december 2021.

Met *SZW* werkt OCW nauw samen voor LLO, de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt, jeugdwerkloosheid en kwetsbare groepen in het mbo, en – in samenwerking met *JenV* – bij veiligheid en welzijn. Met *EZK* werken we samen op techniekonderwijs, innovatie en publiek-private samenwerking (pps), en met *VWS* voor kwetsbare jongeren met multiproblematiek, het zorgpact en de aanpak stagetekorten in de zorg. Ook met andere vakdepartementen werkt OCW samen voor wettelijke beroepsvereisten.

Beleidsprioriteiten

In 2018 sloten het kabinet en de mbo-sector het bestuursakkoord Trots, Vertrouwen en Lef. Dit bestuursakkoord gaat over de periode 2018 – 2022.[18]
Belangrijke uitgangspunten zijn:

- Mbo-instellingen innoveren hun onderwijs voortdurend en dragen zo bij aan de innovatie van hun werkgebied of aan de ontwikkelingen in hun branches.
- Mbo-instellingen bieden gelijke kansen aan alle jongeren om hun persoonlijk talent en burgerschap te ontwikkelen, om door te stromen naar een goede positie op de arbeidsmarkt en naar vervolgopleidingen in het mbo en hbo. Het mbo is daarmee de eerste keus voor aanstaande vakmensen en biedt optimale toegang naar de arbeidsmarkt en het vervolgonderwijs.
- Het mbo-onderwijs voor volwassenen gaat qua omvang toenemen, gebruikmakend van de publieke onderwijsinfrastructuur.

Eind 2020 is de Kamer geïnformeerd over de voortgang.[19]

Om te blijven werken aan toegankelijk en kwalitatief goed mbo en toekomstige uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, werkt de directie MBO aan de voorbereiding van een nieuw bestuursakkoord voor de komende kabinetsperiode. Dit doet zij in nauwe samenwerking met het veld, waarbij ook andere partners dan de MBO Raad betrokken kunnen worden. Naast de bestaande opgaven biedt dit ruimte aan het nieuwe kabinet om nieuwe accenten toe te voegen. Afhankelijk van het nieuwe regeerakkoord, kunnen ook een nieuwe ronde van kwaliteitsafspraken met de sector onderdeel zijn van een nieuw bestuursakkoord. De huidige kwaliteitsafspraken lopen af op 1 januari 2023.

18 Kamerstukken II, 2017/18, 31 524, nr. 351.
19 Kamerstukken II, 2020/21, 31 524, nr. 480.

Hoger Onderwijs en Studiefinanciering

Het stelsel

Het Nederlandse hoger onderwijs bestaat uit hoger beroepsonderwijs (hbo) en wetenschappelijk onderwijs (wo). Het hbo is een theoretische en praktische voorbereiding op de beroepspraktijk. Hogescholen doen ook praktijkgericht onderzoek. Het wo leidt op tot de zelfstandige beoefening van de wetenschap en de beroepsmatige toepassing van wetenschappelijke kennis. Planning, bekostiging, bestuur en inrichting van de hogescholen en universiteiten zijn geregeld in de *Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek* (WHW). De doelen van het beleid op het gebied van hoger onderwijs en studiefinanciering (Ho&S-beleid) zijn gericht op toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid.

Graden

Vanaf 2002 is, volgens internationale afspraken, de bachelor-masterstructuur ingevoerd, met de graden *bachelor* (4-jarig hbo en 3-jarig wo) en *master* (een wo- of hbo-opleiding van 1, 2 of 3 jaar). Daarnaast kunnen universiteiten de graad van *doctor* (of Phd) verlenen, op grond van promotie. Vanaf 2006 kennen we het *associate-degreeprogramma* (ad). Een ad is een 2-jarige studie in het hbo die qua niveau ligt tussen mbo 4 en hbo-bachelor. De graad is vooral bedoeld voor mbo 4-studenten en mensen met een aantal jaren werkervaring. Zij vergroten hiermee hun kansen op de arbeidsmarkt.

Studentenaantallen

In studiejaar 2020-2021 waren er 817.000 studenten in het bekostigde hoger onderwijs, waarvan 329.000 in het wo en 488.000 in het hbo. Het aantal studenten nam de afgelopen decennia toe en zal waarschijnlijk blijven stijgen, zowel in absolute aantallen als in procenten van de bevolking. In 1950 was 5% van de bevolking hoger opgeleid, in 2019 was dat 33%.

Volgens de referentieraming (2021) zal het hoger beroepsonderwijs (hbo) de komende jaren licht groeien, tot meer dan 500.000 studenten. Daarna zet een lichte daling in. Dit komt doordat het aantal jonge mensen in Nederland afneemt. De deelname aan wetenschappelijk onderwijs (wo) groeit de komende jaren fors: tot 395.600 in 2027. Daarna vlakt de groei af, ook door het afnemende aantal jonge volwassenen.

Instellingen

Nederland heeft 36 bekostigde hogescholen en 18 bekostigde universiteiten (inclusief de Open Universiteit, 3 technische universiteiten en 4 levensbeschouwelijke universiteiten). Jaarlijks wordt een macrobudget over instellingen verdeeld, die het bedrag als lumpsum ontvangen. Daarnaast ontvangen deze instellingen collegegeld van studenten. In 2021 ontvangen de instellingen in het hbo € 3,6 miljard en in het wo € 5,5 miljard bekostiging van OCW. Het wettelijk collegegeld zou in studiejaar 2021-2022 € 2.168 bedragen, maar dit is eenmalig gehalveerd tot € 1.084. Dit is een van de maatregelen uit het Nationaal Programma Onderwijs.

Naast de bekostigde instellingen zijn er circa 60 private 'rechtspersonen voor hoger onderwijs'. Die worden niet bekostigd, maar verwerven inkomsten via de student of diens werkgever. Ze verlenen graden voor één of meer opleidingen.

Van oudsher hebben de hogeronderwijsinstellingen veel autonomie. Uit internationaal onderzoek blijkt dat dit een belangrijk kenmerk is van hoogwaardig hoger onderwijs. OCW is verantwoordelijk voor het stelsel als geheel en stuurt op hoofdlijnen.

In de vierjaarlijkse Strategische Agenda staan de strategische beleidsvoornemens voor de lange termijn. De agenda komt tot stand in nauw overleg met hogescholen en universiteiten. Naar aanleiding van de meest recente editie hebben ook de Vereniging Hogescholen (VH), de Vereniging van Universiteiten (VSNU), ISO (Interstedelijk Studenten Overleg) en de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) een gezamenlijke agenda gepubliceerd.

Onderwijskwaliteit

Voor vrijwel alle vaardigheidsgebieden en voor alle niveaus in het hoger onderwijs scoort Nederland significant boven het OESO-gemiddelde. Ondanks de toegenomen studentenaantallen zijn de kwaliteit en studenttevredenheid in het hoger onderwijs op orde. Ook internationaal gezien doet Nederland het goed. De universiteiten en hogescholen vormen een hoogvlakte, met weinig uitschieters. De aansluiting tussen het onderwijs en de beroepspraktijk en arbeidsmarkt is over het algemeen goed. Afgestudeerden hebben meestal goede arbeidsmarktperspectieven. Tegelijkertijd kampt een aantal sectoren met aanhoudende tekorten, zoals techniek en ICT, onderwijs en zorg.

Nederland doet het minder goed op studievoortgang en opleidingsrendement. Het hoger onderwijs is toegankelijk, maar de overgang van mbo en voortgezet onderwijs naar hoger onderwijs is een barrière voor bepaalde studenten. Vergeleken met andere landen is het bekostigd hoger onderwijs ook nog weinig gericht op werkenden.

De inspectie houdt in principe geen toezicht op de kwaliteit van opleidingen, alleen op de naleving van wet- en regelgeving door instellingen. Alle opleidingen worden periodiek beoordeeld door commissies van onafhankelijke deskundigen (*peer review*). Op basis daarvan worden de opleidingen geaccrediteerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) (zie ook bijlage 1).

Per domein en vakgebied bepaalt het hoger onderwijs zelf de eindkwalificaties en stemt ze af met het beroepenveld en de wetenschap. In dit opzicht is het hoger onderwijs autonomer dan de andere onderwijssectoren. OCW heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor de lerarenopleidingen, omdat OCW ook verantwoordelijk is voor leraren.

Bekostiging

Universiteiten en hogescholen ontvangen een rijksbijdrage voor onderwijs, onderzoek (wo) en ontwerp en ontwikkeling (hbo). Daarnaast ontvangen universiteiten en hogescholen middelen voor kwaliteitsafspraken. Dit bedrag wordt jaarlijks via een verdeelsleutel toegekend als lumpsum. Instellingen beslissen dus zelf hoe ze het geld besteden voor het onderwijs.

De lumpsumbekostiging heeft voor- en nadelen. Positief is dat besturen zelf keuzes kunnen maken (vrijheid van inrichting). De verantwoording van die keuzes is echter een aandachtspunt. OCW deed op verzoek van de Kamer onderzoek naar alternatieven voor lumpsumbekostiging, zoals oormerken en declaratiebekostiging. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de lumpsumsystematiek het beste past bij ons onderwijsstelsel, maar dat de verantwoording echt beter moet. Dat werd bevestigd door het advies Inzicht in en verantwoording van onderwijsgeld (2018) van de Onderwijsraad. De raad adviseerde de lumpsum te behouden, maar de openbare verantwoording te verbeteren met *benchmarking* en *benchlearning*. Ook de *checks and balances* van de medezeggenschapsraad en de raad van toezicht moeten beter, vond de Onderwijsraad.

Er is één bekostigingsmodel voor hbo en wo, met een vast en een variabel deel. Het variabele deel wordt verdeeld op basis van indicatoren zoals het aantal inschrijvingen, diploma's en promoties. Het vaste deel is historisch bepaald en kan per instelling verschillen. De globale verhouding is in het hbo 80% inschrijvingen en graden en 20% vaste voet. In het wo is de verhouding 60% inschrijvingen en graden en 40% vaste voet.

Het bekostigingsmodel is een verdeelmodel. Het is dus geen kostprijsmodel om de kosten van onderwijs en onderzoek te bepalen en te financieren. In maart 2021 kreeg de Kamer een aantal bekostigingsonderzoeken[20], onder meer van PwC. Belangrijkste conclusie is dat het macrobudget niet toereikend is voor de huidige kosten. Het tekort is € 600 miljoen structureel en € 300 miljoen incidenteel. Bovendien is structureel € 200 miljoen nodig voor de ambitie van kleinschaliger onderwijs. In het hbo is het budget toereikend voor de kosten, maar is structureel € 200 miljoen nodig voor de ambities voor praktijkgericht onderzoek.

20 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/03/05/onderzoeken-bekostiging-middelbaar-beroepsonderwijs-hoger-onderwijs-en-onderzoek

Kwaliteitsafspraken
Bij de invoering van het studievoorschot in 2015 is afgesproken dat het vrijgekomen geld naar de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs zou gaan. Om ervoor in aanmerking te komen, stelde iedere instelling een plan op met de studenten, docenten, medezeggenschaporganen en interne toezichthouders. Kernthema's van de plannen waren:

- intensiever en kleinschalig onderwijs (onderwijsintensiteit);
- onderwijsdifferentiatie;
- verdere professionalisering van docenten;
- passende en goede onderwijsfaciliteiten;
- meer en betere begeleiding van studenten;
- studiesucces.

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) beoordeelde de plannen en de uitvoering daarvan en adviseerde daarover aan de minister van OCW. Inmiddels hebben de meeste instellingen een goedgekeurd plan en een positief besluit ontvangen voor 2022-2024. Een evaluatie vindt plaats in 2022. Hieruit moet blijken welke voortgang de instellingen hebben geboekt op de voornemens. Er moet nog besloten worden of en hoe de kwaliteitsbekostiging na 2024 wordt voortgezet.

Studiefinanciering
De studiefinanciering is bedoeld om het onderwijs financieel toegankelijk te maken. Het idee is dat overheid, ouders en de student bijdragen aan de studiekosten en levensonderhoud.

Studievoorschot
Met de *Wet Studievoorschot hoger onderwijs* (september 2015) verdween de basisbeurs voor het hoger onderwijs en kregen studenten meer mogelijkheden om geld te lenen. Om de toegankelijkheid te garanderen, waren er flankerende maatregelen: verhoging van de aanvullende beurs, versoepeling van de terugbetaalvoorwaarden en kwijtschelding voor studenten die door een beperking langer over hun studie doen.

Uit de evaluatie in 2020 blijkt dat het studievoorschot weinig tot geen effect heeft gehad op de toegankelijkheid. Wel zijn er aandachtspunten, zoals de doorstroom mbo-hbo, het niet-gebruik van studiefinanciering en de positie van middeninkomens. De studiefinanciering wordt gemonitord, waarbij wordt gelet op zaken als toegankelijkheid en studiegedrag. De Kamer wordt hierover jaarlijks geïnformeerd.

Prestatiebeurssystematiek
Studiefinanciering wordt (deels) uitgekeerd als prestatiebeurs. Hiervoor moet de student binnen tien jaar een diploma halen. De studiefinanciering wordt eerst als lening versterkt en als het diploma binnen is, wordt de lening (deels) omgezet in een gift. Deze prestatiebeurssystematiek geldt niet voor mbo-studenten aan een opleiding niveau 1 of 2; zij ontvangen studiefinanciering in de vorm van een gift (en een eventuele lening).

Studiefinanciering hoger onderwijs
Studenten onder de 30 die zijn ingeschreven aan een geaccrediteerde duale of voltijdsopleiding kunnen in aanmerking komen voor studiefinanciering. Die bestaat uit het volgende:

- *Een leenvoorziening* voor alle studenten van maximaal € 920 per maand.
- *Sociale aflossingsvoorwaarden*:
  - De rente is nu 0%. Deze is gebaseerd op de rente die de overheid betaalt.
  - Terugbetaling mag gespreid worden over 35 jaar. Sneller of extra aflossen mag zonder restricties, wat de student rente bespaart.
  - Als de student minder dan het minimumloon verdient, betaalt hij niet terug. Bij een inkomen boven het minimumloon betaalt de student nooit meer dan 4% ervan.
  - De student mag tijdelijke terugbetalingspauzes inlassen met 'jokerjaren', voor maximaal vijf jaar. Na 35 jaar wordt de eventuele restschuld kwijtgescholden.
- *Studentenreisproduct*. Studenten mogen in het weekend of doordeweeks gratis reizen en gedurende de andere periode met korting. De waarde van de kaart is ongeveer € 100 per maand. Studenten die in het buitenland studeren, kunnen in aanmerking komen voor een vergoeding in geld.
- *Collegegeldkrediet*. Met dit krediet kunnen studenten hun collegegeld bij DUO lenen. Het krediet is meestal € 178,58 per maand, evenveel als het collegegeld. Studenten van private opleidingen of opleidingen in het buitenland kunnen meer collegegeldkrediet krijgen. Ze betalen immers meestal meer collegegeld.
- *Aanvullende beurs*. Studenten met ouders met een laag inkomen, kunnen een aanvullende beurs krijgen. Het bedrag hangt af van het inkomen van de ouders en is maximaal € 415 per maand.
- *Toeslag éénoudergezin*. De toeslag is bedoeld voor studenten zonder partner die een kind verzorgen van onder de 18.
- *Levenlanglerenkrediet*. Ho-studenten tussen de 30 en 56 jaar, die geen recht hebben op reguliere studiefinanciering, kunnen geld lenen om het collegegeld te betalen. Ook ho-studenten die een deeltijdopleiding volgen of modulair onderwijs aan een niet-bekostigde instelling, kunnen het krijgen. Het krediet is hoogstens 5 keer het wettelijke collegegeld voor de duur van de opleiding. Voor deeltijdopleidingen en studenten die al een ho-diploma (hbo of wo ba+ma) haalden, geldt de ondergrens van 30 jaar niet. Het krediet moet binnen 15 jaar worden terugbetaald.

Studiefinanciering in het mbo
Ook studenten onder de 30 die een beroepsopleidende leerweg (mbo-bol) volgen, kunnen studiefinanciering krijgen vanaf dat zij 18 jaar oud zijn. Tot 18 jaar betalen ze geen lesgeld en krijgen hun ouders kinderbijslag. Studenten van de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) krijgen geen studiefinanciering, omdat ze salaris krijgen van het leerbedrijf.

- *Basisbeurs*. In het mbo bestaat de basisbeurs nog. Deze is € 285 voor uitwonende studenten en € 87 voor studenten die nog bij hun ouders wonen.
- *Aanvullende beurs*. De aanvullende beurs is maximaal € 381 voor uitwonende studenten en € 358 voor studenten die nog bij hun ouders wonen.
- *Studentenreisproduct*. Studenten kunnen in het weekend of doordeweeks vrij reizen en gedurende de andere periode met korting. De kaart kost zo'n € 100 per maand. Studenten die studeren in het buitenland kunnen een vergoeding krijgen. Hoewel de studiefinanciering begint bij 18 jaar, hebben ook minderjarige mbo-studenten recht op een studentenreisproduct. Daardoor hoeven ze bij hun keuze voor een school geen rekening te houden met de reiskosten.
- *Toeslag eenoudergezin*. De toeslag is bedoeld voor studenten zonder partner die een kind verzorgen van onder de 18.
- *Leenvoorziening*. Uitwonende studenten kunnen € 571 per maand lenen, thuiswonende € 548.
- *Aflossingsvoorwaarden*. Mbo-studenten moeten in 15 jaar terugbetalen. Ze lossen af vanaf bijstandsniveau, en betalen maximaal 12% van hun inkomen boven dat niveau. Na 15 jaar wordt de restschuld kwijtgescholden. Door de kortere terugbetalingstermijn betalen mbo-studenten meestal een iets lagere rente dan ho-studenten. De rente is nu voor alle studieschulden 0%.
- *Levenlanglerenkrediet*. Mbo-bol-studenten die geen recht (meer) hebben op reguliere studiefinanciering kunnen onder voorwaarden geld lenen om het lesgeld te betalen. Het levenlanglerenkrediet bedraagt hoogstens 5 keer de hoogte van het lesgeld voor de duur van de opleiding. Deze leenmogelijkheid is bedoeld voor mensen in de leeftijd van 30 tot 56 voor bij-, na- of omscholing.

WTOS
Meerderjarige leerlingen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en in het volwassenenonderwijs (vavo) kunnen een vergoeding krijgen volgens de *Wet Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten* (WTOS). Hun ouders krijgen immers geen kinderbijslag meer, en ze komen niet in aanmerking voor studiefinanciering. De WTOS bevat ook een tegemoetkoming voor studenten aan lerarenopleidingen die geen recht hebben op studiefinanciering.

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)
DUO voert het studiefinancieringsbeleid uit. DUO zorgt voor toekenningen, betaalt uit, zet prestatiebeurzen om in giften, int de terugbetalingen, informeert studenten, ouders, media en het grote publiek en verwerkt en controleert een enorme hoeveelheid informatie. Alle beleidswijzigingen worden met DUO ontworpen en op uitvoerbaarheid getoetst. Zie voor meer informatie het hoofdstuk over DUO later in dit dossier.

Maatwerk
Bij het verlenen van studiefinanciering en het innen van de studieschuld kan maatwerk nodig zijn. De noodzaak van maatwerk bleek ook al uit verkenningen als *Werk aan Uitvoering* en het parlementair onderzoek naar uitvoeringsorganisaties. DUO en OCW worden hierdoor meer dan voorheen geconfronteerd met casuïstiek waarin moet worden besloten of het gerechtvaardigd is om in situaties maatwerk toe te passen. DUO is al enige jaren bezig met persoonsgericht innen (PGI). Kern daarvan is dat oplossingen worden gezocht voor mensen die niet kunnen betalen, maar dat er extra inzet wordt op mensen die niet willen betalen. Bij het innen van schulden en het opsporen van fraude hanteert DUO de beginselen van behoorlijk bestuur en kijkt of de gevolgen evenredig en proportioneel zijn voor de debiteur.

Betrokken partijen
- Vereniging van Nederlandse Universiteiten (VSNU)
- Vereniging van Hogescholen (VH)
- Interstedelijk Studenten Overleg (ISO)
- Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)
- De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
- Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO)
- Inspectie van het Onderwijs
- Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)
- Gezamenlijke OV bedrijven
- Nuffic
- Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (NRTO)
- Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF
- Handicap en studie
- Studiekeuze123
- SURF
- VNO-NCW
- MKB-Nederland

Onderzoek en Wetenschapsbeleid

Drie hoofddoelen van wetenschapsbeleid

De minister van OCW is verantwoordelijk voor het onderzoeks- en wetenschapsbeleid. Nederland heeft een sterk wetenschapsstelsel dat goede prestaties levert. Onderzoek wordt verricht door universiteiten, universitair medische centra (umc's), hogescholen, wetenschappelijke instituten, rijkskennisinstellingen, organisaties voor toegepast onderzoek en bedrijven. Er zijn 14 universiteiten, 36 hogescholen en 8 umc's.

Het wetenschapsbeleid kent drie speerpunten:

1. *Nederlandse wetenschap heeft mondiale impact*
   Een sterk Nederlands stelsel met goede onderzoeks-faciliteiten helpt onze onderzoekers om met topwetenschappers uit andere landen te werken aan mondiale wetenschappelijke en maatschappelijke uitdagingen. Dit vraagt samenwerking op nationaal en internationaal niveau, in brede consortia met wetenschappelijke en maatschappelijke partijen en met het bedrijfsleven.

   Horizon Europe en sectorplannen zijn belangrijk bij deze samenwerking. Nederland wil wereldspeler zijn op het gebied van wetenschap en wil ook in de toekomst mee kunnen blijven doen met de wereldtop. Dat vraagt van Nederlandse partijen sturing op de balans tussen de kansen en de risico's van internationale samenwerking, zoals ongewenste kennisoverdracht (kennisveiligheid). Uitgangspunt blijft het open karakter van onze wetenschap, maar wel op een veilige en bewuste manier.

2. *Wetenschap is verbonden met de samenleving*
   Wetenschappers staan midden in de maatschappij. Ze werken met maatschappelijke partijen en het bedrijfsleven aan maatschappelijke vraagstukken. De Nationale Wetenschapsagenda en het praktijkgericht onderzoek vervullen hierbij een belangrijke rol. De zoektocht en de antwoorden worden gedeeld met de samenleving, want kennisdeling is belangrijk om het vertrouwen in de wetenschap hoog te houden en om iedereen te betrekken bij het belang van onderzoek. Openheid en transparantie (*open science*) in wetenschappelijk onderzoek is een prioriteit voor de Nederlandse wetenschap. Impact van onderzoek is een belangrijk element en ook wetenschapscommunicatie wordt gestimuleerd.

3. *Nederland is een kweekvijver en haven voor talent*
   Om mee te kunnen doen in de wereldtop en om maatschappelijke vraagstukken op te lossen moeten we optimaal gebruik maken van ons talent in al zijn diversiteit. Talentprogramma's spelen hierbij een rol maar ook goede opleidingen, een veilig en inclusief werkklimaat en academische vrijheid zijn daarvoor belangrijk. Het breder erkennen en waarderen van de verschillende taken van onderzoekers hoort daarbij.

   Het wetenschapssysteem staat echter ook onder druk. Concurrentieprikkels leiden tot hoge werkdruk bij onderzoekers. Met de wetenschap wordt gewerkt aan het verlagen van de werk- en aanvraagdruk.

Wetten

Wet op het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (WHW)
De minister is verantwoordelijk voor het hoger onderwijs en onderzoeks- en wetenschapsbeleid. Universiteiten (inclusief umc's) en hogescholen zijn verantwoordelijk voor drie wettelijke taken: 1) onderwijs geven, 2) wetenschappelijk onderzoek doen, en 3) kennis overdragen.

De WHW regelt ook de academische vrijheid en de rechten en plichten van instellingen voor wetenschappelijk onderzoek:
- *De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen* (KNAW). De KNAW moet kennisdeling bevorderen tussen haar leden en andere wetenschapsbeoefenaars, ze moet de minister adviseren (gevraagd of ongevraagd), en wetenschap beoefenen.
- *De Koninklijke Bibliotheek* (KB) moet zorgen voor de nationale bibliotheekverzameling, nationale voorzieningen bevorderen en in stand houden, en de afstemming bevorderen met de overige wetenschappelijke bibliotheken.

Wet op de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (Wet op het NWO)
NWO heeft vier wettelijke taken: 1) het bevorderen van de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek, 2) het toewijzen van budget aan onderzoekers, 3) het bevorderen van kennisoverdracht, en 4) het bewaken en bevorderen van coördinatie van het universitaire onderzoek.

Wet Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI-wet)
De AWTI adviseert de regering en de Kamers over wetenschap, technologie en innovatie in nationaal en internationaal verband.

Instellingsbesluit Rathenau Instituut
Het Rathenau Instituut draagt bij aan het maatschappelijk debat en de politieke oordeelsvorming over wetenschappelijke of technologische vraagstukken en de implicaties ervan. Verder moet het inzicht vergroten in de werking van het wetenschapssysteem en hierover gevraagd en ongevraagd informatie verschaffen aan het kabinet, de Kamers en andere betrokken partijen in de wetenschap.

De 3 geldstromen

Wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten en praktijkgericht onderzoek aan hogescholen worden via drie geldstromen gefinancierd. Deze staan hieronder beschreven, met de bedragen per jaar.

1^{e} geldstroom voor onderzoek (€ 2,28 miljard)
Universiteiten krijgen € 2,19 miljard rechtstreeks voor onderzoek, hogescholen € 87,9 miljoen. Ze krijgen het als *lumpsum*, en mogen dus zelf bepalen hoe ze het besteden voor hun wettelijke taken.

2^{e} geldstroom (€ 1,1 miljard)
- NWO besteedt € 867,5 miljoen aan beurzen voor onderzoekers. Daarnaast gaat geld naar de 9 NWO-instituten, de hoofdorganisatie en onderzoek op het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Geld voor onderwijsonderzoek wordt besteed via het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.
- Het Nationaal regieorgaan praktijkgericht onderzoek SIA (onderdeel van NWO) verzorgt de 2^{e} geldstroom voor het praktijkgericht onderzoek, omvang van € 54,2 miljoen.
- Het KNAW-budget is € 91,8 miljoen.
- Het budget van de Koninklijke Bibliotheek is € 102,6 miljoen, waarvan € 49,8 miljoen gaat naar onderzoek.

3^{e} geldstroom (totale omvang onbekend, inkomsten universiteiten voor onderzoek € 1,2 miljard)
Onderzoeksprojecten die worden gefinancierd door ministeries, provincies, gemeenten, het Europese Kaderprogramma voor onderzoek en innovatie en andere non-profitorganisaties en bedrijven.

Buiten de drie geldstromen wordt onderzoek verricht door de volgende partijen:
- *Bedrijven*. Deze financieren iets meer dan de helft van de R&D in Nederland: € 9,4 miljard (2018). De overheid stimuleert private R&D met fiscale faciliteiten.
- *Publieke kennisorganisaties*. Zoals toegepaste onderzoeksinstituten (TO2-instellingen), rijkskennisinstellingen, KNAW-instituten en het *Biomedical Primate Research Center* (BPRC).

Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs)
Binnen het Nationaal Programma Onderwijs is 2 x € 81 miljoen (2021 en 2022) vrijgemaakt voor onderzoekers met een tijdelijk contract waarvan het onderzoek vertraging heeft opgelopen in de jaren 2020, 2021 of 2022. Met het geld kunnen zij hun onderzoek afronden. Dit is in het belang van hun wetenschappelijke carrière, de continuïteit van het onderzoek en de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland.

Financiering en samenwerking in Europa en multilaterale gremia
OCW vertegenwoordigt Nederland in de Raad voor Concurrentievermogen, om van Europa een dynamische en concurrerende kenniseconomie te maken. De Europese doelstelling is om 3% van het bbp te besteden aan onderzoek en ontwikkeling. Het huidige Nederlandse percentage is 2,16.

Samenwerking gaat via Europese Kaderprogramma's voor onderzoek en innovatie. Het negende Kaderprogramma *Horizon Europe* is dit jaar van start gegaan, met een omvang van ruim € 95,5 miljard. Doelen zijn de versterking van wetenschappelijke excellentie, samenwerking en aanpak van maatschappelijke uitdagingen. OCW deelt de verantwoordelijkheid voor *Horizon Europe* met EZK.

Nederland is nettobetaler voor de Europese Unie, maar dat geldt niet voor onderzoek en innovatie. Van de tot nu toe in totaal toegekende € 65,9 miljard aan financiering onder het vorige kaderprogramma *Horizon 2020* werd € 5,06 miljard toegekend aan Nederland. Nederland haalt hiermee een retour van 7,7% en staat daarmee 6e in Europa, na Duitsland, VK, Frankrijk, Spanje en Italië. In verhouding tot het aantal inwoners staan we zelfs eerste.

Van de toegekende € 5,06 miljard gaat € 2,65 miljard naar hogeronderwijsinstellingen, € 1,22 miljard naar bedrijven en € 0,96 miljard naar onderzoeksinstellingen. De overige € 0,32 miljard gaat naar overheidsinstellingen en overige organisaties.

Nederland gebruikt internationale organisaties als de OESO, Unesco en de G20 om belangrijke beleidsthema's verder te brengen: academische vrijheid, *open science*, wederkerigheid, excellentie, meer diversiteit en inclusie, en het breder erkennen en waarderen van onderzoeksinzet en carrièrepaden.

Intergouvernementele organisaties en grootschalige faciliteiten
Voor complex onderzoek zijn soms grootschalige wetenschappelijke faciliteiten nodig, die te duur zijn voor een enkel land. Daarom is Nederland lid van intergouvernementele organisaties (jaarlijkse bijdrage: € 97,6 miljoen) als de *European Organization for Nuclear Research* (CERN), *European Southern Observatory* (ESO), *European Space Agency* (ESA), *European Molecular Biology Laboratory* (EMBL), EMBC en *Square Kilometre Array Observatory* (SKAO). Daarnaast kent Nederland verschillende grootschalige onderzoeksfaciliteiten (verbonden aan instituten of universiteiten) en hebben Nederlandse onderzoekers toegang tot Europese faciliteiten.

Politieke besluitvorming
Europese aangelegenheden lopen via de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen (CoCo), de Raad voor Europese Aangelegenheden (REA), de Hoog Ambtelijke Commissie EU-Zaken (HCEU) en de Ministerraad. Ook de Ministeriële Commissie Covid-19 (MCC-19) en de Ministeriële Commissie Economie en Veiligheid (MCEV) zijn relevant.

Interdepartementale samenwerking
De ministers van OCW en EZK coördineren de publieke kennisinfrastructuur. OCW doet dat vanuit het onderzoeks-, wetenschaps- en onderwijsbeleid, EZK vanuit technologie- en innovatiebeleid. Hierbij gaat het om de samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen, overheid en – steeds vaker – maatschappelijke organisaties. Ook het beleid voor maatschappelijke impact en valorisatie maakt hier deel van uit. Deze samenwerking vindt onder meer plaats binnen de NWA en het Kennis- en Innovatieconvenant (KIC).

Ook andere ministeries zijn betrokken bij onderzoek, onder andere via kennisinstituten als het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (IenW), Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (VWS) en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Criminaliteit (JenV). Voor kennisveiligheid werkt OCW nauw samen met EZK, JenV (NCTV), BZ, BZK (AIVD en MIVD) en DEF. LNV voert de regie over het dierproevenbeleid in de Transitie Proefdiervrije Innovaties (TPI). OCW is verantwoordelijk voor de wetenschap en de transitie naar minder proeven met apen.

Betrokken partijen
De volgende partijen zijn verenigd in de Kenniscoalitie (belangenplatform):

- Voorzitter Kenniscoalitie: Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO)
- Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)
- Vereniging van Nederlandse Universiteiten (VSNU)
- Vereniging van Hogescholen (VH)
- Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU)
- VNO-NCW
- MKB-Nederland
- TO2-federatie: Nederlandse organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), Deltares, Wageningen University & Research, MARIN, NLR

Buiten de Kenniscoalitie wordt veel samengewerkt met onder andere:

- De Jonge Akademie (DJA): platform van jonge topwetenschappers
- PostdocNL
- Promovendi Netwerk Nederland (PNN)
- Landelijk Netwerk van Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH)
- Biomedical Primate Research Center (BPRC)
- SURF, ICT-samenwerkingsorganisatie voor onderwijs en onderzoek
- Vereniging van Science Centra (VSC), waaronder onder andere NEMO Science Museum en Naturalis Biodiversity Center

Emancipatie

Missie

Het emancipatiebeleid richt zich primair op gelijke kansen en veiligheid van vrouwen en lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele personen, transgender personen en intersekse personen (LHBTI-personen).
Het doel is gendergelijkheid en gelijke rechten voor LHBTI-personen.
Burgers moeten kunnen zijn wie ze (willen) zijn en hun leven in kunnen richten zoals zij dat willen.

Er zijn drie hoofdthema's met knelpunten:

1. arbeidsmarkt;
2. sociale veiligheid en -acceptatie;
3. genderdiversiteit en gelijke behandeling.

Verantwoordelijkheden

Ieder departement is verantwoordelijk voor het meenemen van gendergelijkheid binnen het eigen reguliere beleid. De bewindspersoon van OCW is coördinerend bewindspersoon voor het emancipatiebeleid van de rijksoverheid, en verantwoordelijk voor het aanjagen en ondersteunen van het emancipatieproces.
In de *Emancipatienota* van een nieuw kabinet staat wat de inzet van de minister en de departementen wordt voor de komende kabinetsperiode. Daarnaast is er een Regenboogstembusakkoord met afspraken voor sociale acceptatie en sociale veiligheid van LHBTI-personen én de internationale inzet op LHBTI gerelateerde thema's.

Arbeidsmarkt

Doel is gelijkheid tussen mannen, vrouwen en non-binaire personen op het gebied van arbeid en inkomen. Daarbij ligt de focus op onderwerpen als:

- financiële onafhankelijkheid en arbeidsdeelname van vrouwen;
- betere doorstroming van vrouwen naar hogere functies;
- bestrijden van de loonkloof tussen mannen en vrouwen;
- deeltijd en de zorg-werkverdeling;
- verbetering van de positie van LHBTI-personen, met name van transgenderpersonen, op de arbeidsmarkt.

Sociale veiligheid en acceptatie

Doelen zijn:

- Minder gendergerelateerd geweld (d.w.z. geweld dat iemand treft omwille van zijn of haar (veronderstelde) sekse of gender, dit kan dus zowel vrouwen als LHBTI personen betreffen), waaronder huiselijk geweld, seksueel geweld en intimidatie in de publieke ruimte en online.
- Meer sociale acceptatie en sociale veiligheid voor LHBTI-personen door voorlichting op scholen en sportverenigingen en samenwerking met gemeenten. Gemeenten maken LHBTI-thema's bespreekbaar in levensbeschouwelijke kringen.

Genderdiversiteit en gelijke behandeling

Burgers moeten hun identiteit vorm kunnen geven zonder opgelegde gendernormen, stereotypering en ongelijke behandeling. De beleidsonderwerpen zijn:

- Het beperken van onnodige sekseregistratie.
- Versterken van wet- en regelgeving voor gelijke behandeling en het bestrijden van genderdiscriminatie.
- Aandacht voor genderdiversiteit en verschillen in seksuele oriëntatie in het onderwijs.
- Representatie van gender in de media.
- Aandacht voor seksediversiteit in de (gezondheids) zorg.

Coördinatie en *mainstreaming*

De coördinatie bestaat uit agendering en ondersteuning, en uit het geven van input op gender- en LHBTI-aspecten bij wetsvoorstellen en beleidsnota's. De directie Emancipatie helpt andere departementen bij het halen van hun doelstellingen, zodat hun beleid bijdraagt aan gendergelijkheid en een betere positie van LHBTI-personen (*gender mainstreaming*).

Elk departement is in principe verantwoordelijk voor *mainstreaming* in zijn beleid. De coördinerende minister stimuleert dat. In de afgelopen kabinetsperiode is met SZW, FIN, VWS, EZK en AZ samengewerkt aan het vergroten van de arbeidsparticipatie van vrouwen, o.a. door het interdepartementaal beleidsonderzoek over deeltijdwerk. Hieruit is de scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen voortgevloeid. Het wetsvoorstel voor een quotum en streefcijfers voor vrouwen aan top en subtop van het bedrijfsleven is in september 2021 aangenomen door de Eerste Kamer. Met JenV werken we nu aan een AMvB waarin wordt geregeld dat grote vennootschappen jaarlijks in hun bestuursverslag rapporteren over hun streefcijfers, de behaalde resultaten en de plannen ter verbetering van de m/v-verhouding. Met VWS, SZW en JenV werken we samen tegen gendergerelateerd geweld. En met JenV en de G4 werken we aan het actieplan veiligheid LHBTI.

De bewindspersoon van OCW heeft een coördinerende rol voor de Nederlandse positie op het terrein van gendergelijkheid en gelijke rechten voor LHBTI-personen in Europees en – met BZ – in VN-verband. Zo neemt de bewindspersoon van OCW deel aan de jaarlijkse sessies van de VN-*Commission on the Status of Women* in New York en coördineert OCW de inzet van Nederland in onder andere de Oost-Europese lidstaten tegen de zorgwekkende ontwikkelingen rond gendergelijkheid, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) en gelijke rechten voor LHBTI-personen.

Onderzoek

In opdracht van OCW verschijnt tweejaarlijks de Emancipatiemonitor. Ook verschijnt elke twee jaar de LHBT-monitor. Daarnaast worden jaarlijks andere onderzoeken uitgezet voor het emancipatiebeleid.

Instrumenten

Subsidies

- Allianties van maatschappelijke organisaties kunnen instellingssubsidie krijgen voor activiteiten voor LHBTI- en gendergelijkheid voor een periode van vijf jaar. Dit is gestart op 1 januari 2018. Er krijgen nu 8 allianties subsidie tot 31 december 2022. In 2022 wordt een nieuwe uitvraag gedaan, met als doel om in de periode 1 januari 2023 t/m 31 december 2027 aan 10 allianties een instellingssubsidie te verlenen.
- De SER krijgt een instellingssubsidie (op basis van de kaderregeling) voor het faciliteren en monitoren van bedrijven die streefcijfers opstellen en realiseren voor doorstroom van vrouwen naar de (sub)top of het *Wetsvoorstel m v diversiteit*.
- Instellingen kunnen subsidie krijgen voor projecten die bijdragen aan gender- of LHBTI-gelijkheid.

Decentralisatie-uitkeringen

De 54 Regenbooggemeenten krijgen in 2021 budget uit het Gemeentefonds voor de sociale acceptatie en veiligheid van LHBTI-personen op lokaal niveau. Met het project Veilige Steden werken 13 gemeenten samen tegen geweld tegen vrouwen in de openbare ruimte.

Opdrachten

Voor activiteiten die niet op een van de bovenstaande manieren worden gefinancierd, kunnen opdrachten worden verstrekt voor beleidsgericht onderzoek of voor het organiseren van een symposium of hackathon.

Betrokken partijen

- Gesubsidieerde instellingen: SER, Atria, de Nederlandse Vrouwen Raad, Women INC., COC Nederland, Transgender Netwerk Nederland, NNID en IHLIA
- Departementen: SZW, JenV, VWS, Financiën
- Gemeenten
- Internationaal: Raad van Europa, EU en VN (CSW, CEDAW)

Cijfers en toelichting

Belangrijkste cijfers arbeidsmarkt

- Belangrijk voor het emancipatiebeleid is het streven naar vergroten van het aandeel vrouwen dat economisch zelfstandig is. Mede door het hoge deeltijdpercentage zijn veel vrouwen niet economisch zelfstandig. Het aandeel economische zelfstandige vrouwen is in de afgelopen jaren sterk gestegen: in 2003 was 45 procent van de vrouwen economisch zelfstandig, wat inhoudt dat ze 70% van het wettelijk minimumloon verdienden. In 2017 bijna 61% en in 2019 64%. De financiële onafhankelijkheid van vrouwen (minstens 100% van het minimumloon) is ook toegenomen: van 50% in 2017 tot bijna 53% in 2019. Deze ontwikkeling stagneerde door de coronacrisis, hoewel vrouwen wel op de arbeidsmarkt actief bleven.
- Ruim 40% van alle vrouwen gaat in deeltijd werken of stopt na de geboorte van het eerste kind.
- 80% van de hoger opgeleide vrouwen was in 2019 economisch zelfstandig. Van de laagopgeleide vrouwen was dat 34%.
- Het bruto uurloon van vrouwen ligt gemiddeld 16% lager dan dat van mannen. Het gecorrigeerde loonverschil is 4% bij de overheid en 7% in het bedrijfsleven.
- Het aandeel vrouwen in de top van het bedrijfsleven groeit langzaam. Eind 2019 was het aandeel vrouwen in raden van bestuur 12,4% en in raden van commissarissen 20,4%. Ernstig is dat slechts een beperkte groep voor de stijging zorgt. In 66,8% van de raden van bestuur en in 43,3% van de raden van commissarissen zit geen enkele vrouw. In dit tempo duurt het nog 10 tot 12 jaar voor er in elke raad minstens één vrouw zit.

Belangrijkste cijfers sociale veiligheid en acceptatie (bron LHBTI-monitor 2018):

- Lesbische, homoseksuele en biseksuele personen krijgen vaker te maken met respectloos gedrag, bijvoorbeeld door onbekenden op straat. Vooral in de publieke ruimte voelen ze zich onveiliger dan hetero's. Rondom uitgaansgelegenheden voelt 33% van de hetero's zich onveilig, tegenover 43% van de lesbische en homoseksuele personen, en 37% van de biseksuele personen.
- Er lijken geen verschillen te zijn qua geweld (mishandeling of bedreiging) tegen lesbische of homoseksuele personen en heteroseksuele personen. Het aandeel lesbische en homoseksuele personen dat slachtoffer werd van geweld was 4% in 2017 (hetero's 3%). Biseksuele personen werden wel vaker slachtoffer van geweld.
- Er zijn evenmin verschillen met heteroseksuele personen qua overgewicht, sportgedrag, alcoholgebruik, dagelijks roken en cannabisgebruik. Lesbische, homoseksuele en biseksuele personen krijgen even vaak promotie en demotie op de werkvloer en zijn even tevreden met hun arbeidsomstandigheden.
- Biseksuele personen ervaren een slechtere gezondheid dan lesbische, homoseksuele en hetero personen. Van hen kampt 26% met psychische klachten (18% met een depressie). Voor lesbische en homoseksuele personen geldt dat 15% een depressie had. En van de hetero's heeft 11% psychische klachten (8% heeft een depressie).
- Transgenders zijn er op vrijwel alle terreinen slechter aan toe. Ze hebben minder inkomen, meer schulden en minder vermogen. Ze wonen vaker in een huur- dan koophuis en hebben vaker een uitkering.
- Transgender jongeren worden twee keer zo vaak gepest, vaker emotioneel verwaarloosd en vaker mishandeld. Gemiddeld hebben ze een lager gevoel van eigenwaarde en hebben ze meer psychische problemen.

Meer informatie: LHBT-monitor 2018, de Emancipatiemonitor 2020 en de opbrengstenbrief emancipatie 2017 –2021.

Directoraat-Generaal Cultuur en Media

Erfgoed & Kunsten

Cultuur is van belang voor de aantrekkelijkheid van onze leefomgeving, voor kennis en historisch besef en voor onze identiteit en ons welzijn. Cultuur heeft een intrinsieke, maatschappelijke en economische waarde. Cultuur is van en voor iedereen. Daarom is cultuur belangrijk voor een land dat creatief en innovatief wil zijn en is het belangrijk dat iedereen in aanraking komt met cultuur.

Het culturele aanbod varieert van grote, internationaal gewaardeerde cultuurinstellingen tot kleine culturele organisaties met amateurs. Het cultureel erfgoed bestaat uit onder meer collecties van musea, monumenten, cultuurlandschap en archeologie. De culturele en creatieve sector zijn goed voor 3,7% van het bbp en 4,5% van de werkgelegenheid. Dan gaat het om alle culturele en creatieve sectoren: kunsten en erfgoed, media en creatieve zakelijke dienstverlening. 9 op de 10 Nederlanders van 6 jaar en ouder bezoeken jaarlijks minstens 1 keer een culturele voorstelling, tentoonstelling, evenement of instelling. Meer dan 6 op de 10 Nederlanders van 12 jaar en ouder beoefenen cultuur in de vrije tijd.

De rijksoverheid zet zich in voor de kwaliteit, toegankelijkheid en pluriformiteit van het aanbod, de onafhankelijkheid van makers en bescherming van erfgoed. Dat staat in de *Wet op het specifiek cultuurbeleid*, de *Erfgoedwet* en de *Omgevingswet*. Zij vormen het uitgangspunt voor de bewindspersoon.

Basisinfrastructuur en fondsen

De *Wet op het specifiek cultuurbeleid* (1993) vormt de basis voor rijkssubsidies voor cultuur. De door de rijksoverheid gesubsidieerde culturele instellingen en fondsen vormen de basisinfrastructuur. De rijksoverheid zorgt daarmee voor een kwalitatief hoogstaand, over het land gespreid aanbod.

De basisinfrastructuur bestaat uit instellingen van (inter)nationaal belang die voor 4 jaar subsidie krijgen. Voorbeelden zijn het Koninklijk Concertgebouworkest, het Oerol Festival en het Internationaal Filmfestival Rotterdam.

De rijksoverheid kent 6 cultuurfondsen. Zij stimuleren dynamiek, experiment en vernieuwing. De fondsen verstrekken projectsubsidies, éénjarige en meerjarige subsidies. De rijksoverheid geeft in de periode 2021-2024 € 413 miljoen per jaar subsidie aan de basisinfrastructuur en de fondsen.

In 2021-2024 bestaat de basisinfrastructuur uit de volgende functies:

- Podiumkunsten: 9 theatergezelschappen, 13 jeugdgezelschappen, 5 dansgezelschappen, 9 symfonieorkesten, 7 muziekensembles, 3 operagezelschappen, 8 festivals
- Beeldende Kunst: 6 presentatie-instellingen, 5 postacademische instellingen
- 4 filmfestivals
- 1 letterenfestival
- Ontwerp: 1 future lab design en technologie, 4 festivals
- Regionale musea en ontwikkelfunctie: 12 regionale musea, 15 ontwikkelfuncties
- 6 bovensectorale instellingen (cultuureducatie en participatie, internationaal cultuurbeleid, digitalisering, onderzoek en statistiek, debat en reflectie, professionalisering en ondernemerschap) en 8 ondersteunende instellingen (podiumkunsten, film, letteren, ontwerp)
- 6 cultuurfondsen: Fonds Podiumkunsten, Mondriaan Fonds (beeldende kunst en erfgoed), Fonds Cultuurparticipatie, Nederlands Fonds voor de Film, Nederlands Letterenfonds en Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie.

Betrokken partijen

- De Raad voor Cultuur adviseert de regering en de Tweede Kamer. De overheid heeft geen artistiek, inhoudelijk oordeel over kunst. Daarom gaat aan subsidiebesluiten van de bewindspersoon een advies van de raad vooraf.
- In de publieke uitgaven voor cultuur heeft de rijksoverheid een aandeel van 30%, gemeenten 65% en provincies 5%. De andere overheden zijn dus belangrijke partners.
- Culturele instellingen hebben naast subsidies verschillende inkomsten, zoals kaartverkoop en sponsoring. Bekende particuliere fondsen zijn het VSB-fonds, het Prins Bernard Cultuurfonds, VriendenLoterij, Vereniging Rembrandt en de VandenEnde Foundation.
- Er zijn meerdere belangen- en brancheorganisaties. Kunsten ’92 vertegenwoordigt de meeste.
- In de coronaperiode heeft de culturele en creatieve sector zich verenigd in de Taskforce culturele en creatieve sector. De Taskforce is opgetreden als aanspreekpunt voor de minister en zal dat in elk geval gedurende de periode van herstel blijven doen.

Stedelijke regio’s: OCW heeft met steden en provincies de periode 2021-2024 voorbereid. Er zijn 15 stedelijke regio’s, waarin gemeenten en provincies samenwerken. Ze verschillen in grootte, visie en ambitie. Bij sommige gaat het om stedelijke concentratiegebieden, bij andere om een landelijk gebied met stedelijke kernen. In een aantal regio’s bestaat het samenwerkingsverband langer, in andere regio’s juist kort.

Thema's

Arbeidsmarkt en ondernemerschap
In 2017 concludeerden de SER en de Raad voor Cultuur dat de situatie op de arbeidsmarkt in de sector zorgwekkend was. Voorstellen voor verbetering waren: vergroten van het verdienvermogen van de sector, bevordering van scholing en beter overleg tussen werkgevers en werknemers. De sector heeft een arbeidsmarktagenda opgesteld. OCW steunt die via het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst en spant zich in voor maatregelen voor de sector. Met het Programma Permanente Professionele Ontwikkeling kunnen werkenden blijven leren.

Internationaal cultuurbeleid
Het internationale cultuurbeleid van de ministers van Buitenlandse Zaken (BZ) en OCW heeft drie doelen voor 2021-2024:
1. Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland
2. Cultuur als ondersteuning van de Nederlandse relaties met het buitenland
3. Inzet van culturele en creatieve sectoren voor de *sustainable development goals* (SDG's)

Er is per jaar € 22,5 miljoen beschikbaar, verdeeld over de rijkscultuurfondsen, culturele instellingen, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Nationaal Archief. Daarnaast verdeelt het ministerie van BZ budget voor ambassades.

Cultuureducatie met kwaliteit
Cultuuronderwijs is van belang voor ontwikkeling van jonge mensen tot creatieve, kritische volwassenen. De rijksoverheid wil dat cultuuronderwijs een stevige plek krijgt in het curriculum van po, vo en mbo. Via het programma *Cultuureducatie met kwaliteit* stelt OCW met gemeenten en provincies geld beschikbaar. Het programma richt zich op samenwerking tussen scholen en culturele instellingen, en op de deskundigheid van (vak) leerkrachten. In 2019 zijn 3740 scholen in het po bereikt en 268 scholen in het speciaal onderwijs. Belangrijke partijen zijn het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst.

Cultuurkaart en MBO Card
Voor leerlingen in het vo is er de Cultuurkaart. De rijksoverheid stelt hiervoor jaarlijks € 5,- per leerling beschikbaar. De school vult dit meestal aan tot € 15,-. De leerling besteedt dat bedrag aan een culturele activiteit. Het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP) geeft korting op culturele activiteiten. Leerlingen in het mbo kunnen via school een MBO Card krijgen voor korting. De kaart stimuleert culturele instellingen om programma's te ontwikkelen voor mbo-studenten. 753.885 leerlingen hebben een Cultuurkaart en 87% van alle mbo-studenten heeft een MBO Card. De stichting CJP zorgt voor organisatie en uitvoering van de kaarten.

Cultuurparticipatie
Het Fonds voor Cultuurparticipatie wil meer mensen mee laten doen aan erfgoed en kunst. Het zorgt voor betere voorzieningen voor amateurkunstbeoefenaars en samenwerking tussen amateurs en professionals. In 2021-2024 loopt het Programma Cultuurparticipatie, dat samenwerking tussen cultuur, zorg en welzijn stimuleert. OCW steunt het met € 5 miljoen per jaar. Doel is om meer mensen te laten deelnemen, vooral mensen die in armoede leven, mensen met een beperking en laaggeletterden.

Diversiteit en inclusie
De Code Diversiteit & Inclusie heeft als doel dat culturele en creatieve sectoren de diversiteit van Nederland weerspiegelen. Er is steeds meer aandacht voor een inclusieve benadering van erfgoed en kunst. Een voorbeeld is het opnemen van een portret van Rufus Collins, pionier van het multiculturele theater in Nederland, in de Amsterdamse Stadsschouwburg. Hij is de eerste theatermaker van kleur in de portretten op de gang, die vaak gezien worden als canon van het Nederlandse theater.

Cultureel erfgoed

De overheid beschermt cultureel erfgoed en stimuleert de ontwikkeling ervan, bijvoorbeeld door herbestemming van gebouwen die hun oorspronkelijke functie verloren hebben. Daarnaast zet de overheid zich in voor de toegankelijkheid.

Musea
Er zijn circa 430 musea in Nederland. De meeste worden gesubsidieerd door gemeenten, enkele door provincies. De rijkscollectie en andere collecties die onder de Erfgoedwet vallen, zijn te zien in 29 instellingen in het hele land. Bekende rijksmusea zijn het Rijksmuseum Amsterdam, het Mauritshuis en het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen.

Erfgoedwet en musea
In de Erfgoedwet staat wat tot ons cultureel erfgoed behoort, wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe het toezicht is geregeld. Vanuit de Erfgoedwet ontvangen musea subsidie voor beheer. Onder kosten voor beheer vallen kosten voor huisvesting en klimaatbeheersing, beveiliging en restauratie.

Beheer rijkscollectie
De beheerders van de rijkscollectie zijn verplicht die te beheren en toegankelijk te maken, bijvoorbeeld door restauratie en tentoonstellingen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) beheert een deel van de rijkscollectie en voert een deel van de wetgeving en het beleid uit.

Nationaal Aankoopfonds
Voor aankopen van nationale betekenis kunnen musea een beroep doen op het Nationaal Aankoopfonds. Dit geldt ook voor aankoop van objecten uit het register van beschermde cultuurgoederen en verzamelingen. Het fonds heeft een budget van € 40 miljoen.

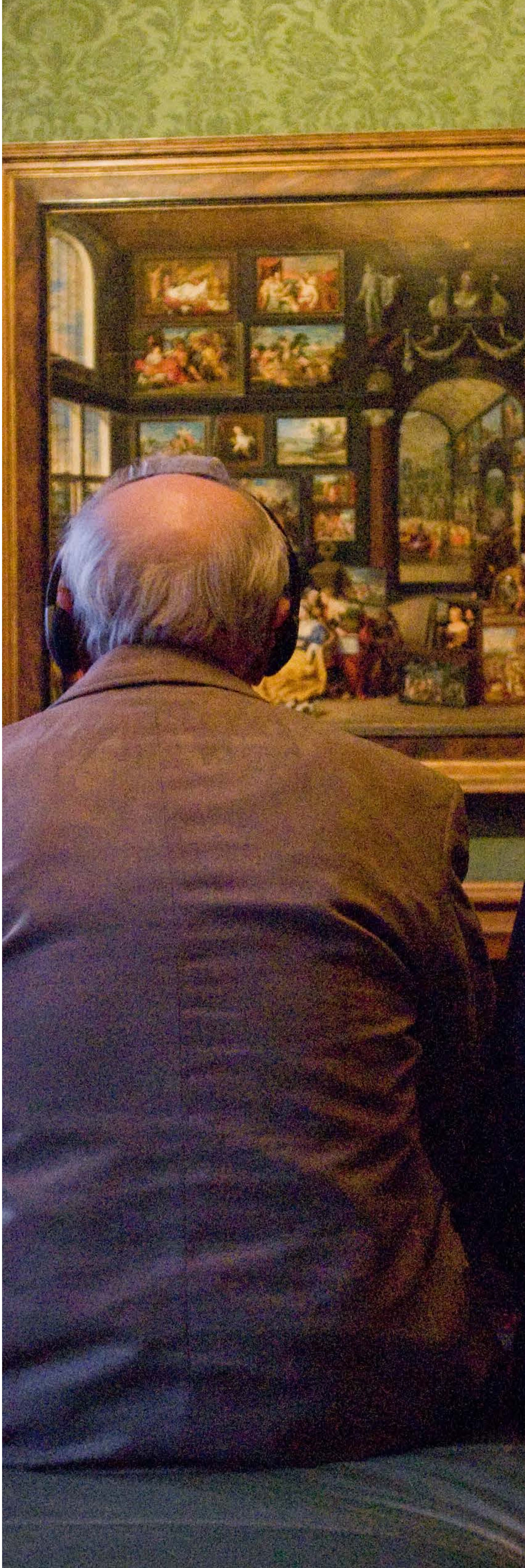
Collectiemobiliteit
Het streven is dat collecties meer zichtbaar worden. Musea kunnen ruimhartig elkaars collecties gebruiken voor tentoonstellingen. Om belangrijke bruiklenen mogelijk te maken, staat het ministerie bij schade of verlies garant voor een deel van de verzekerde waarde.

Restitutie
Kunstobjecten die tussen 1933 en 1945 zijn geroofd, geconfisqueerd of onder dwang verkocht, moeten worden teruggegeven aan de erfgenamen. Dit gebeurt op advies van de onafhankelijke Restitutiecommissie van het Expertisecentrum Restitutie Cultuurgoederen en Tweede Wereldoorlog. In 2020 is de procedure geëvalueerd. Voortaan vindt geen belangenafweging meer plaats.

Koloniale collecties
De Raad voor Cultuur heeft in 2020 advies uitgebracht over koloniale collecties en teruggave. Erkenning van onrecht en de bereidheid om onrecht zoveel mogelijk te herstellen, moeten de uitgangspunten zijn.

Bij musea betrokken partijen
- De Museumvereniging (MV), waarbij meer dan 400 musea zijn aangesloten.
- De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE) houdt toezicht op beheerders van de rijkscollectie of collecties waarvoor het Rijk verantwoordelijkheid is.
- De RCE verzamelt en verspreidt kennis, beheert een grote collectie en leent objecten uit.
- Het Mondriaan Fonds voert subsidieregelingen uit voor de minister van OCW.

Rijksmonumenten
Rijksmonumenten zijn gebouwen en archeologische terreinen van nationaal belang, die we willen behouden om hun schoonheid en cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis. Nederland heeft ongeveer 63.000 gebouwde en 1.400 archeologische rijksmonumenten. De RCE wijst rijksmonumenten aan namens de minister van OCW. De rijksoverheid bezit ongeveer 2.000 rijksmonumenten.

Budget voor instandhouding en herbestemming
De rijksoverheid steunt eigenaren van een rijksmonument bij de instandhouding, met subsidies en voordelige leningen. Mede daardoor is 90% ervan in goede tot redelijke staat van onderhoud. De RCE verleent namens de minister van OCW subsidies voor instandhouding en herbestemming. Provincies verdelen subsidies voor restauraties. Het Nationaal Restauratiefonds verstrekt leningen.

Nationaal restauratiefonds
Het Nationaal Restauratiefonds (NRF) verstrekt leningen met lage rente voor de restauratiekosten van rijksmonumenten. Dit fonds is gevuld met geld van OCW. Door eenmalige subsidies te vervangen door leningen met een lage rente, circuleert het geld in dit fonds.

Verantwoordelijkheid voor monumenten
Het overgrote deel van het erfgoed is in particuliere handen. Rijksoverheid, gemeenten en provincies zijn samen verantwoordelijk voor de zorg ervoor. Via de RCE ondersteunt de rijksoverheid eigenaren met kennis, subsidies en leningen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor vergunningen, toezicht en handhaving. Provincies zijn verantwoordelijk voor restauratiesubsidies en toezicht op gemeentelijke monumententaken. Voor Caribisch Nederland geldt de *Monumentenwet BES*.

Betrokken partijen monumentenzorg
De Federatie Instandhouding Monumenten (FIM) behartigt de belangen van monumentenorganisaties. De Stichting Reuvens behartigt de belangen van de archeologie.

Archeologie
Op veel plekken liggen overblijfselen uit het verleden in de grond, bijvoorbeeld fundamenten van Romeinse forten. Meer dan 1.400 van deze terreinen zijn rijksmonument. Sommige bevinden zich in de bodem of onder water, zoals scheepswrakken. Namens de minister van OCW wijst de RCE archeologische rijksmonumenten aan en verleent de dienst subsidies voor onderhoud.

Erfgoed en leefomgeving
De Nationale Omgevingsvisie (2020) geeft erfgoed een belangrijke plaats bij veranderingen in de leefomgeving. Erfgoed en de leefomgeving zijn van nationaal belang, ook bij onder andere de energietransitie, verstedelijking en klimaatadaptatie. Een voorbeeld van investeringen van OCW met andere partijen is de ErfgoedDeal.

Verduurzaming
De monumentensector neemt deel aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord via de 'routekaart maatschappelijk vastgoed'. Het gaat om energiebesparing en -opwekking in gebouwde monumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten en in wijken. De RCE adviseert, ontwikkelt samen met andere partijen kennis en ondersteunt energiescans.

Immaterieel erfgoed
Gewoonten, sociale praktijken, feesten en ambachten zijn immaterieel erfgoed. Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland helpt namens de rijksoverheid bij de zorg ervoor. Op de internationale lijst van het Unesco-verdrag staat vanuit Nederland het ambacht van molenaar.

Werelderfgoed
Erfgoed dat bijzonder is voor de hele wereld, staat op de Werelderfgoedlijst van de Unesco. Een voorbeeld is de grachtengordel van Amsterdam. Werelderfgoed krijgt voorrang bij verdeling van instandhoudingssubsidies.

Canon van Nederland
De canon belicht geschiedenis in vijftig vensters. Belangrijke personen, voorwerpen en gebeurtenissen laten samen het verhaal van Nederland zien. De canon is in 2020 door een onafhankelijke commissie vernieuwd, is te zien in het Nederlands Openluchtmuseum en te ontdekken door topstukken uit andere musea. De musea hebben zich verenigd in het netwerk van canonmusea.

Slavernijverleden
Er is steeds meer aandacht voor verhalen over het Nederlandse slavernijverleden: vanuit archieven, in tentoonstellingen in musea en door voorstellingen. De rijksoverheid geeft een structurele subsidie aan het Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee), voor het organiseren van de Nationale Herdenking Slavernijverleden op 1 juli.

Faro-verdrag
De Raad van Europa stelde in 2005 het Faro-verdrag op. Het benadrukt de maatschappelijke, verbindende waarde van erfgoed en het belang van deelname, en wijst op rechten en verantwoordelijkheden van burgers. Het verdrag is ondertekend door 18 landen in Europa. Nederland onderzoekt momenteel hoe het Faro-verdrag kan worden geratificeerd en in de praktijk kan worden gebracht.

Media & Creatieve Industrie

De directie Media & Creatieve Industrie (M&C) is verantwoordelijk voor het beleid voor de volgende zaken:

- omroep;
- journalistiek;
- film, architectuur en design;
- bibliotheken, letteren en archieven;
- mediawijsheid en leesbevordering.

Daarnaast heeft de directie een coördinerende rol voor thema's als digitalisering en auteursrecht. Er zijn drie afdelingen: Mediabeleid (MB), Informatie- en Bibliotheekbeleid (IB) en Financiën en Control (F&C).

Het overheidsbeleid bevordert de onafhankelijkheid, kwaliteit, verscheidenheid, spreiding, innovatie en toegankelijkheid van het aanbod in de bovengenoemde sectoren.

Met uitzondering van de publieke omroep, is de mediasector privaat georganiseerd en gefinancierd. Het gaat om commerciële omroepen, video-on-demand-diensten, kranten, tijdschriften en internetplatforms. Ook film, architectuur, design en boeken zijn een private sector. Toch is subsidie een belangrijke inkomstenbron voor de sector film. Bibliotheken en archieven zijn publieke (overheids)diensten.

Media: Omroep en Journalistiek

Nederland kent publieke en commerciële omroepen. De landelijke, regionale en lokale publieke omroepen hebben bijzondere wettelijke rechten en plichten, geregeld in de *Mediawet*.

Voor commerciële televisie geldt een lichter regime. Dit is gebaseerd op de minimumstandaarden uit de EU *AV-richtlijn* voor reclame en sponsoring, promotie van Europees en onafhankelijk product en bescherming van de jeugd. De *Telecommunicatiewet* garandeert dat er etherfrequenties beschikbaar zijn voor radio en televisiezenders van publieke omroepen. De Mediawet regelt dat alle pakketaanbieders via kabel, ether en satelliet (Ziggo, KPN) een basispakket aanbieden van minstens 30 televisiezenders, waaronder de publieke zenders.

De overheidsbemoeienis met het private deel van de journalistiek is bescheiden. Er geldt een laag btw-tarief voor digitaal en print. Ook wordt jaarlijks € 5,5 miljoen subsidie beschikbaar gesteld via het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, voor innovatie van de journalistieke infrastructuur en voor onderzoeksjournalistiek. Het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten steunt onderzoeksjournalistieke projecten en talentontwikkeling van onderzoeksjournalisten (jaarlijks € 1,6 miljoen).

Publieke omroep

De Mediawet is in 2020 herzien om het toekomstperspectief van de landelijke publieke omroep te versterken. Dat gebeurde door het verlagen van de ledeneisen voor omroepen, wat goed is voor de pluriformiteit, en door aanpassingen in de bestuurlijke organisatie.

De landelijke publieke omroep bestaat uit organisaties die samen programmering verzorgen, vanuit een onderscheidend profiel. De huidige stand is:

- Zelfstandige omroepverenigingen met leden: VPRO, MAX en EO.
- Samenwerkingsomroepen met leden: AVROTROS, BNNVARA en KRO-NCRV.
- Taakomroepen: NOS (onafhankelijk nieuws) en NTR (maatschappij en educatie). Deze taakomroepen zijn onlangs intensieve samenwerking begonnen.
- 3 aspirant-omroepen: HUMAN, PowNed en WNL.
- Nieuwe aspiranten: Omroep Zwart en Ongehoord Nederland.

De Nederlandse Publieke Omroep (NPO) is verantwoordelijk voor de coördinatie van het aanbod. Op 1 januari 2022 start een nieuwe concessieperiode van de landelijke publieke omroep met een nieuwe prestatieovereenkomst. In augustus 2021 heeft de minister een besluit genomen over de erkenningen en het concessiebeleidsplan.

Naast de landelijke omroepen heeft Nederland 13 regionale publieke omroepen, met een koepelorganisatie RPO. Tussen het regionale en landelijke niveau wordt steeds meer samengewerkt.

Lokale omroepen (260) vallen onder de stelselverantwoordelijkheid van de minister, maar worden gefinancierd door de lokale overheden, vanuit het Gemeentefonds. OCW subsidieert wel de Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO). Tijdens de kabinetsperiode Rutte III was er incidenteel geld voor pilots voor professionalisering van lokale omroepen en versterking van lokale journalistiek, en voor samenwerking tussen de NOS, regionale en lokale omroepen. Er liggen nu twee adviezen over financiering van de lokale omroepen: een advies van de Raad voor Cultuur met de Raad voor het Openbaar Bestuur, en een advies van de VNG.

Belangrijkste sturingsinstrumenten

De overheid financiert de landelijke publieke omroep met € 690 miljoen, € 125 miljoen komt uit reclame-inkomsten. Het (minimum)budget wordt iedere nieuwe concessieperiode wettelijk vastgelegd. Het rijksbudget voor de regionale publieke omroepen bedraagt circa € 150 miljoen en wordt ook aangevuld met reclame-inkomsten. In totaal dragen gemeenten circa € 10 miljoen bij aan lokale publieke omroepen. Lokale omroepen halen een groot gedeelte van hun financiering uit de markt.

De onafhankelijkheid van de media is in de Grondwet geborgd. Sturing door de overheid is dan ook niet (programma-)inhoudelijk, maar betreft de taak, de organisatie en financiering van de publieke omroep.

Het Commissariaat voor de Media houdt toezicht op de naleving van de Mediawet (ook door commerciële omroepen en pakketaanbieders) en op de rechtmatigheid van de uitgaven door publieke media-instellingen.
Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van de programma's.

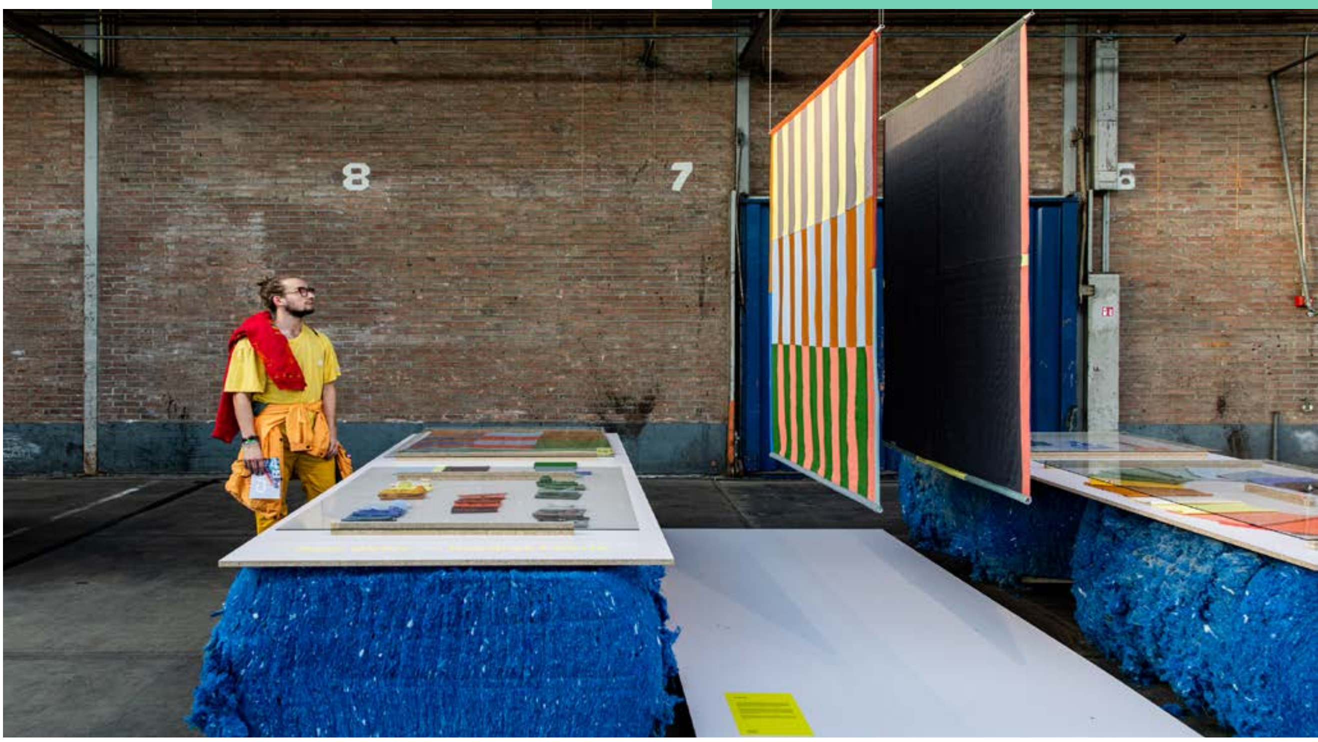
Belangrijkste betrokken partijen:
- Stichting Nederlandse Publieke Omroep (NPO)
- De omroeporganisaties (zie boven)
- College van Omroepen
- Stichting Ether Reclame
- Commissariaat voor de Media
- Stichting Regionale Publieke Omroep (RPO)
- Stichting Nederlands Lokale Publieke Omroepen (NLPO)
- Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
- Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM)
- Stichting Omroep Muziek
- Commerciële mediapartijen
- Journalistieke beroepsgroep
- Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ)
- Raad voor de Journalistiek
- Genootschap van hoofdredacteuren
- Stimuleringsfonds voor de Journalistiek
- Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten
- Netwerk Mediawijsheid
- Raad voor Cultuur.

Creatieve Industrie

Creatieve industrie is een breed begrip. OCW voert beleid voor de volgende disciplines:
- film;
- architectuur en stedenbouw;
- vormgeving en mode;
- digitale cultuur en *(serious) gaming*.

Belangrijkste sturingsinstrumenten en betrokken partijen
De creatieve industrie is een van de 9 topsectoren in de Nederlandse economie. Samen met EZK ondersteunt OCW het Topteam Creatieve industrie. Uit de cultuurbegroting (de basisinfrastructuur 2017-2020) worden de volgende instellingen gefinancierd:
- het Filmfonds: Eye Filmmuseum;
- 4 filmfestivals;
- het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie;
- het Nieuwe Instituut;
- 11 instellingen voor ontwerp: Dutch Design Week, State of Fashion, Waag Society, Gogbot, Tetem, Textiellab Tilburg, Europees Keramisch Werkcentrum, Internationale Architectuur Biënnale, MU, Next Nature Network, Bio Art Laboratories.

Investeringsverplichting internationale platforms
In 2020 is een wetsvoorstel opgesteld dat internationale platforms verplicht om de productie en zichtbaarheid van Nederlands cultureel audiovisueel aanbod te versterken.

Openbare bibliotheken

In 2019 waren er 145 bibliotheekorganisaties, met circa 1.200 vestigingen en 3,6 miljoen leden. Dit zijn 2,3 miljoen jeugdleden en 1,3 miljoen volwassen leden.

In de *Wet Stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen* (Wsob) staan de taken van bibliotheken en de verantwoordelijkheden van de overheidslagen. De fysieke bibliotheek is een verantwoordelijkheid van de gemeenten. Het Rijk bekostigt de taken voor het stelsel via de Koninklijke Bibliotheek (KB): de landelijke digitale bibliotheek, voorzieningen voor personen met een leeshandicap en ondersteuning van het netwerk van lokale openbare bibliotheken.

Belangrijkste sturingsinstrumenten
Het belangrijkste sturingsinstrument is de Wsob.
De wet werkt goed, maar het afnemende aantal fysieke vestigingen is een aandachtspunt.

De bibliotheken en de overheden hebben een bibliotheekconvenant 2020-2023 opgesteld. Hoofdthema's zijn de geletterde samenleving, digitale participatie en leven lang ontwikkelen. Het budget is € 3 miljoen.

OCW draagt per jaar € 53 miljoen bij aan de KB voor de openbare bibliotheken. De gemeenten dragen per jaar € 440 miljoen bij aan lokale bibliotheken. Provincies bekostigen het leenverkeer tussen bibliotheken. In 2018 hebben alle betrokken partijen afspraken gemaakt over het uitlenen van e-books.

Belangrijkste betrokken partijen:
- Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB)
- Koninklijke Bibliotheek
- VNG
- IPO
- Uitgevers

Letteren en Leesbevordering

De overheid bemoeit zich met de boekenmarkt via wetgeving (vaste boekenprijs, auteursrecht, laag btw-tarief) en subsidies, vooral via het Nederlands Letterenfonds.

De *Wet op de vaste boekenprijs* (2005) voor papieren boeken is in 2020 geëvalueerd, met als uitkomst continuering tot en met 2022. Het Commissariaat voor de Media houdt toezicht op de naleving.

Subsidies zijn gericht op de productie van literaire werken (fictie en non-fictie) en op leesbevordering, vooral voor kinderen. Eind 2019 is het Leesoffensief gestart om leesplezier en -vaardigheid van kinderen en jongeren te vergroten. OCW werkt met de cultuur- en onderwijssector aan een programma en agenda voor een meerjarig Leesoffensief.

De directie Media en Creatieve industrie draagt via het programma Kunst van Lezen en Boekstart bij aan het programma Tel mee met Taal (€ 3,35 miljoen per jaar).

Sinds 1 januari 2020 geldt voor boeken, e-books, kranten, tijdschriften en digitale varianten ervan een btw-tarief van 9%. Voorheen bestonden twee btw-tarieven: 6% voor fysieke publicaties en 21% voor digitale. In 2022 wordt deze btw-verlaging door het ministerie van Financiën geëvalueerd. OCW wordt daarbij betrokken.

Belangrijkste betrokken partijen:
- De Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (koepel van uitgevers en boekverkopers)
- Nederlands Letterenfonds
- Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten
- Het Literatuurmuseum (inclusief Kinderboekenmuseum)
- Stichting Lezen
- De Schrijverscentrale
- De Schoolschrijver
- International Literatuur Festival Utrecht (ILFU)

Archieven

Modernisering Archiefwetgeving
Na verwerking van het advies van de Raad van State (maart 2021) kan de gemoderniseerde *Archiefwet*, over het beheer van overheidsinformatie, naar de Kamer. OCW moderniseert ook de lagere regelgeving; het *Archiefbesluit* en de *Archiefregeling*. Dit tezamen treedt in werking op 1 januari 2023. De modernisering is nodig voor de digitale informatiehuishouding van overheidsorganisaties. In de kabinetsreactie op het rapport van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen zijn extra inspanningen op dit punt aangekondigd.

Daarnaast staat openbaarheid hoog op de agenda.
De wijzigingswet voor het initiatiefwetsvoorstel *Wet Open overheid* (Woo) is aangenomen in de Tweede Kamer en ligt bij de Eerste Kamer.

Overig beleid
Er is aangekondigd dat het Rijk in 2024 uit de gemeenschappelijke regelingen stapt van de Regionale Historische Centra (RHC's). Redenen zijn de digitalisering en centralisering van de informatiehuishouding van het Rijk. Het voornemen is dat het papieren rijksarchief bij de RHC's blijft, met financiering van OCW.

In 2020 stond € 42,3 miljoen op de OCW-begroting voor het Nationaal Archief en € 25,5 miljoen voor de Regionale Historische Centra.

Belangrijkste betrokken partijen:
- BZK
- VNG
- IPO
- Unie van Waterschappen
- De algemene rijksarchivaris
- Nationaal Archief
- Regionale Historische Centra
- Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE)
- Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland (KVAN)

Digitalisering

Digitalisering biedt kansen voor meer publieksbereik, innovatie, educatie en het behoud, beheer en gebruik van digitaal erfgoed. Het digitaliseringsbeleid voor cultuur gaat vooral over digitaal erfgoed.

Belangrijkste sturingsinstrumenten en betrokken partijen
Met de erfgoedsector is de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed gelanceerd (geactualiseerd in 2020). Doel is het vergroten van de houdbaarheid, bruikbaarheid en zichtbaarheid van digitale collecties. Het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) voert de strategie uit en krijgt daarvoor geld van OCW. De Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur (DERA) is een belangrijk kader voor de uitvoering van de Nationale Strategie. De DERA is van OCW en wordt door ons beheerd.

Instellingen in de Culturele basisinfrastructuur 2021-2024 zijn: DEN, kennisinstituut cultuur & digitalisering Podiumkunst.net, Netwerk Archieven Design en Digitale cultuur (NADD).

Auteursrecht

JenV is eerstverantwoordelijk voor het auteursrecht, en werkt samen met OCW en EZK. Twee nieuwe Europese richtlijnen zijn van belang:

1. De *Richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt*
2. De *Richtlijn online omroepdiensten*

OCW heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor de *Wet Auteurscontractenrecht*. De wet heeft de positie van makers verbeterd en regelt het recht op een redelijke vergoeding. De wet is in 2020 geëvalueerd. In 2021 gaat een geactualiseerd wetsvoorstel in internetconsultatie.

Belangrijkste betrokken partijen:

- Auteurs- en naburig rechthebbenden
- Exploitanten van auteursrechtelijk beschermd werk en nabuurrechtelijk beschermd materiaal
- Omroepen
- Consumenten
- Internetservice providers
- Instellingen voor cultureel erfgoed
- Organisaties in onderwijs en onderzoek

Internationaal Beleid

De directie Internationaal Beleid (IB) coördineert de internationale inzet en (beleids)activiteiten van OCW, in nauwe samenwerking met de beleidsdirecties en andere departementen. De medewerkers van de directie vertegenwoordigen OCW bij internationale en rijksbrede vergaderingen, en adviseren de ambtelijke en politieke top van het departement op internationaal terrein. De internationale verantwoordelijkheden van OCW volgen uit internationale afspraken en de beleidsinhoudelijke agenda van het kabinet. Activiteiten worden afgestemd met BZ, andere departementen, de ambassades en consulaten-generaal.

Op de beleidsterreinen van OCW wordt internationaal samengewerkt en er wordt geleerd van buitenlandse goede voorbeelden. De directie Internationaal beleid bestaat uit de afdelingen Caribisch Gebied, Mondiaal, Europese Unie en Diensten.

Verantwoordelijkheden

Europese Unie
Actuele EU-thema's uit de Strategische Agenda van de Europese Raad en het programma van de Commissie-Von der Leyen zijn klimaatverandering, de digitale transitie, de coronacrisis, de *Recovery and Resilience Facility* (RRF), digitaliseringsbeleid, de sociale pijler van de EU en de conferentie over de toekomst van Europa.

Thema's die op OCW-terrein spelen zijn onderwijs-samenwerking, de realisering van de Europese Onderwijsruimte in 2025, uitwerking en uitvoering van de nieuwe programma's voor grensoverschrijdende leermobiliteit (Erasmus+), onderzoekssamenwerking (HorizonEurope), culturele samenwerking (Creative Europe programma) en wetgevingsdossiers met gevolgen voor mediabeleid (Digital Service Act) en voor emancipatie.

OCW heeft de volgende prioriteiten:
- bevorderen en behouden van fundamentele waarden;
- ruimte voor ongebonden en fundamenteel onderzoek;
- een duidelijke rol voor sociale en geesteswetenschappen;
- kansengelijkheid, inclusie en gendergelijkheid;
- nieuwe digitale technologieën en toepassingen;
- mediawijsheid;
- leermobiliteit en mobiliteit van onderzoekers en kunstenaars;
- de Green Deal (nieuwe Vaardigheden, Bauhaus).

Daarnaast nemen de bewindspersonen van OCW deel aan de volgende bijeenkomsten:
- Raad Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport (OJCS), samen met bewindspersonen van VWS. Drie keer per jaar. Onderwijs en cultuur/media zijn gescheiden sessies.
- Raad voor Concurrentievermogen (RvC), samen met bewindspersonen van EZK. Hier worden onderzoek en innovatie besproken.
- Incidenteel wordt OCW uitgenodigd voor de Raad voor werkgelegenheid, sociaal beleid, volksgezondheid en consumentenzaken (EPSCO). Dit gebeurt wanneer er onderwerpen op de agenda staan rond emancipatiebeleid of beroepsonderwijs.
- OCW coördineert daarnaast de Nederlandse inzet voor gendergelijkheid, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, en gelijke rechten voor LHBTI's in de EU.

Verenigde Naties: UNESCO, SDGs, G20 en de Raad van Europa en Emancipatie
UNESCO
De minister van OCW is coördinerend bewindspersoon en verantwoordelijk voor de Nederlandse inzet voor Unesco. De Nationale Unesco Commissie adviseert daarover. UNESCO is vooral bekend van de Werelderfgoedlijst en als coördinerende VN-instelling voor SDG 4 (onderwijs). De doelstelling is om haar werkterreinen te gebruiken om wereldwijd de ontwikkeling van universele waarden en verbetering van de leefomstandigheden te realiseren op de OCW-terreinen. In november 2021 vindt de 41^{e} Algemene Conferentie plaats, die tweejaarlijks plaatsvindt en belangrijk is om de inzet te markeren. Sinds 2021 is Nederland ook voor 4 jaar lid van de Uitvoerende Raad die beleidsmatig de koers van Unesco bepaalt.

Sustainable Development Goals (SDGs)
In 2015 zijn in VN-verband afspraken gemaakt over de *Sustainable Development Goals* voor 2030. De doelen raken de OCW-agenda op onderwijs, cultuur en emancipatie.

Emancipatie
De minister van OCW is coördinerend minister voor het *VN-verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen* (CEDAW). De minister neemt deel aan de jaarlijkse sessies van de *VN Commission on the Status of Women* (CSW) in New York.

Raad van Europa
De Raad van Europa is de multilaterale organisatie die zich richt op mensenrechten, rechtsstaat en democratie en is onder andere bekend van het Europees Verdrag en -Hof voor de Rechten van de Mens en het Europees Sociaal Handvest. De Raad van Europa raakt aan OCW-beleidsterreinen, doordat zij werkt aan kennisuitwisseling en normstelling op terreinen als onderwijs, media, cultuur, cultureel erfgoed, landschap en emancipatie.

De Taalunie
De Taalunie is een internationale verdragsorganisatie in Den Haag waarin kennis van de Nederlandse Taal door en voor Nederland en Vlaanderen is gebundeld. De Taalunie ontwikkelt en stimuleert beleid voor het Nederlands in Nederland, Vlaanderen en Suriname, en ondersteunt het Nederlands in de wereld. Dit doet de Taalunie op uiteenlopende manieren, bijvoorbeeld door het bevorderen van kwaliteitsvol (universitair) onderwijs Nederlands in 40 landen.

OCW-ministers zitten met de Vlaamse ministers van Onderwijs en Cultuur in het Comité van Ministers van de Taalunie, dat twee keer per jaar samenkomt.

Bilaterale samenwerking
De bewindspersonen van OCW stimuleren internationale samenwerking door relaties aan te halen, overeenkomsten te sluiten, het voortouw te nemen in onderwijsmissies of deel te nemen aan handelsmissies of internationale evenementen. In bepaalde gevallen kan samenwerking ook benut worden ten behoeve van het vergroten van de Nederlandse invloed in multilateraal verband, zoals bij de G20 of in EU-verband, in contacten met Duitsland, Frankrijk en België/Vlaanderen.

Voor cultuur focust Nederland binnen het *Beleidskader internationaal cultuurbeleid* (ICB) op samenwerking met 23 landen en op thema's als internationale erfgoedsamenwerking, Europa en de *sustainable development goals*. De ministers van BZ, OCW en voor BHOS zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het ICB. Daarnaast wordt voor hoger onderwijs en wetenschap de Internationale Kennis- en Talentstrategie verder ontwikkeld, waarbinnen ook focuslanden benoemd zijn. In het kader van deze strategie is OCW in 2021 begonnen met het uitzenden van Onderwijs- en Wetenschapsattachés naar focuslanden. Deze attachés, en andere naar het buitenland uitgezonden OCW'ers, zijn (beheersmatig) gekoppeld aan de directie Internationaal Beleid, waarbij het ook de rol van de directie is om hen beleidsmatig bij het departement aan te sluiten.

Internationalisering in het onderwijs
Internationalisering in het onderwijs betreft zaken als mobiliteit van leerlingen, studenten, docenten, kennis van moderne vreemde talen, wereldburgerschap, *international classrooms*, virtuele internationale samenwerking en de verengelsing van het onderwijs.

OCW heeft de afgelopen jaren veel gewerkt aan versterking van internationalisering in het onderwijs, veelal via Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs. Het Nationaal Agentschap Erasmus+, verantwoordelijk voor de uitvoering en beheer van Erasmus+ in Nederland, valt onder Nuffic. OCW zet zich in EU-verband in voor meer balans in de mobiliteit van studenten in het hoger onderwijs.

OCW stimuleert mobiliteit door optimaal gebruik te maken van het Europese financieringsprogramma Erasmus+ en door de erkenning en waardering van diploma's soepel te laten verlopen. In toenemende mate spelen ook digitale oplossingen een rol bij de erkenning van studieresultaten en bij de veilige uitwisselen van studentengegevens. Het uittreden van het VK uit de EU en het Erasmus+ programma heeft aanzienlijke gevolgen voor de studentenmobiliteit (studentenmobiliteit vanuit Nederland naar het VK en inkomende studentenmobiliteit in het hoger onderwijs in Nederland).

Er is steeds meer oog voor de balans tussen de kansen en de risico's van mobiliteit, zoals ongewenste kennisoverdracht.

Caribisch deel van het Koninkrijk
Sinds 10 oktober 2010 zijn Bonaire, Sint Eustatius en Saba (samen Caribisch Nederland) openbare lichamen die als "bijzondere gemeenten" functioneren binnen Nederland. De bewindspersonen van OCW zijn verantwoordelijk voor het beleid op alle OCW-terreinen, waarbij de meeste aandacht tot nog toe is uitgegaan naar het onderwijs.

Het onderwijs in Caribisch Nederland is onderdeel van het Nederlandse onderwijsstelsel, maar met afwijkende wet- en regelgeving. Gelet op de kwetsbare kwaliteit van het onderwijs op en de bijzondere positie van deze eilanden, wordt eens in de vier jaar met de eilanden een onderwijsagenda afgesproken, gericht op duurzame kwaliteitsverbetering. De tweede onderwijsagenda is geëvalueerd. Met de onderwijsinstellingen en de openbare lichamen wordt per eiland een derde onderwijsagenda opgesteld voor 2022–2026.

Er is voortgang geboekt in de culturele samenwerking met de eilanden. Het ministerie van OCW zet zich daarnaast in voor het bevorderen van emancipatie en wetenschappelijk onderzoek. Dat gebeurt in Den Haag, maar ook in de OCW-kantoren op Bonaire en Sint Eustatius.

OCW werkt samen met de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Jaarlijks is er een ministerieel Vierlandenoverleg. Nederland is nu voorzitter. In het overleg wordt de voortgang besproken van werkgroepen voor onderwijs en cultuur die de besluiten van de ministers uitvoeren. Onder verantwoordelijkheid van BZK zijn met de landen afzonderlijke afspraken gemaakt, overeengekomen in 'landspakketten'. Deze zijn flankerend aan de door Nederland verleende Coronasteun. In de landspakketten staan ook afspraken om het onderwijs te hervormen. Begonnen is met een integrale doorlichting van het onderwijs in elk van de landen. Op verzoek van BZK worden deze uitgevoerd door de Inspectie van het onderwijs samen met de onderwijsinspectie van het betreffende land.

Betrokken partijen:

Europese Commissie, Europees Parlement, EU voorzitterschappen, Unesco, Permanente Vertegenwoordiging bij Unesco, Nationale Unesco Commissie, Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), Raad van Europa, De Taalunie, Nuffic (inclusief het Nationaal Agentschap Erasmus+), Vereniging van Nederlandse Universiteiten (VSNU), Vereniging Hogescholen (VH), MBO-raad, PO-raad, VO-raad, digitaliseringsorganisaties (DUO, SURF, Kennisnet, SA-MBO-ICT), Fondsen voor Cultuur, BeNeLux-secretariaat, VNO-NCW, grensregio's (gemeenten, provincies, Euregio's), grote steden (vestigingsklimaat), Neth-ER (belangenbehartiging kennisorganisaties in Brussel), SBB, CINOP, Nederlandse ambassades en consulaten-generaal.

Stafdiensten

Bestuursondersteuning en Advies

Missie
BOA zorgt voor professionele en flexibele ondersteuning en advisering van de politieke en ambtelijke top, en voor goede informatiedeling en verbinding tussen politieke en ambtelijke top en OCW. BOA werkt zorgvuldig, proactief en collegiaal, en is organisatie- en omgevingssensitief.

Taken
Een greep uit de taken waar de directie Bestuursondersteuning en Advies (BOA) zorg voor draagt: Advisering voor de Ministerraad, ondersteuning bij overleggen op het departement en tijdens debatten in de Kamer, brieven beantwoorden van burgers en waken over veiligheid en privacy bij OCW.

Onderdelen
Team advies
Team advies zorgt voor de politiek-bestuurlijke advisering van de bewindspersonen en de ambtelijke leiding. De adviseurs hebben een schakelfunctie tussen de politieke en ambtelijke top en de rest van OCW. Ze bewaken de samenhang en de continuïteit van de besluitvorming en bevorderen de samenwerking binnen het departement, leggen verbindingen en ondersteunen de leiding bij het sturen op samenhang. Hiermee bevorderen de adviseurs een transparante, navolgbare en weloverwogen besluitvorming door de leiding van het departement.

Afdeling Bestuursondersteuning
De afdeling Bestuursondersteuning organiseert en bewaakt de voortgang van parlementaire zaken, ondersteunt de bewindspersonen in het contact met ministerraad en parlement. Ze zorgt voor de organisatie en het secretariaat van de wekelijkse overleggen van ambtelijke en politieke leiding.

Bestuursondersteuning is daarnaast verantwoordelijk voor kabinetszaken, waaronder bestuurskosten en koninklijke onderscheidingen. Ook zorgt de afdeling voor de dagelijkse secretariële en logistieke ondersteuning van de politieke leiding en de ontvangst, verzorging en begeleiding van gasten van de politieke en ambtelijke top.

Afdeling Veiligheid en Burgervragen
Team Burgervragen beantwoordt complexere schriftelijke en sociale-mediavragen van burgers. Dat doet het team tijdig, begrijpelijk en helder. Doel is dat burgers voelen dat de overheid naar hen luistert en het vertrouwen in de overheid behouden blijft.

Het team geeft uitleg over beleid en wet- en regelgeving. Het probeert mensen te helpen, door relevante informatie te geven, hen op het juiste spoor te zetten en te verwijzen naar instanties, of – als dat kan - hun probleem op te lossen. Door goed te luisteren naar de vragen, en ze snel en correct te beantwoorden, draagt Burgervragen bij aan de verbinding van OCW met de samenleving. Burgervragen herkent trends en maatschappelijke signalen, analyseert ze en brengt ze onder de aandacht van de beleidsdirecties, de ambtelijke top, bewindspersonen en de Tweede Kamer.

Team Veiligheid is het centrale punt voor (sociale) veiligheid, integriteit en crisismanagement. Het gaat om beveiliging van personen en gebouwen, bescherming van persoonsgegevens, informatiebeveiliging en beleidsvraagstukken over veiligheid, zoals sociale veiligheid op scholen, radicalisering en *cybersecurity*.

De beveiligingsambtenaar, functionaris gegevensbescherming, *privacy officer* en crisiscoördinator van OCW zitten in dit team. Team Veiligheid werkt samen met de adviseurs van BOA, de directies en externe partijen als de Nationale Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV), de Rijksbeveiligingsambtenaar, de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en scholen. Het team heeft wisselende rollen: regievoeren, toezichthouden, adviseren, ondersteunen en sturen. De afdeling bevordert het bewustzijn over veiligheidsvraagstukken binnen en buiten OCW.

Communicatie

Missie
De directie Communicatie zet zich in voor een slim, vaardig en creatief Nederland, waarin iedereen zichzelf mag zijn. Ons doel is om al die miljoenen Nederlanders van dienst te zijn die rekenen op goed onderwijs, geraakt willen worden door boeiende cultuur, gebaat zijn bij robuuste wetenschap en een divers medialandschap.

De communicatie-collega's staan in nauw contact met de samenleving. Ze analyseren en duiden wat er binnen en buiten het OCW-werkveld speelt. En vertalen dat naar een passende, inclusieve communicatie-aanpak, een stakeholderanalyse of een (sociale)mediastrategie. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met de beleidscollega's. De actualiteit wordt daarbij verbonden aan de thema's voor de langere termijn. De directie communicatie ontwikkelt crossmediale content die aansluit bij de belevingswereld van al onze doelgroepen, ook van de voor de overheid minder makkelijk bereikbare.

Indeling
Bij de directie Communicatie werken zo'n 48 communicatieprofessionals. Het managementteam bestaat uit een directeur en vier MT-leden. Naast hun leidinggevende taken binnen OCW hebben zij frequent contact met hun collega's op de andere departementen en rijksbrede organen zoals de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) en de Voorlichtingsraad (VoRa).

De collega's van communicatie werken vanuit hun eigen afdeling nauw samen met collega's in multidisciplinaire bewindspersonenteams en een corporate team. De prioriteiten die aan de start van de regeerperiode gesteld worden, staan voor iedereen centraal. De directie richt zich primair op het bestuursdepartement, maar werkt ook samen met de communicatieafdelingen van de andere organisatieonderdelen en de inspecties.

Naast een ondersteunend stafbureau kent Communicatie drie afdelingen:

Afdeling Communicatieadvies & Omgevingskennis
Deze afdeling zorgt voor heldere communicatie naar belanghebbenden van OCW, intern en extern. Ze is verantwoordelijk voor het strategisch communicatiebeleid en het continu monitoren en analyseren van de omgeving van het ministerie.

Communicatieadviseurs zijn verantwoordelijk voor effectief communicatiebeleid. Ze geven strategische adviezen als ingewikkelde beleidstrajecten helder uitgelegd moeten worden aan de OCW-doelgroepen en de rest van de samenleving. Ze adviseren hoe je gedragen beleid maakt en stemmen af met andere departementen, als dat nodig is. Hun doelen zijn goede informatievoorziening, het bevorderen van draagvlak of het aanzetten tot actie. Met interne communicatie zorgen ze ervoor dat alle OCW-collega's op de hoogte zijn van de interne ontwikkelingen.

De collega's van *Omgevingskennis* signaleren dagelijks hoe online en offline wordt gesproken en geschreven over de OCW-terreinen. De afdeling volgt de media en onze doelgroepen, monitort standpunten van betrokkenen en signaleert trends in de beleving van OCW-thema's. Het team maakt dagelijkse Persactua, die duiding en context biedt van nieuws op de OCW-terreinen. Deze is terug te vinden in de OCW Nieuwsapp, de departementale nieuwsvoorziening verzorgd door Omgevingskennis. Onderzoekers zorgen voor de onderbouwing van communicatie-adviezen, met toegepast communicatieonderzoek.

Afdeling Woordvoering, speeches, publieke optredens
De afdeling is verantwoordelijk voor alle mediacontacten, speeches en publieke optredens van bewindspersonen en (top)ambtenaren.

Woordvoerders managen de actualiteit en verbinden die aan de langetermijndoelen. Ze informeren pro- en reactief de media over beleid van OCW en de plannen van bewindspersonen. Ze beantwoorden vragen van journalisten, begeleiden interviews en adviseren beleidsdirecties over de mediakansen van het beleid. Ook begeleiden ze bewindspersonen in het parlement en op werkbezoek.

Speechschrijvers zijn de verhalenmakers van het departement. Zij schrijven authentieke speeches voor de bewindspersonen en ambtelijke top van OCW, en begeleiden de vertellers hierbij. Hun belangrijkste opdracht is om verhalen zoveel mogelijk impact te laten hebben.

Adviseurs publieke optredens zijn verantwoordelijk voor de externe optredens van de bewindspersonen. Zij regelen de podia voor het verhaal dat verteld moet worden. Zij regelen de voorbereiding, uitvoering, begeleiding en evaluatie van ieder optreden. Ook begeleiden ze bewindspersonen op werkbezoek.

Online redactie

De online redactie is verantwoordelijk voor online advies en plaatst content over de OCW-beleidsterreinen en de prioriteiten van de bewindspersonen onder andere op Facebook, Instagram, LinkedIn en Twitter.

Contentmakers verbeelden aansprekend wat we willen vertellen aan de buitenwereld. Ze denken in beelden, zijn handig met camera en film, en maken infographics, visuals en story's.

Redacteuren richten zich voornamelijk op de (beleids-) verhalen die buiten en binnen het departement verteld en gedeeld moeten worden. Ze interviewen bijvoorbeeld docenten of kunstenaars over hun werk of collega's van beleidsdirecties.

Online adviseurs zorgen ervoor dat de uitingen op sociale media en campagnes zo effectief mogelijk zijn. Ze weten wat online goed werkt, en vertalen dit naar gevraagde en ongevraagde adviezen.

Medewerkers webcare monitoren wie op sociale media contact zoeken met het ministerie of de bewindspersonen, schakelen met de woordvoerders, en reageren namens het departement op de online corporate kanalen.

Financieel Economische Zaken

Taken
De directie FEZ is verantwoordelijk voor de voorbereiding, uitvoering en verantwoording van de begroting. FEZ zorgt voor een ordelijk en departementaal afgewogen begrotingsproces, waarbij de begrotingsregels een gelijk speelveld en een integrale afweging garanderen. Extern behartigt FEZ de budgettaire belangen van OCW bij andere departementen, vooral Financiën.

Daarnaast is de directie verantwoordelijk voor de planning- en controlcyclus van OCW. Met haar financiële expertise ondersteunt FEZ bij beleid en bedrijfsvoering. FEZ beoordeelt beleidsvoornemens en adviseert de ambtelijke leiding en de bewindspersonen over doelmatigheid, doeltreffendheid, rechtmatigheid, budgettaire inpasbaarheid, bekostigings- en financieringssystematiek, financieel beheer, financiële informatievoorziening en beleidsvorming.

De directie is verder verantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling voor arbeidszaken en de ondersteuning van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en het Nationaal Archief (NA).

Afdelingen
De directie heeft de volgende 4 afdelingen:
1. *DG-control (DGC)*: ondersteunt en adviseert DG's.
2. *Begroting en Concern (B&C)*: is verantwoordelijk voor alle besluitvorming en advisering binnen de departementale en de rijksbrede begrotingscyclus, control op de apparaatskosten, eigenaarsondersteuning van DUO en jaarverslaggeving van instellingen.
3. *Kaderstelling Informatievoorziening & Uitvoering (KI&U)*: stelt kaders voor de financiële processen en houdt toezicht op het functioneren van het financiële stelsel. Is verantwoordelijk voor de begrotingsadministratie en het departementale jaarverslag.
4. *Arbeidszaken*: voor sectoroverstijgende thema's en stelseltaken op het gebied van arbeidsvoorwaarden en sociale zekerheid, beloningsvraagstukken, pensioenen, arbeidsverhoudingen, arbeidsomstandigheden en arbeidsmarkt voor de OCW-sectoren (zie verderop *Arbeidszaken*).

FEZ werkt nauw samen met de financiële afdelingen van de beleidsdirecties, die primair verantwoordelijk zijn voor de uitwerking en uitvoering van financiële vraagstukken.

Verantwoordelijkheid bewindspersoon
De ministers van OCW zijn verantwoordelijk voor de begrotingen van het ministerie en voor een rechtmatig, ordelijk en controleerbaar financieel beheer. Ze zijn ook stelselverantwoordelijk voor de arbeidsvoorwaarden in de OCW-sectoren.

Belangrijkste instrumenten
Volgens de *Comptabiliteitswet* moet elk ministerie een directeur FEZ hebben. In de wet staat ook wat diens taken en bevoegdheden zijn. FEZ moet advies geven op alle besluiten met financiële gevolgen en toezicht houden op de begrotingsuitvoering bij de directies. De directeur kan volgens de wet – na overleg met de SG – de minister van Financiën rechtstreeks informeren.

FEZ werkt ook meer informeel, met een departementsbreed netwerk, transparante besluitvorming en de open uitwisseling van informatie en overleg.

Arbeidszaken werkt voor het hele departement, meestal voor sectorbrede onderwerpen. AZ is de "spin in het web" en heeft contact met kabinetsleden en de onderwijssectoren. De afdeling adviseert en ontwikkelt beleid over de volgende zaken:
- Goed werkgeverschap: *Participatiewet* en banenafspraak, sociale zekerheid, het advies van de commissie-Borstlap, tijdelijke contracten en zzp, diversiteit, deeltijdwerken in het onderwijs.
- Sturing op arbeidsvoorwaarden.
- Verwerven jaarlijkse arbeidsvoorwaardenruimte (kabinetsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling).
- Arbeidsvoorwaarden Caribisch Nederland.
- Carrièreperspectief en de beloning van leraren, de loonkloof po-vo en de verhouding tot de salarisontwikkeling in andere sectoren.
- Lerarentekort, waaronder de 'stille reserve', WW-cijfers, bovenwettelijke WW-regelingen en het 'personeel niet in loondienst' (PNIL).
- Pensioenen.
- Het overlegstelsel en verbetering van beloning in de kunstensector.

OCW heeft geen directe zeggenschap over de arbeidsvoorwaarden. Die worden geregeld door de sociale partners, die per sector zijn georganiseerd.

Betrokken partijen
- Alle directies en uitvoerende diensten van OCW
- Financiën (met name DG Rijksbegroting)
- BZK
- SZW
- De Accountantsdienst Rijk
- De Algemene Rekenkamer

Kennis

Taken
De directie Kennis adviseert gevraagd en ongevraagd de ambtelijke en politieke top en de beleidsdirecties bij beleidsvorming voor de domeinen kennis, strategie, data, informatisering, projectmatig en programmatisch werken.

Kennis maakt analyses en verkenningen, ontsluit nationaal en internationaal onderzoek, data, en beleidsinformatie. De directie verbindt strategische vragen met beleidsopgaven, en bevordert via de Projectenpool goed projectmatig en programmatisch werken binnen OCW. Kennis werkt sectoroverstijgend, innovatief en interdisciplinair. In de Kenniswijzer staat een overzicht van het aanbod van diensten.

Kennis voor strategie en kennisgedreven beleid
Kennis draagt bij aan de toekomstbestendigheid van overheidsbeleid. Kennis verzamelt en verspreidt inzichten over ontwikkelingen en effectief beleid uit de nationale en internationale literatuur. De directie bevordert de samenhang in beleid. Daarvoor onderhoudt ze onder meer contacten met de experts bij OESO, Centraal Planbureau (CPB), Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Onderwijsraad (OR) en Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO).

Kennis kijkt vanuit verschillende disciplines: onderwijskundig, economisch, sociologisch en bestuurskundig. Ze adviseert de ambtelijke en politieke leiding over zaken in de ministerraad en onderraden. Kennis levert de co-secretaris van een ambtelijk voorportaal, waar naast onderwijs ook andere onderwerpen worden voorbesproken op het terrein van zorg en sociale zekerheid. We nemen ook deel aan interdepartementale overleggen, zoals de Centraal Economische Commissie.

OESO
De directeur van Kennis vertegenwoordigt OCW in het *Education Policy Committee* (EDPC) van de OESO.

Coördinatie relatie beleid-toezicht
Kennis coördineert de samenwerking tussen het beleidsdepartement en de Inspectie van het Onderwijs. De inspectie en de beleidsdirecties hebben regelmatig contact over de ontwikkelingen in de onderwijssectoren. Kennis bevordert het gesprek over sectoroverstijgende zaken, zoals de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op de relatie tussen toezicht en beleid.

Meer doen met data
Kennis is hét centrum voor beleidsinformatie binnen OCW. De directie analyseert en verzamelt informatie en data, voor slim beleidsadvies. Ze bevordert en stimuleert het gebruik van data door de verschillende directies binnen het ministerie. Daarbij worden nieuwe technieke ingezet, binnen een datalab.

Kennis monitort het stelsel, nationaal en internationaal, voor het formuleren en volgen van beleidsdoelen en voor de begroting. Daarvoor stelt ze jaarlijks ramingen van leerlingen en studenten op. Deze ramingen vormen de basis van de begroting voor het onderwijs. Ook biedt ze informatie over de arbeidsmarkt voor leraren aan.

De statistische beleidsinformatie publiceert Kennis op de website OCWincijfers.nl.

Digitaal leiderschap en CIO-office
De directeur Kennis is tevens de *chief information officer* (CIO) van OCW en werkt hiervoor samen met de CIO's van de dienstonderdelen van OCW. De CIO OCW adviseert en oordeelt over grote ICT-trajecten. Over grote ICT-projecten wordt rijksbreed gepubliceerd en vindt publieke verantwoording plaats. Ook stelt de CIO OCW kaders om effectief sturing te geven aan de digitale transformatie.

Daarnaast organiseert Kennis het gesprek over sectoroverstijgend informatiserings- en digitaliseringsbeleid met beleidsdirecties en vertegenwoordigers van het onderwijs. Bestuurders van de sectorraden van alle onderwijssectoren en sectororganisaties SURF en Kennisnet overleggen drie keer per jaar met het MT-OCW over sectoroverstijgende aspecten van digitalisering (waaronder privacy/cybersecurity, informatie-uitwisseling en goed databeheer). Kennis is de secretaris van dit overleg.

In samenwerking met FEZ ondersteunt de CIO OCW de SG als eigenaar van het agentschap DUO. De kern van deze rol bestaat uit toezicht op het uitvoeringsbeleid van DUO met als twee specifieke thema's de verantwoordelijkheid voor het sturingsmodel en de continuïteit van DUO op langere termijn.

Projectenpool
Kennis levert met de projectenpool expertise op het gebied van projectmatig en programmatisch werken. Voor grote projecten of programma's levert de directie op verzoek de programma- of projectleider. Ook kan een beroep gedaan worden op begeleiding en coaching van project- en programmaleiders in de organisatie om de aanpak van grote opgaven te helpen opstarten. Met KennisFlex biedt de pool onderdak aan medewerkers van overstijgende programma's.

Betrokken partijen
- Onderwijsraad
- CBS
- CPB
- SCP
- Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO)
- Kennisnet
- OESO/OECD
- SER
- WRR

Organisatie en Bedrijfsvoering

Taken

De directie Organisatie en Bedrijfsvoering (O&B) adviseert de departementsleiding over de bedrijfsvoering. Veel besluiten worden voorbereid of genomen in het Strategisch Bedrijfsvoeringsoverleg OCW (SBO). Daarin komen alle grotere dienstonderdelen en de betrokken stafdirecties bijeen, onder leiding van een beleids-DG. Onder het SBO hangen domeintafels. Daarin werken de dienstonderdelen samen voor de domeinen: personeel en organisatie, ICT, facilitair management en huisvesting, inkoop en interne communicatie.

De directie verzorgt de bedrijfsvoering voor het bestuursdepartement en deels de kleinere dienstonderdelen (adviesraden, commissies en de Inspectie voor Overheidsinformatie en Erfgoed). De grote dienstonderdelen DUO, Inspectie van het Onderwijs, NA en RCE doen dat zelf. OCW maakt veel gebruik van rijksbrede *shared service organisaties* (SSO's).

Het beleid voor bedrijfsvoering van departementen wordt in toenemende mate rijksbreed bepaald. De directie neemt deel aan de interdepartementale besluitvorming daarover.

Actueel

Op basis van het nieuwe regeerakkoord en de door BZK geformuleerde doorontwikkeling van het bedrijfsvoering binnen het Rijk, zal de bedrijfsvoering binnen OCW en de directie O&B anticiperen op de nieuwe (inter) departementale ambities, opdrachten en risico's. Voor de komende jaren zijn de strategische prioriteiten: Ambitie Rijksdienst met hybride werken, en OCW Open als opvolging van (de kabinetsreactie op) de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag.

Afdelingen

ICT en Informatiehuishouding (ICT/IH)
De afdeling ICT verzorgt de ICT-ondersteuning van medewerkers en houdt de informatiehuishouding van OCW op orde. In de I-raad bereidt de afdeling, samen met Kennis (CIO-office) en de andere dienstonderdelen, de besluitvorming van OCW voor en draagt ze bij aan interdepartementale besluitvorming.

Personeel en Organisatie (P&O)
De afdeling richt zich op het functioneren van de organisatie en haar medewerkers en adviseert het MT-OCW en leidinggevenden daarover. Op interdepartementale tafels draagt zij bij aan de rijksbrede kaders voor organisatie en personeel. Op de domeintafel P&O draagt ze bij aan interdepartementale besluitvorming en bereidt ze besluitvorming van OCW voor. De komende jaren zet de afdeling zich in voor ambtelijk vakmanschap en vermogen. De afdeling helpt directies meer opgavegericht te werken.

Facilitair management, Huisvesting en Inkoop (FHI)
FHI is liaison voor de dienstverlening van vooral de rijksbrede shared serviceorganisaties (SSO's). De afdeling draagt in haar domeinen bij aan de besluitvorming van OCW en aan de interdepartementale kaderstelling in interdepartementale commissies. De afdeling ziet toe op huisvesting, facilitaire voorzieningen, vervoer en doelmatige en rechtmatige inkoop van goederen en diensten bij OCW.

Analyse en Service (A&S)
A&S verzorgt de operationele bedrijfsvoeringsprocessen die niet bij een SSO zijn ondergebracht: delen van personele, formatieve en financieel-administratieve processen. Daarnaast beheert en analyseert de afdeling de informatie voor adviezen van de directie.

Staf en Control (S&C)
S&C ondersteunt het Strategisch Bedrijfsvoeringsoverleg OCW, de domeintafel Interne communicatie OCW en het directiesecretarissenoverleg binnen het bestuursdepartement.

Wetgeving en Juridische Zaken

Taken

Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ) is verantwoordelijk voor de wetgeving en juridische zaken op het hele OCW-terrein. Het wetgevingsprogramma omvat rond de 125 projecten.

De directie heeft de volgende taken:

- Met de beleidsdirecties zorgen voor de totstandkoming van wetten, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen van OCW. De bewaking van de kwaliteit van wet- en regelgeving. Zorgen voor de goede toepassing van de formele stappen in het wetgevingsproces en voor de toepassing van de Aanwijzingen voor de regelgeving.
- WJZ adviseert in spoedeisende gevallen over mogelijkheden om het wetgevingsproces te versnellen. WJZ beheert het planningssysteem voor departementale wetgeving (behalve de ministeriële regelingen).
- WJZ is verantwoordelijk voor de advisering van de ambtelijke en politieke leiding over deregulering en vereenvoudiging van regelgeving, bestuurlijk-juridische en staatsrechtelijke zaken, de aansprakelijkheid voor convenanten, contracten, juridische aspecten van internationale afspraken en – met beleidsdirecties, inspectie en DUO – over de aanpak van grote incidenten en de juridische procedures daarover.
- Toetsen van alle stukken met juridische implicaties, van OCW en van andere ministeries.
- WJZ toetst ministeriële regelingen, convenanten, beleidsregels en kleine Koninklijke Besluiten – voor zover niet door WJZ verzorgd – en zorgt voor doorgeleiding naar de Staatscourant.
- WJZ toetst voorgenomen OCW-beleid en regelgeving aan internationale en EU-regelgeving. WJZ toetst ook de staatssteunanalyses die bij elke subsidie moeten worden gemaakt.
- WJZ voert de regie op de afhandeling van de Wob-verzoeken van het departement en alle dienstonderdelen. WJZ is verantwoordelijk voor de implementatie van de Wet Open overheid en is – naar aanleiding van de toeslagaffaire – verantwoordelijk voor informatieverstrekking aan de Tweede Kamer.
- WJZ coördineert binnen OCW de vermindering van regeldruk en administratieve lasten.
- WJZ stimuleert de wetenschappelijk beoefening van het onderwijsrecht en heeft veel expertise over artikel 23 van de Grondwet.
- WJZ stimuleert de kwaliteit van het juridisch handelen van het departement.

Afdelingen

WJZ bestaat uit 4 afdelingen:

- Afdeling Primair en voortgezet onderwijs
- Afdeling Hoger onderwijs, beroepsonderwijs en studiefinanciering
- Afdeling Advies, Cultuur en Wetenschap
- Stafbureau

Verantwoordelijkheden bewindspersonen

Door de in artikel 23 van de Grondwet vastgelegde vrijheid van onderwijs en de gelijke behandeling van openbaar en bijzonder onderwijs, moeten de meeste overheidsinterventies voor onderwijs wettelijk worden geregeld (de deugdelijkheidseisen). Ook het duaal bestel (de plicht van de gemeente om altijd te voorzien in openbaar onderwijs) is een belangrijk aspect van artikel 23. Uiteindelijk is het altijd de wetgever (regering en parlement) die de grenzen en de interpretatie van artikel 23 bepaalt.

In alle OCW-sectoren gelden internationale verplichtingen. Voorbeelden zijn het *Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens* (EVRM), het *Gehandicaptenverdrag*, het *Verdrag voor het Kind* en het *Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten* (IVESC). Het IVESC is van belang voor financiële bijdragen die voor onderwijs worden gevraagd.

Ook EU-regelgeving kan invloed hebben, hoewel Brussel beperkte bevoegdheden heeft voor onderwijs. Zeker de mediawetgeving wordt sterk beïnvloed door Europa en ook bij de *Wet op de studiefinanciering* moet de Europese dimensie goed in het oog worden gehouden.

Verder gelden de volgende algemene vereisten voor wet- en regelgeving:

- Er moet rekening worden gehouden met de procedures voor de totstandkoming van wet- en regelgeving (openbare internetconsultatie, advisering door Raad van State, behandeling in Tweede en Eerste Kamer). Daardoor duurt het gemiddeld 2 jaar duurt voordat een wet in het Staatsblad staat.
- Er moet rekening gehouden worden met principes als vrijheid van meningsuiting, gelijke behandeling in gelijke gevallen, rechtszekerheid van burgers en instellingen, een *level playing field*, bescherming van persoonsgegevens, eigendomsrecht en andere beginselen van behoorlijk bestuur.
- Er moet rekening gehouden worden met de principes van goede wetgeving: nut en noodzaak van wetgeving moet worden onderbouwd, er moet een goede reden voor een overheidsinterventie zijn, uitvoerings- en handhavingsgevolgen moeten zijn doordacht, minder vergaande alternatieven moeten zijn afgewogen.

- Sturings- en governanceprincipes moeten consistent zijn.
- Bij de inzet van subsidies moet rekening gehouden worden met staatssteunaspecten en met de afbakening en opzichte van de inkoop van producten en diensten.

Belangrijkste instrumenten

De belangrijkste OCW-wetten zijn:

- De sectorale onderwijswetten: *Wet op het primair onderwijs* (WPO); *Wet op de expertisecentra* (WEC); *Wet op het voortgezet onderwijs* (WVO); *Wet Educatie en beroepsonderwijs* (WEB); *Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek* (WHW);
- De *Wet op het onderwijstoezicht* (WOT);
- De *Leerplichtwet 1969*;
- De *Wet College voor toetsen en examens*;
- De *Wet Referentieniveaus taal en rekenen*;
- De wetten voor Caribisch Nederland;
- De *Wet op de studiefinanciering*;
- De *Mediawet 2008*;
- De *Archiefwet 1995*;
- De *Erfgoedwet*;
- De *Wet op het specifiek cultuurbeleid*;
- *Wet op de archeologische monumentenzorg*;
- *Wet Stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen*;
- *Wet Register onderwijsdeelnemers*.

Betrokken partijen

- Raad van State
- De Onderwijsraad
- Adviescollege toetsing regeldruk (ATR)
- Bijzonder hoogleraren onderwijsrecht
- Autoriteit Persoonsgegevens

Uitvoeringsorganisaties, Inspecties en Adviesraden

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Missie
Samen maken we onderwijs en ontwikkeling mogelijk. Je hele leven blijf je leren en ontwikkelen. Wat jou ook beweegt, je kunt op ons rekenen. DUO heeft oog voor je situatie, luistert en denkt mee. We maken ruimte voor een leven lang ontwikkelen, voor anderen en voor onszelf. Samen, met de klant, steeds beter. Dat is onze bijdrage aan een slim, vaardig en creatief Nederland. Zo maken we samen onderwijs en ontwikkeling mogelijk.

Getallen
DUO heeft 2.800 fte, verdeeld over de 2 hoofdlocaties in Groningen (hoofdkantoor) en Den Haag. DUO bekostigt met bijna € 40 miljard jaarlijks 6600 onderwijsinstellingen. 800.000 studenten krijgen € 4,5 miljard studiefinanciering en reisrecht. Er zijn 800.000 debiteuren met een schuld van € 11 miljard.

Taken
De wettelijke taken van DUO zijn ingedeeld in vijf hoofdproducten.

1. *Bekostiging*. Reguliere en aanvullende bekostiging en verantwoording van po, vo, bve en ho.
2. *Studiefinanciering*. Het verstrekken van studiefinanciering en reisrecht aan studenten (mbo en ho), beurs voor leraren, tegemoetkoming aan studenten en leerlingen, het administreren en innen van studieschulden, ov-kaartboetes en lesgeld.
3. *Examens*. Organiseren van de logistiek van staats-, school- en centrale examens. Voor bepaalde vakken examens afnemen. Ondersteunen en uitvoeren van digitale examens.
4. *Informatieproducten*. Verstrekken van beleids- en begrotingsinformatie aan bestuursdepartement, veldorganisaties, andere overheden, Inspectie van het Onderwijs, CBS, onderwijsinstellingen en het publiek.
5. *Registers*. Inwinnen, beheren en verstekken van gegevens voor onderwijsinstellingen, ketenpartners (Kennisnet, Surf en gemeenten), burgers, OCW, andere departementen en uitvoeringsorganisaties (COA, CBS, UWV en Belastingdienst).

Taken voor andere departementen dan OCW
Voor SZW organiseert DUO op meerdere locaties inburgeringsexamens. Inburgeraars kunnen bij DUO geld lenen, waarmee DUO hun cursus betaalt. Voor kinderopvang beheert DUO een register met de instellingen en een register met de medewerkers, voor de screening van hun Verklaringen Omtrent het Gedrag (VOG).

Verantwoordelijkheid bewindspersoon voor DUO
DUO is een intern verzelfstandigd organisatieonderdeel van OCW. De ministeriële verantwoordelijkheid en het budgetrecht van de Tweede Kamer zijn volledig van toepassing. DUO wordt aangestuurd door een bestuur, dat bestaat uit de eindverantwoordelijke directeur generaal (die tevens lid is van het MT OCW) en twee hoofddirecteuren.

Jaarlijks terugkomende publicaties
Het Jaarbericht van DUO is geschreven voor de burger en dient om verantwoording af te leggen aan de samenleving. Het biedt een korte beschrijving van activiteiten en wapenfeiten, aangevuld met cijfers, bedragen en aantallen. Bijgaande link leidt naar de pagina met het eindresultaat. https://duo.foleon.com/duo-publicaties/jaarbericht-2020/cover/

Nationaal Archief (NA)

Missie
De missie van het Nationaal Archief is ieders recht op informatie te dienen en inzicht te geven in het verleden van ons land en ieders persoonlijke verleden.

Taken
Het Nationaal Archief bewaart de archieven van de landelijke overheidsorganen en maakt ze toegankelijk. Het Nationaal Archief beheert ook archieven van maatschappelijke organisaties en personen die van nationaal belang zijn of zijn geweest. Het heeft dus een belangrijke publieks- en kennisfunctie.

Het NA heeft als wettelijke taken onder andere het adviseren van de minister inzake het archiefbeleid en de wetgeving op het terrein van de archieven. Daarnaast functioneert het NA als kenniscentrum op het gebied van digitalisering, conservering en beheer van archieven als gedocumenteerde verschijningsvormen van het cultureel erfgoed. In de afgelopen jaren verschuift de aandacht van papieren naar digitale archiefvorming en –beheer.

Het NA werkt samen met de 11 Regionale Historische Centra (RHC's), waar ook rijksarchieven worden beheerd, en met nationale en internationale instellingen, binnen en buiten de archiefsector. Daarnaast is het Nationaal Archief een knooppunt in het Netwerk Digitaal Erfgoed. Het Nationaal Archief is een toonaangevende kennispartner voor overheden en andere archiefinstellingen in Nederland inzake kennis en advies omtrent duurzaam toegankelijkheid van overheidsinformatie.

Het Nationaal Archief is een agentschap van OCW, dat valt onder het directoraat-generaal Cultuur en Media. De ministeriële verantwoordelijkheid en het budgetrecht van de Tweede Kamer zijn volledig van toepassing.

Algemene rijksarchivaris
De algemene rijksarchivaris staat aan het hoofd van het Nationaal Archief. Zij is de beheerder van de algemene rijksarchiefbewaarplaats, adviseert de minister over het archiefbeleid en zorgt voor eenheid in de waardering en selectie van overheidsarchieven. Zij is betrokken bij het opstellen van de selectielijsten. Met selectielijsten maakt een overheidsorganisatie bekend hoe en wanneer ze informatie selecteert voor vernietiging. Hiermee wordt voor belanghebbenden duidelijk gemaakt hoe lang informatie bewaard wordt. Daarom zijn selectielijsten officiële publicaties. Informatie met de waardering blijvend te bewaren wordt op termijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats. Voor de centrale overheid is dit het Nationaal Archief.

Wet- en regelgeving
De *Archiefwet*, het *Archiefbesluit* en de *Archiefregeling* zijn de kaders. Ze gelden voor het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en publiekrechtelijke organisaties. De *Archiefwet* heeft raakvlakken met de *Wet Openbaarheid van bestuur* (Wob) en de *Wet Open overheid* (Woo), de *Algemene verordening gegevensbescherming* (AVG) en de *Wet Hergebruik overheidsinformatie*.

Het NA staat in 2021 met € 42 miljoen op de OCW-begroting. De rijksbijdrage aan de Regionale Historische Centra is € 27 miljoen.

Belangrijkste ontwikkelingen
Versterking informatiehuishouding
Naar aanleiding van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) is door het kabinet Rutte III een structurele versterking van de informatiehuishouding van het Rijk toegezegd. Ook het Nationaal Archief heeft hierin een rol, vooral in de advisering van en ondersteuning aan de centrale overheid (departementen, uitvoeringsorganisaties, ZBO's en Hoge Colleges van Staat). Daarnaast worden er kennisproducten en -diensten ontwikkeld. Het Nationaal Archief krijgt hiermee een actievere rol in de processen vóór overbrenging van archieven, wat onder meer de duurzame toegankelijkheid en openbaarheid van archieven moet bevorderen.

Vernieuwing Archiefwet
Er is een voorstel voor een nieuwe Archiefwet in voorbereiding, onder meer om de wet aan te passen aan digitaal informatiebeheer. De Raad van State heeft advies over het wetsvoorstel uitgebracht. Indiening bij de Tweede Kamer is voorzien eind 2021, inwerkingtreding 1 januari 2023.

Naar aanleiding van de Archiefwet worden processen binnen het NA herijkt. Het gaat om een nieuw inzageregime, nieuwe advisering voor besluiten voor het beperken van openbaarheid, ontheffingen van de overbrengingsplicht, een nieuwe procedure voor de vaststelling van selectielijsten, aangepaste advisering aan archiefvormers over digitale en analoge duurzaamheid, en uitbreiding van het toezicht door de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (Inspectie-OE) op onze collectie. Het Nationaal Archief vertaalt de regelgeving naar de uitvoeringspraktijk.

Veranderende relatie met RHC's
De Regionale Historisch Centra (RHC's) zijn bewaarplaatsen voor archieven van het Rijk en decentrale overheden. Het zijn gemeenschappelijke regelingen met gemeenten, soms provincie en waterschappen. OCW heeft een traject in gang gezet dat er toe moet leiden dat het Rijk met ingang van 2024 uit de gemeenschappelijke regelingen treedt.

Inclusiviteit
Het Nationaal Archief is er voor iedereen. Er wordt daarom veel aandacht besteed aan het thema inclusiviteit bij de toegankelijkheid van archieven, in partnerschappen met externe partijen en het interesseren van nieuwe doelgroepen.

Betrokken partijen

- Overheden: BZK (verantwoordelijke informatiehuishouding Rijk), rijksoverheid, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO), Unie van Waterschappen (UvW)
- Regionale Historisch Centra
- Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed
- Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland (KVAN)
- Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE)

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Het belang van erfgoed
Erfgoed is een terugkerend onderwerp in actuele politieke en sociale thema's zoals verduurzaming, ontkerkelijking en de effecten van aardgaswinning. Het bepaalt mede onze identiteit, verbindt gemeenschappen en is de weerslag van het verleden, met soms discutabele bladzijden.

Wetenschappelijke studies tonen het economische belang aan van ons erfgoed: in musea, cultuurlandschap, historische steden en dorpen en ons bodemarchief. Erfgoed is een vestigingsfactor en motor van cultuurtoerisme. Het verwijst naar historische gebeurtenissen en leefwijzen, sociaal bindmiddel en drager van identiteit.

Taken
De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voert de *Erfgoedwet*, de *Omgevingswet* en het beleid van OCW uit. Daarnaast voert de RCE (subsidie)regelingen uit voor het in stand houden van rijksmonumenten, en voor het ondersteunen van herbestemming en verduurzaming van historische gebouwen.

De RCE beheert de rijkscollectie, ontwikkelt kennis en verzamelt en ontsluit informatie. De dienst geeft adviezen aan eigenaren, gemeenten en erfgoedorganisaties over monumenten, (maritieme) archeologie, landschap en roerend erfgoed. De RCE werkt samen met andere overheden, kennisinstituten, erfgoedorganisaties en uitvoerende branches.

Vestigingen
De RCE heeft zo'n 335 medewerkers (305 fte). In Amersfoort is de hoofdvestiging met centrale faciliteiten zoals een auditorium en studio en een openbare vakbibliotheek. Andere onderdelen zijn:

- Het Rijkserfgoedlaboratorium in Amsterdam. Doet onderzoek voor beheer en behoud van erfgoed, vooral kunst- en cultuurgoederen. Het is een van de partners van het *Netherlands Institute for Conservation, Art, and Science* (NICAS).
- Het CollectieCentrum Nederland. Is sinds de zomer van 2021 open en is het grootste depot van Nederland. Het bewaart objecten uit de rijkscollecties van de RCE, het Rijksmuseum, museum Paleis Het Loo en het Nederlands Openluchtmuseum.
- De Stichting Erfgoedpark Batavialand. Beheert in Lelystad de maritieme archeologische rijkscollectie. De stichting wordt waarschijnlijk binnenkort aangewezen als nationaal scheepsarcheologisch depot. Voor beheer van de collectie zijn er 7 RCE-medewerkers gedetacheerd.

Samenwerking en dienstverlening
De RCE werkt samen met andere departementen, provincies en gemeenten. Gemeenten hebben een eerstelijns verantwoordelijkheid en zijn belangrijke uitvoerders van de Erfgoedwet. De RCE steunt hen met kennis en voorzieningen. De RCE helpt ook veel particuliere eigenaren en beheerders van erfgoed.

Verbinding
De dienst werkt nauw samen met de directie Erfgoed en Kunsten bij het ontwikkelen van nieuw beleid en geeft sturing aan meerjarige kennisprogramma's. De kennisprogramma's verbinden beleid, wetenschap en het erfgoedveld, met innovatieve werkvormen en praktische producten. De online Erfgoedmonitor van de rijksdienst bevat belangrijke informatie voor het ministerie en het veld.

De adviseurs van de RCE wisselen kennis uit in persoonlijke contacten, via platforms, webinars en brochures. Ze geven advies over uiteenlopende zaken als museale collectieprofielen en landschapsbehoud bij infrastructurele werken. De kennis wordt ontwikkeld door specialisten in de backoffice, die actief zijn in nationale en internationale expertisenetwerken.

Kwaliteit en vakmanschap
De RCE, uitvoerders in de monumentenzorg en beheerders van roerende collecties hebben normen afgesproken voor materialen, werkwijzen en competenties bij het uitvoeren van restauraties. In de archeologie bestaan ook zulke normen en is certificering doorgevoerd. De RCE adviseert erfgoedopleidingen over curricula en over het professionaliseren van vakmanschap.

Informatievoorziening
De RCE levert via digitale kanalen en online platforms data en kennis, aan interne en externe afnemers. De RCE kan aanvragen voor subsidies, vergunningen en adviezen van burgers, erfgoedinstellingen en overheidsorganisaties digitaal ontvangen en afhandelen.

Meer informatie staat op de corporate website van de RCE. In de Erfgoedmonitor staan feiten en cijfers en er is ook een overzicht van bronnen en kaarten.

Inspectie van het Onderwijs

Missie

De missie van de Inspectie van het Onderwijs is effectief toezicht voor beter onderwijs. Er moet op vertrouwd kunnen worden dat het onderwijs op de circa 8.000 scholen en instellingen goed is. Het gaat daarbij om alle instellingen (publiek en privaat) en onderwijsniveaus (van basisonderwijs tot en met hoger onderwijs) en om de verbindingen tussen die niveaus.

Taken

De inspectie waarborgt en stimuleert de kwaliteit van het onderwijs. Daarbij zijn de besturen het eerste aangrijpingspunt. Hun verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs op hun scholen en opleidingen staat centraal. Met haar stelseltoezicht maakt de inspectie inzichtelijk welke breder spelende problemen aandacht behoeven en draagt zij gericht bij aan oplossingen.

Het toezicht op het onderwijs is geregeld in de *Wet op het onderwijstoezicht* (WOT). De inspectie beoordeelt, bevordert en rapporteert over het volgende:

- de naleving van de onderwijswetten;
- de onderwijskwaliteit in funderend en middelbaar beroepsonderwijs;
- de kwaliteit van het stelsel voor hoger onderwijs, inclusief accreditatie;
- de financiële rechtmatigheid van bestedingen en het financieel beheer bij de bekostigde instellingen;
- de doelmatigheid en de financiële continuïteit van bekostigde instellingen.

Andere taken van de inspectie zijn: toezicht op de samenwerkingsverbanden passend onderwijs, op de kwaliteit van de educatie op vroeg- en voorscholen, en het onder de minister van SZW vallende interbestuurlijk toezicht op het gemeentelijk toezicht op de kinderopvang. Ouders, leerlingen en docenten kunnen bij vertrouwens-inspecteurs van de inspectie terecht wanneer er sprake is van seksuele intimidatie en misbruik, psychisch en fysiek geweld en discriminatie en radicalisering.

Verscherping onderzoekskader

De inspectie heeft een controlerende en een stimulerende rol. Alleen de controlerende rol kan leiden tot inspectieoordelen. Vanaf 1 augustus 2021 werkt de inspectie met herziene onderzoekskaders in het primair onderwijs, het (voortgezet) speciaal onderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. De kaders zijn tevens aangepast op basis van nieuwe wetgeving. Met de herziene onderzoekskaders bouwt de inspectie voort op de lijn dat de verantwoordelijkheid voor het onderwijs bij de besturen ligt. De inspectie wil de intensiteit van het toezicht sterker koppelen aan de kwaliteit (proportionaliteit) en trends en knelpunten in het stelsel beter in het toezicht betrekken.

Onderzoek bij besturen, scholen en opleidingen

De inspectie maakt jaarlijks een risicoanalyse van alle besturen van scholen en opleidingen. Bij risico's kan de inspectie onderzoek ter plaatse doen. Elke 4 jaar doet de inspectie onderzoek bij elk bestuur, en ze onderzoekt dan ook een deel van de scholen of opleidingen van dat bestuur. De inspectie verifieert de sturing op kwaliteit, financieel beheer en risico's. Ze onderzoekt risicoscholen en -opleidingen en kijkt op verzoek of scholen en opleidingen de waardering 'goed' kunnen krijgen.
De inspectie heeft het voornemen niet langer elke 4 jaar alle scholen in het funderend onderwijs te bezoeken, schreven de OCW-bewindspersonen in februari 2021 aan de Kamer. De inspectie kan dan haar capaciteit gerichter inzetten.

In haar onderzoek sluit de inspectie aan bij de ambities van besturen, scholen en opleidingen. Scholen kunnen zich (jaarlijks) aanmelden voor het traject Excellente School. De inspectie onderzoekt dan eerst of de school de waardering 'goed' verdient, een onafhankelijke jury beoordeelt het excellentieprofiel, en de inspectie kent de predicaten toe.

Het hoger onderwijs kent een accreditatiestelsel.
De Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) voert de accreditatie uit, de inspectie ziet toe op het stelsel. Verder doet de inspectie in het hoger onderwijs onderzoek naar de naleving van wet- en regelgeving. Ze doet ook stelselonderzoek en kan bij ernstige signalen of incidenten onderzoek instellen (brandweerfunctie).

Effect coronapandemie op inspectietoezicht

Vanaf maart 2020 vond veel toezicht op afstand plaats. De inspectie onderzocht de effecten van corona op het onderwijs. Op basis van signalen zag de inspectie ook toe op de naleving van de coronamaatregelen, via de *Tijdelijke Wet Maatregelen COVID-19*. De inspectie opende een Meldpunt schoolsluiting, waar scholen tijdelijke sluitingen vanwege het coronavirus kunnen melden. Dit meldpunt wordt in principe in het najaar van 2021 gesloten.

Met de OCW-bewindspersonen en de raden is besloten om in het schooljaar 2021-2022 geen oordelen te geven over de onderwijsresultaten in het funderend onderwijs, uit het oogpunt van billijkheid. De inspectie neemt de onderwijsresultaten wel mee in haar risicodetectie. Als ze risico's ziet, doet zij risicogericht onderzoek.

In het onderzoeksprogramma COVID-19 heeft de inspectie onderzocht welke gevolgen de coronamaatregelen hadden voor het onderwijs en voor de leerlingen en studenten. De uitkomsten zijn op 12 oktober 2021 gepubliceerd. Wat besturen en scholen doen in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs betrekt de inspectie in haar reguliere toezicht.

Bevordering doelmatigheid en effect door samenwerking tussen rijksinspecties
De inspectie werkt samen met andere rijksinspecties in de Inspectieraad. In het sociaal domein werkt ze samen met de inspecties Gezondheidszorg en Jeugd, Justitie en Veiligheid en Sociale Zaken en Werkgelegenheid, in het Samenwerkend Toezicht Jeugd/Toezicht Sociaal Domein (STJ/TSD).

Verantwoordelijkheid bewindspersoon

De minister is verantwoordelijk voor de taakuitoefening door de inspectie. De minister kan schriftelijke aanwijzingen geven, waarover de Staten-Generaal moet worden geïnformeerd. Binnen de ministeriële verantwoordelijkheid is de inspectie professioneel onafhankelijk in de keuzes die zij in het toezicht maakt, en vooral in haar oordeelsvorming en oordelen. De minister geeft geen aanwijzingen voor oordelen van de inspectie over de ontwikkeling, vooral van de kwaliteit, van het onderwijs. Dit staat ook in de WOT. De *Regeling Inspectie van het Onderwijs* regelt de relatie tussen inspectie en ministerie.

Belangrijkste instrumenten

De inspectie kan herstelopdrachten geven en scholen beoordelen als onvoldoende of zeer zwak. Als een school langer dan een jaar zeer zwak is, meldt de inspectie dat bij de minister. Die kan uiteindelijk de bekostiging intrekken.

De inspectie kan ook zelf sancties opleggen, op basis van een door de minister gegeven mandaat. De inspectie hanteert daarbij een escalatieladder. Als er maatregelen nodig zijn die buiten het mandaat van de inspectie vallen, zoals aanwijzingen, dan draagt ze de regie over en beperkt zich tot advisering.

Het huidige instrumentarium is niet geschikt voor crisissituaties die om directe interventies vragen. Daarom wordt een wetsvoorstel voorbereid dat meer mogelijkheden biedt voor bestuurlijk ingrijpen. Dit wetsvoorstel is op 30 september 2021 ingediend bij de Tweede Kamer.

Periodieke publicaties

- *De Staat van het Onderwijs (SvhO)*. De inspectie maakt jaarlijks het rapport van de minister aan de Staten-Generaal. De inspectie maakt ook jaarlijks de *Financiële Staat van het Onderwijs*. Het plan is om die te integreren met de Staat van het Onderwijs.
- *Jaarwerkplan*. Wordt opgesteld in overleg met beleid en goedgekeurd door de minister, na voorhang bij de Staten-Generaal.
- *Jaarverslag*. Verantwoording van de inspectie over haar werk. De inspectie stelt het vast, de minister biedt het aan het parlement aan.

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Missie
Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie. Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Taken
De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed houdt toezicht op het volgende:
- de informatiehuishouding van de rijksoverheid;
- het behoud en beheer van de rijkscollectie;
- het archeologiebestel;
- professionele organisaties voor monumentenbehoud;
- in- en uitvoer van cultuurgoederen
- bescherming van aangewezen cultureel erfgoed.

Positie
De inspectie valt direct onder de minister van OCW en de Secretaris-Generaal. De inspectie is onafhankelijk (zie de aanwijzingen van de Minister-President). De basis van het toezicht zijn de *Archiefwet* en de *Erfgoedwet*, internationale verdragen en Europese regels.

Actualiteit
- In de reactie op de toeslagenaffaire is aangekondigd dat het toezicht op informatiehuishouding moet worden versterkt. Vanaf 2021 neemt de inspectie daarom meer mensen aan.
- Door de brexit moeten meer uitvoervergunningen worden verstrekt. Deze worden behandeld door de inspectie.
- De opdracht van de Commissie Collectie Nederland zal invloed hebben op het toezicht door de inspectie op collecties. De vraag hierbij is uiteindelijk welke cultuurgoederen de overheid moet beschermen voor volgende generaties.

De inspectie stuurt haar tweejaarlijks werkprogramma, haar jaarverslag en themarapporten aan de Tweede Kamer.

Het werkprogramma 2021-2022 heeft de volgende onderwerpen:
- blijvende toegankelijkheid en beschikbaarheid van overheidsinformatie;
- blijvende toegankelijkheid en beschikbaarheid van archeologische vondsten (ook onder water) en documentatie;
- certificering op de kwaliteit van archeologisch onderzoek;
- blijvende toegankelijkheid en beschikbaarheid van rijkscollecties en registraties;
- bestrijding van de illegale internationale handel in cultuurgoederen.

Het instrumentarium van de inspectie bestaat uit:
- inspecties ter plaatse en de daaruit volgende rapporten;
- het signaleren van risico's voor het publiek belang aan de Tweede Kamer;
- tweejaarlijkse digitale inspecties bij alle partijen die onder toezicht staan;
- de vierjaarlijkse Staat van Overheidsinformatie en Erfgoed, waarin de inspectie beschrijft hoe het met de naleving is gesteld;
- strafrechtelijk optreden bij slechte naleving. Hiervoor heeft de inspectie bijzondere opsporingsambtenaren (boa's) in dienst.

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed is een van de 10 rijksinspecties binnen de Inspectieraad. Ze werken aan professionalisering van toezicht door het gezamenlijk opleiden van inspecteurs en uitwisseling van goede voorbeelden.

Onafhankelijkheid
In 2020 heeft de Inspectieraad twee keer bij de staatssecretaris van BZK aandacht gevraagd voor de onafhankelijke positie van rijksinspecties. Begin 2021 heeft de staatssecretaris in een brief aan de Tweede Kamer erop gewezen dat de kaders voor organisaties op afstand worden geëvalueerd. Het gaat om de positionering van inspecties, planbureaus, zelfstandige bestuursorganen en andere overheidsdiensten met een zekere afstand tot de beleidsvorming. De voorstellen van de Inspectieraad worden in de evaluatie meegenomen.

Onderwijsraad

Missie

De Onderwijsraad draagt bij aan goed onderwijs voor iedereen. De raad geeft al meer dan honderd jaar advies over onderwijsbeleid en -wetgeving aan de regering, de Kamers en soms gemeenten. Zowel gevraagd als uit eigen beweging.

Taken

De raad kijkt naar de werking van het hele onderwijsstelsel en blikt daarbij zowel terug als ver vooruit. De focus ligt op oplossingen voor de langere termijn. De raad agendeert, identificeert problemen, en schetst perspectief met een verkenning of een advies. De raad let op kwaliteit, toegankelijkheid, doelmatigheid, keuzevrijheid, pluriformiteit, sociale samenhang, inclusie en democratie. Vanuit die waarden doet de raad aanbevelingen om de werking van het stelsel te verbeteren en goed onderwijs voor iedereen mogelijk te maken.

De adviezen en verkenningen gaan over alle vormen van onderwijs voor kinderen, jongeren en volwassenen: van voorschoolse voorzieningen tot aan postuniversitair onderwijs en een leven lang ontwikkelen. Hoe kan onderwijs bijdragen aan de ontwikkeling van individu en samenleving? Wie zijn daarbij aan zet? Wat is de rol van overheden? Wat is de verantwoordelijkheid van besturen, schoolleiders en leraren? Wanneer zijn organisaties en professionals rondom de school aan zet? Wat is de rol van leerlingen, studenten en hun ouders?

Positie

De raad is onafhankelijk. De adviezen worden gevoed door kennis en ervaring uit de onderwijspraktijk, de praktijk van onderwijswetgeving en –beleid, en zijn gebaseerd op wetenschappelijke kennis en inzichten. Speciale vermelding verdient de JongerenOnderwijsraad. Daarin delen leerlingen en studenten van diverse leeftijden en schooltypen hun ervaringen en ideeën, en denken ze mee over onderwerpen waarover de raad adviseert.

Voor zijn adviezen gebruikt de raad ook de expertise van andere adviesorganen en planbureaus. Omgekeerd deelt de raad zijn expertise met anderen. Soms wordt gezamenlijk advies uitgebracht. Als één van de grondleggers van Eunec, het internationaal verband van onderwijsraden, wisselt de raad ook kennis en expertise uit met andere adviescolleges in Europa en daarbuiten.

Samenstelling

De Onderwijsraad bestaat doorgaans uit tien leden. Ze zijn onafhankelijk en vertegenwoordigen geen belangengroepen. De leden van de raad worden benoemd vanwege hun wetenschappelijke kennis, praktijkervaring in het onderwijs en/of maatschappelijke bijdrage, in combinatie met hun visie op het onderwijs. De brede eigen expertise zorgt ervoor dat er altijd vanuit meerdere invalshoeken naar een onderwerp wordt gekeken, bijvoorbeeld onderwijskundig, sociologisch, economisch en juridisch.

Sommige adviesonderwerpen vragen om specifieke kennis en expertise. In die gevallen maakt de raad bij de voorbereiding van het advies gebruik van de deskundigheid van één of twee externe commissieleden.

Werkwijze

De Onderwijsraad adviseert regering en parlement op basis van een jaarlijks werkprogramma. De minister en het parlement kunnen adviesvragen toevoegen. Ook naar aanleiding van de actualiteit kunnen adviesonderwerpen worden toegevoegd of ingetrokken.

Ook is er een meerjarenagenda. Voor de periode 2020-2023 heeft de raad vier speerpunten:

1. publiek en privaat onderwijs;
2. onderwijs en technologie;
3. differentiatie en selectie;
4. artikel 23 Grondwet.

De belangrijkste producten van de raad zijn adviezen en verkenningen. Daarnaast treedt de raad naar buiten door bijdragen aan seminars, presentaties en toelichtingen op de adviezen en artikelen. Na het verschijnen van een advies moet de minister volgens de *Kaderwet adviescolleges* binnen 3 maanden in beide Kamers reageren op het advies.

College voor Toetsen en Examens

Taken

Diploma's in Nederland zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op landelijke, centrale examens. Het is dan ook belangrijk dat vervolgopleidingen en werkgevers erop kunnen vertrouwen dat die centrale examens en toetsen betrouwbaar zijn. Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) zorgt daarvoor. Het CvTE is een zelfstandig bestuursorgaan (zbo), dat valt onder ministeriële verantwoordelijkheid van de minister van OCW.

De centrale examens en toetsen die onder de wettelijke taak van het CvTE vallen, zijn:

- de Centrale Eindtoets in het primair onderwijs;
- de centrale examens in het voortgezet onderwijs;
- de Staatsexamens in het voortgezet onderwijs;
- de centrale examens Nederlandse taal en Engels in het mbo;
- de Staatsexamens Nederlands als tweede taal;

Daarnaast speelt het CvTE een rol bij de centrale examens in het Caribisch gebied.

De minister stelt het examenprogramma vast per vak en per schooltype. In de examenprogramma's staat op hoofdlijnen wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Het CvTE beschrijft voor de centrale examens vo en mbo de examenstof in syllabi en stelt de examens en de normering vast. Bij de Staatsexamens vo en Nt2 is het CvTE ook verantwoordelijk voor afname en diplomering. Daarbij werkt het CvTE nauw samen met DUO.

Voor de centrale eindtoets moet het CvTE de eisen specificeren in een toetswijzer. Het moet ook de opgaven van de toets en de normering vaststellen.

Ontwikkelingen

Doorstroomtoets primair onderwijs

In het huidige stelsel is het CvTE verantwoordelijk voor 1 van de 5 eindtoetsen voor leerlingen van groep 8, namelijk de centrale eindtoets van Cito. In het nieuwe stelsel (het wetgevingstraject is nog niet afgerond) met doorstroomtoetsen, wordt het CvTE de kwaliteitsbewaker. De centrale eindtoets verdwijnt en het CvTE wordt verantwoordelijk voor de toelating van doorstroomtoetsen en toetsen uit leerlingvolgsystemen.

Gevolgen Curriculum.nu

Curriculum.nu werkt aan de examenprogramma's in het vo. Het CvTE is betrokken via de OCW-werkgroep toetsing en examinering en adviseert over ontwerp- en uitvoeringsvragen. Tijdens het vernieuwingstraject zal het CvTE vernieuwingscommissies adviseren over (centrale) examinering en zorgen voor de formulering van nieuwe syllabi.

Staatsexamens vo

Niet iedereen kan deelnemen aan regulier onderwijs en examens afleggen. Voorbeelden zijn leerlingen van het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en particuliere scholen of kandidaten die zich individueel op het examen voorbereiden. Zij kunnen staatsexamen doen. Een staatsexamendiploma is gelijkwaardig aan een diploma van een reguliere school in het voortgezet onderwijs en heeft dezelfde maatschappelijke waarde.

De afgelopen jaren groeit het aantal kandidaten dat deelneemt aan het staatsexamen sterk. Dit komt onder meer door een kwaliteitsverbetering in het vso.

Tegelijkertijd ligt er meer nadruk op kansengelijkheid voor kandidaten die reguliere vo-examens en staatsexamens afleggen en voor kandidaten van de staatsexamens. De staatsexamens staan daardoor onder druk.

Het CvTE verkent hoe de organisatie van het staatsexamen kan worden verbeterd, met behoud van kwaliteit. Dit gebeurt met DUO, belangenbehartigers en kandidaten. Het CvTE rapporteert hierover voor het einde van het jaar.

Aantallen

Primair onderwijs	87.666 kandidaten (in 2019. In 2020 gingen de Centrale Eindtoets niet door.)
Voortgezet onderwijs	210.122 kandidaten (in 2019. In 2020 gingen de centrale examens vo niet door.)
Staatsexamens vo	67.166 afnames
Mbo	267.349 afnames
Staatsexamens Nt2	25.190 afnames

Verhoogde eis taalvaardigheid inburgering bij Staatsexamens Nt2
Via het Staatsexamen Nederlands als tweede taal kunnen anderstaligen in Nederland een diploma of losse certificaten halen. Het examen heeft twee niveaus: B1 en B2, gebaseerd op het Europese Referentiekader. Met het diploma kunnen anderstaligen voldoen aan de taalvaardigheidseis van onderwijsinstellingen (mbo, hbo en wo) voor instromende studenten.

In 2022 wordt de taalvaardigheidseis voor inburgering verhoogd van A2 naar B1. Het Staatsexamen Nt2 niveau B1 zal dus vaker worden afgenomen. Het CvTE werkt hiervoor nauw samen met het ministerie van SZW.

Organisatie en werkwijze
Het CvTE bestaat uit een college en een bureau. Het college bestaat uit een voorzitter en 6 tot 8 leden. Voor ieder van de leden wordt een plaatsvervanger benoemd. De leden komen uit de sectoren waarin centrale examens en toetsen voorkomen of een rol spelen. Het college zet de koers uit van het CvTE, stelt officiële wettelijke regelingen vast en adviseert de OCW-bewindspersonen. Het college legt verantwoording af aan de bewindspersonen van OCW.

Het bureau ondersteunt het college bij de uitvoering van zijn taken. Daarnaast zijn er veel docenten, leerkrachten en vakdeskundigen die in deeltijd op detacheringsbasis werken in verschillende vaststellings- of syllabuscommissies. Zij beoordelen de opgaven en stellen uiteindelijk het examen of de toets in zijn geheel vast. Ook worden zij betrokken bij de normering.

De inspectie houdt toezicht op het CvTE.

Publicaties
- Jaarverslag.
- Driejaarlijks onderzoek CvTE, door de Inspectie van het Onderwijs.
- Vijfjaarlijkse evaluatie zbo CvTE.
- Kamerbrief staatsexamens vo van 12 februari 2021.

Raad voor Cultuur

Missie
De raad wil hoogwaardige en inspirerende adviezen geven die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuurbeleid en het culturele veld uitdagen en aanmoedigen.

Taken
De Raad voor Cultuur is een wettelijk adviesorgaan van regering en parlement voor kunst, cultuur en media. De raad is onafhankelijk en adviseert over actuele beleidskwesties en subsidieaanvragen. Dit doen zij zowel gevraagd als ongevraagd.

De taken staan in de *Wet op het specifiek cultuurbeleid* en in de *Mediawet*. Over de adviesagenda overlegt de raad met de minister van Cultuur. Naast beleidsadviezen voert de raad analyses uit voor zaken in de cultuursectoren. De raad is verder belast met de advisering over subsidies van culturele instellingen voor de basisinfrastructuur (BIS) van rechtstreeks door het Rijk gefinancierde instellingen. Eens in de vier jaar adviseert de raad hierover. In de tussenliggende periode monitort de raad de instellingen.

Op grond van de *Mediawet* adviseert de raad over de omroeperkenningen en het concessiebeleidsplan van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO). Verder adviseert de raad over de aanwijzing van professionele organisaties voor monumentenbehoud, de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel, de voordracht van immaterieel erfgoed bij Unesco en over de hoogte van billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

De vaste commissie Collectie Nederland werkt aan een visie op een dynamische Collectie Nederland, met als kernvraag welke cultuurgoederen de overheid moet beschermen voor volgende generaties.

Organisatie en werkwijze
De raad bestaat uit 8 leden. Aan de raad is een divers samengestelde kring van adviseurs verbonden (circa 150 personen). De leden van deze kring werken in en rond het culturele veld. De kring heeft het karakter van een pool, zodat de inzet van deskundigen kan worden toegesneden op het thema van een advies. De raad wordt ondersteund door een bureau (20 medewerkers) dat fungeert als knooppunt in en regisseur van het netwerk.

De raad werkt projectmatig en flexibel. Adviezen en andere publicaties worden in de regel voorbereid door commissies, waarin adviseurs en raadsleden zitting nemen en die voor de duur van een adviestraject in het leven worden geroepen.

Verantwoordelijkheid bewindspersoon
Bewindspersonen kunnen de raad om advies vragen over vraagstukken in het cultuur- en mediadomein.

Publicaties
De raad brengt de volgende publicaties uit:
- *Beleidsadviezen*, op het gebied van erfgoed (archeologie, monumenten en musea), media (bibliotheken, film, letteren, journalistiek en omroepen), podiumkunsten (dans, muziek, muziektheater en theater) en beeldende kunst, design en architectuur. Recente adviezen zijn *Onderweg naar overmorgen* over de gevolgen van corona voor de cultuur- en mediasector, *Streven naar rechtvaardigheid* over Naziroofkunst en *Koloniale collecties* en de erkenning van onrecht. Elke vier jaar brengt de raad een stelseladvies uit. Het meest recent is *Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur. Advies cultuurbestel 2021 – 2024* uit 2019.
- *Subsidieadviezen*, die beleidsplannen en het functioneren van culturele instellingen beoordelen. Het meest recente advies ging over de invulling van de Basisinfrastructuur 2021 – 2024.
- *Verkenningen of sectoranalyses*, waarin de raad de stand van zaken in een sector doorlicht of een maatschappelijk thema dat van belang is voor toekomstig cultuurbeleid.
- *Uitvoeringsadviezen*, over de uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van de media (NPO concessiebeleidsplan), monumenten, immaterieel erfgoed en auteursrechtenvergoedingen.

Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie

Taken

De Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (AWTI) is de onafhankelijke strategische adviesraad van regering en parlement op het gebied van wetenschap, technologie en innovatie. De raad adviseert met bijzondere aandacht voor economische en maatschappelijke doelen.[21]

De raad verzorgt de productie, verspreiding en toelichting bij adviezen, briefadviezen, landenstudies en achtergrondstudies. De raad heeft een jaarlijks werkprogramma dat wordt opgesteld in overleg met de ministeries van OCW en EZK.

De raad (rechtsvorm: adviescollege, aantal FTE: 11,3) bestaat uit een voorzitter en maximaal 9 leden en valt onder de verantwoordelijkheid van de ministers van OCW en EZK. Het totale budget bedraagt € 1,4 miljoen (2021) en bestaat uit een rijksbijdrage van OCW en EZK.

Verschil met andere organisaties

De opdracht van de AWTI verschilt van andere kennisorganisaties voor wetenschap, technologie en innovatie. Verschillen zijn:

- De raad legt geen verantwoording af aan een achterban. Organisaties als de VSNU, de KNAW, de Vereniging Hogescholen en VNO-NCW doen dat wel.
- Adviseren staat voorop in de opdracht. Publieke kennisorganisaties als het Rathenau Instituut en TNO zijn meer op onderzoek gericht, waar soms ook beleidsadvies uit voortvloeit.

Recente adviezen

- *Samen de lat hoog leggen. Regio en rijk bundelen krachten voor innovatie*
  Innoveren gebeurt in de regio: dáár vinden bedrijven, wetenschappers, talent en maatschappelijke organisaties elkaar, ontstaan nieuwe initiatieven en zijn er kansen voor vernieuwing.
- *Rijk aan kennis. Naar een herwaardering van kennis in beleid en politiek*
  Het probleem: Nederland is een kennisrijk land, maar kennis wordt te vaak niet goed benut voor het overheidsbeleid. Advies is daarom om beter gebruik te maken van kennis in beleidsprocessen.
- *Beter van start. De sleutel tot doorgroei van kennisintensieve start-ups*
  Door al vanaf de start de blik meer op ondernemerschap, ambitie en doorgroei te richten, zullen méér kennisintensieve start-ups erin slagen door te groeien.
- *Versterk de rol van WTI in maatschappelijke transities*
  Wetenschap, technologie en innovatie moeten een sterkere rol spelen in maatschappelijke transities. Het advies is daarom dat de regering moet zorgen voor een beeld van het Nederland van de toekomst en voor een nieuwe aanpak voor transities.

Komende advisering

De AWTI heeft de volgende adviezen in voorbereiding:

- *Kennisoverdracht naar ondernemers.* Adviesvraag: Hoe kunnen ondernemers beter gebruik maken van kennis uit kennisinstellingen, ten behoeve van innovatie? Publicatie: oktober 2021.
- *Onderzoekssamenwerking over disciplinegrenzen heen.* Adviesvraag: hoe kan het Rijk onderzoekssamenwerking stimuleren over de grenzen van traditionele wetenschappelijke disciplines en die tussen verschillende types onderzoek heen? Verwachte publicatie: voorjaar 2022.
- *Nederland en het wetenschaps- en innovatiebeleid van de Europese Unie.* Adviesvraag: welke rol kan of moet Nederland vervullen in het EU wetenschaps- en innovatiebeleid? Hoe kan het Nederlandse WTI-beleid aansluiten bij dat van de EU? Verwachte publicatie: voorjaar 2022.

21 https://wetten.overheid.nl/BWBR0035175/2014-08-01

Nationale Unesco Commissie

Unesco is de VN-organisatie voor onderwijs, wetenschap, cultuur en media (communicatie & informatie). Alle lidstaten hebben een nationale Unesco Commissie. De Unesco Commissie geeft onafhankelijk advies (aan OCW en andere ministeries) en zorgt voor inbreng op internationaal niveau. Daarnaast zorgt zij voor meer bekendheid en draagvlak van de programma's en het gedachtegoed van Unesco in Nederland.

Elk werkterrein van OCW kan met Unesco te maken krijgen. Elke twee jaar maakt de Commissie een werkprogramma met een aantal prioriteiten. De commissie bestaat uit 11 mensen, afkomstig van universiteiten en maatschappelijke en culturele organisaties. De commissie wordt ondersteund door een bureau met personeel van OCW.

Unesco in Nederland

Unesco is bekend van het werelderfgoed (12 in Nederland in oktober 2021), gebieden, steden , organisaties en erfgoederen. Er zijn 70 Unesco-scholen. In totaal zijn er meer dan 100 Unesco elementen in Nederland.

Nederland zit momenteel onder andere in de Uitvoerende Raad (het dagelijks bestuur van Unesco), het Comité Immaterieel Erfgoed, het Comité tegen illegale handel in cultuurgoederen en het IPDC (Commissie op het gebied van persvrijheid). Nederland heeft een permanente vertegenwoordiging bij Unesco, met inbreng van deskundigen van OCW en de Unesco Commissie.

Verantwoordelijkheid bewindspersoon

De Unesco Commissie is onafhankelijk. Het werkprogramma wordt goedgekeurd door de minister. Nieuwe commissieleden worden door de commissie voorgedragen, maar benoemd door de minister.

De meeste nieuwe voordrachten (voor werelderfgoed en immaterieel erfgoed) worden door de minister gedaan, namens Nederland. In 2021 staat een aantal culturele nominaties van Nederland op de Unesco-agenda om ingeschreven te worden: 3 werelderfgoederen en 3 immateriële erfgoederen.

Elke twee jaar is er de algemene conferentie van Unesco, waar de minister van OCW het landenstatement van Nederland voordraagt.

Bijlagen

ik
maan
roos
en
vis
sok
teen
een
aan
pen
poes
oog
buik
koek
ijs
neus
doos
zeep
huis
bos
weg
tak
hut
reus
jas
riem
bijl
hout
vuur
geit
uil
pauw
ei

Bijlage 1 - Overzicht zelfstandige bestuursorganen

Een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) is een bestuursorgaan op het niveau van de centrale overheid dat niet hiërarchisch ondergeschikt is aan een minister. Aan OCW zijn op dit moment 18 zbo's verbonden.[22]

Onderwijs

College voor Toetsen en Examens

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) is verantwoordelijk voor:

- de centrale examens, de centrale rekentoets en de staatsexamens in het voortgezet onderwijs;
- de examens rekenen, Nederlandse taal en Engels in het (middelbaar) beroepsonderwijs;
- de centrale eindtoets in het primair onderwijs;
- en de staatsexamens Nederlands als tweede taal.

www.cvte.nl

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

De NVAO is een binationaal orgaan. De taken en werkwijze van de NVAO zijn in een verdrag met Vlaanderen en in wetgeving vastgelegd. Haar hoofdtaak is het beoordelen en het borgen van het niveau en de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen. De NVAO vervult deze taken in internationaal perspectief en in de context van het Europese Bolognaproces.

www.nvao.net

Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

De samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven draagt zorg voor:

- het ontwikkelen en onderhouden van een landelijke kwalificatiestructuur, gericht op de aansluiting tussen het aanbod van beroepsonderwijs en de maatschappelijke behoeften daaraan, mede in het licht van de arbeidsmarkt voor afgestudeerden, en mede gelet op van belang zijnde ontwikkelingen in internationaal verband, onder meer door het doen van voorstellen aan de minister van OCW voor de kwalificatiedossiers, bedoeld in artikel 7.2.4, tweede lid;
- het bijdragen aan een doelmatige en doelgerichte inzet van overheidsmiddelen door het ontwikkelen van voorstellen, welke beroepsopleidingen voor bekostiging uit de kas van het Rijk in aanmerking komen;
- het bevorderen van de kwaliteit van de beroepspraktijkvorming;
- het ontwikkelen en vaststellen van kwaliteitscriteria voor beroepspraktijkvormingsplaatsen en het ten minste een maal per vier jaar beoordelen van bedrijven en organisaties die de beroepspraktijkvorming verzorgen aan de hand van deze criteria. Vervolgens het openbaar maken van een overzicht van bedrijven en organisaties die voldoen aan deze criteria;
- het zoveel mogelijk zorg dragen voor de beschikbaarheid van een toereikend aantal bedrijven en organisaties van voldoende kwaliteit die de beroepspraktijkvorming verzorgen;
- het uitvoeren van onderzoek ter ondersteuning van de taken, genoemd als hierboven, en;
- het uitvoeren van aanvullende activiteiten ter bevordering van de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.

www.s-bb.nl

Stichting Participatiefonds voor het Onderwijs/Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheidszorg voor het Onderwijs

De Stichting Participatiefonds van het Onderwijs draagt zorg voor de vergoeding van de kosten die verband houden met werkloosheidsuitkeringen voor het onderwijspersoneel in het primair en voortgezet onderwijs.

www.participatiefonds.nl
www.vervangingsfonds.nl

Wetenschap

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

De taken en bevoegdheden van de KNAW zijn:

- advisering op het gebied van de wetenschapsbeoefening;
- beoordeling van de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek (peer review);
- forum voor de wetenschappelijke wereld en bevordering van internationale samenwerking;
- koepelorganisatie voor wetenschappelijke onderzoeksinstituten.

NB: het NIOD (Nederlands Instituut voor Oorlogs-documentatie) maakt onderdeel uit van de KNAW.
De Kaderwet ZBO is niet van toepassing vanwege het ontbreken van openbaar gezag.

www.knaw.nl

Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heeft als taak het bevorderen van de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek alsmede het initiëren en stimuleren van nieuwe ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek. NWO voert haar taak uit in het bijzonder door het toewijzen van middelen. De organisatie bevordert de overdracht van kennis van de resultaten van door haar geïnitieerd en gestimuleerd onderzoek ten behoeve van de maatschappij. NWO richt zich bij het uitvoeren van haar taak in hoofdzaak op het universitair onderzoek. Daarbij let zij op het aspect van coördinatie en bevordert deze waar nodig.

www.nwo.nl

22 Dit overzicht, inclusief de taakomschrijvingen per zbo, is gebaseerd op het ZBO-register van het Ministerie van BZK. Geraadpleegd via: https://almanak.zboregister.overheid.nl/overzicht_per_ministerie

Koninklijke Bibliotheek

Koninklijke Bibliotheek

De Koninklijke Bibliotheek is als nationale bibliotheek werkzaam op het gebied van het bibliotheekwezen en heeft in ieder geval als taak:

- de informatievoorziening op het gebied van de Nederlandse geschiedenis, cultuur en samenleving, aan het hoger onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek, het openbaar bestuur en de uitoefening van beroep of bedrijf;
- het aansturen van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen door afstemming en coördinatie; educatie, informatie en reflectie; en vertegenwoordiging en promotie;
- het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek;
- het verzorgen van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap;
- het zorg dragen voor de nationale bibliotheekverzameling van geschreven, gedrukte en digitale publicaties;
- het bevorderen van de totstandkoming en instandhouding van nationale voorzieningen voor duurzaam behoud, beheer, ontsluiting en beschikbaarstelling van de nationale bibliotheekverzameling op haar werkterrein;
- het verrichten van onderzoek, gericht op de voorbereiding en uitvoering van het beleid op het in de wet genoemde terrein;
- het zorg dragen voor landelijke programma's voor conservering en digitalisering;
- het bijdragen aan de internationale infrastructuur voor de duurzame toegankelijkheid van digitale wetenschappelijke publicaties;
- het bevorderen van de afstemming met overige wetenschappelijke bibliotheken in en buiten Nederland;
- het bevorderen van de samenwerking met archieven, musea en uitgeverijen op haar werkterrein;
- het bevorderen van de internationale samenwerking op haar werkterrein.

www.kb.nl

Media

Commissariaat voor de Media

Het Commissariaat voor de Media ziet toe op naleving van de Mediawet en de daarop gebaseerde regels. Het Commissariaat garandeert daarmee een eerlijke toegang tot de media en bewaakt de kwaliteit, de diversiteit en de onafhankelijkheid van de informatievoorziening.
www.cvdm.nl

Nederlandse Publieke Omroep

De taken en bevoegdheden van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) zijn:

- het bevorderen van samenwerking en coördinatie binnen de landelijke publieke omroep;
- het indelen van de zendtijd van de instellingen die zendtijd hebben verkregen voor landelijke omroep;
- de bekostiging van de instellingen die zendtijd hebben verkregen voor landelijke omroep.

NB: De taak van de Nederlandse Omroep Stichting (NOS) is per 1 januari 2010 overgegaan in een nieuwe stichting, de Nederlandse Publieke Omroep (NPO).
De Kaderwet ZBO is niet van toepassing, omdat de ZBO-taak een neventaak is (Tweede Kamer 2007-2008, 25268, nummer 50, mededelingen minister Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).
www.npo.nl

Stichting Regionale Publieke Omroep

De RPO heeft de volgende taken:

- het bevorderen van samenwerking en coördinatie, met het oog op de uitvoering van de publieke mediaopdracht op regionaal niveau;
- het behartigen van zaken die van gemeenschappelijk belang zijn voor de regionale publieke mediadienst en de regionale publieke media-instellingen;
- het sluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten en het vaststellen van normen voor de honorering van freelancers, mede in naam van de regionale publieke media-instellingen;
- het bevorderen van een doelmatige inzet van de gelden die bestemd zijn voor de verzorging en verspreiding van het media-aanbod en het bevorderen van geïntegreerde financiële verslaglegging en verantwoording;
- het inrichten, in stand houden, beheren en exploiteren en regelen van het gebruik van organen, diensten en faciliteiten, waaronder studio's en distributie-infrastructuren, die nodig zijn voor een goede uitvoering van de publieke mediaopdracht op regionaal niveau;
- andere taken waarmee zij bij de wet wordt belast.

www.stichtingrpo.nl

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ)

Het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek is verantwoordelijk voor:

- handhaven en bevorderen van de pluriformiteit van de pers, voor zover die van belang is voor de informatie en opinievorming;
- verlenen van financiële steun aan de pers;
- verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek met betrekking tot het functioneren van de pers.

www.svdj.nl

Architectuur

Bureau Architectenregister

Het Bureau Architectenregister heeft de taak om de architectentitel te beschermen. Dit doen zij op grond van de Wet op de architectentitel. Daarnaast maakt Bureau Architectenregister de waarde van de titel duidelijk, stimuleren zij samenwerking tussen partijen in het beroepenveld en worden voor alle (toekomstig) geregistreerden goede condities gecreëerd voor het succesvol doorlopen van de beroepservaringsperiode en voor een leven lang leren.

Cultuurfondsen

Fonds Podiumkunsten

Het Fonds Podiumkunsten is verantwoordelijk voor het verlenen van subsidies aan kunstenaars en instellingen voor activiteiten die zijn gericht op het scheppen, produceren, presenteren en afnemen van podiumkunsten.
www.fondspodiumkunsten.nl

Mondriaan Fonds

Het Mondriaan Fonds is het publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed. Het bevordert bijzondere en vernieuwende projecten en activiteiten van beeldend kunstenaars, bemiddelaars en instellingen die van belang zijn voor de beeldende kunst en cultureel erfgoed in Nederland. Alle financiële bijdragen die het Mondriaan Fonds verstrekt, hebben tot doel de betekenisvolle ontwikkeling en zichtbaarheid van beeldende kunst en cultureel erfgoed in Nederland te stimuleren, daar waar de markt dit niet of nog niet mogelijk maakt.
www.mondriaanfonds.nl

Stichting Fonds voor Cultuurparticipatie

Verstrekken en monitoren van subsidies op het gebied van cultuurparticipatie.
www.cultuurparticipatie.nl

Stichting Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Het fonds ondersteunt ontwerpers en makers met (inter) nationale projecten, culturele instellingen met eenjarige en meerjarige programma's en talenten in de creatieve industrie. Kerntaak is het stimuleren van cultuur. Een belangrijk thema is het verbeteren van de keten tussen ontwerpers/makers en opdrachtgevers/producenten. Met programma's, evenementen, publicaties en kennisbundeling legt het fonds bovendien zelf actief verbindingen tussen cultuur, ondernemerschap en maatschappelijk engagement.
www.stimuleringsfonds.nl

Stichting Nederlands Fonds voor de Film

Het Nederlandse Fonds voor de Film stimuleert de filmproductie in Nederland, met nadruk op kwaliteit en diversiteit, en bevordert een goed klimaat voor de Nederlandse filmcultuur. Om dit te bereiken geeft het Fonds filmmakers financiële ondersteuning bij het ontwikkelen, realiseren en distribueren van films. Het Fonds is betrokken bij de totstandkoming van lange speelfilms, documentaire films, experimentele films, korte films en animatiefilms. Daarnaast heeft het Fonds geld voor bijzondere activiteiten op het gebied van film.
www.filmfonds.nl

Stichting Nederlands Letterenfonds

Het fonds bevordert de kwaliteit en de diversiteit van de Nederlands- en Friestalige letteren, en van literatuur in Nederlandse of Friese vertaling. Verder bevordert het fonds de productie van kwalitatief hoogstaande, oorspronkelijk Nederlands- en Friestalige literaire werken, het bevordert de vertaling van deze werken in andere talen en het bevordert de vertaling in het Nederlands en het Fries van literaire werken uit moeilijk toegankelijke talen.
www.letterenfonds.nl

Dit is een uitgave van
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Bezoekadres
De Hoftoren | Rijnstraat 50 | 2515 XP Den Haag

Postadres
Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
Telefoon 070 412 34 56
www.rijksoverheid.nl

December 2021